

Leo Trotskij

Övergångsprogrammet

Översättning: Bengt Andersson, Kenth-Åke Andersson (Kommunistiska Manifestet: 90 år, Teser om taktiken), Michael Berwick (Ett handlingsprogram för Frankrike)

Bokförlaget Röda rummet, juni 1977
Publicerat med tillstånd av *Bokförlaget Röda Rummet*

Innehåll

Inledning.....	1
Övergångsprogrammet	9
Kapitalismens dödskamp och Fjärde Internationalens uppgifter	9
Diskussioner med Trotskij	39
Iordningställande av programmet inför grundningskonferensen, 20 mars 1938	39
Kampen för ett arbetarparti i USA, 21 mars 1938	41
En sammanfattning av övergångskrav, 23 mars 1938.....	48
Frågan om arbetarpartiet, april 1938	54
De amerikanska arbetarnas politiska tröghet, 19 maj 1938	55
Arbetarrörelsen i USA och Europa – en jämförelse, 31 maj 1938.....	58
Att fullborda programmet och sätta det i arbete, 7 juni 1938	62
Det är nödvändigt att driva byråkratin ut ur Sovjeterna, 4 juli 1938	70
Hur ekonomiska skiftningar påverkar massornas stämning, 20 juli 1938	72
Bilaga	75
Aprilteserna, VI Lenin 4 april 1927	75
Om taktiken – Kominterns III:e kongress 12 juli 1921.....	81
Ett handlingsprogram för Frankrike, juni 1934.....	85
Kommunistiska Manifestet: 90 år, Leo Trotskij	95

Inledning

”Kapitalismens dödskamp och Fjärde Internationalens uppgifter”, oftast kallad ”Övergångsprogrammet”, antogs vid Fjärde Internationalens grundningskonferens 1938. Det är snart 40 år sedan och frågan ställer sig omedelbart varför vi ger ut det idag, 1977.

Övergångsprogrammet är än idag en vital del av Fjärde Internationalens programmatiska ståndpunkter. Det innehåller en metod som på grundval av den revolutionära rörelsens samlade historiska erfarenheter drar politiska slutsatser för hur arbetarklassen utifrån ett otillräckligt medvetande kan skolas genom handling för att nå fram till den avgörande kampen om makten i samhället.

Tanken på ett handlingsprogram vars funktion det är att överbrygga klyftan mellan arbetarklassens spontana medvetande och kamp och kampen för den socialistiska revolutionen är inte ny. Metoden användes redan av Marx och Engels i *Kommunistiska Manifestet*. I slutet av kapitel II finns följande 10 krav:

1. Jordegendomens expropriering och jordrätans användning till statsutgifter.
2. Stark progressiv beskattning.
3. Arvsrättens avskaffande.
4. Konfiskation av alla emigranternas och rebellernas egendom.
5. Kreditens centralisering i statens händer genom en nationalbank med statskapital och uteslutande monopol.
6. Centralisering av transportväsendet i statens händer.
7. Utökande av nationalfabriker, produktionsinstrument, uppodling och förbättring av jorden efter en samhällelig plan.
8. Lika arbetstvång för alla, upprättande av industriella arméer, särskilt för åkerbruket.
9. Förenande av jordbruks- och industridriften; åtgärder för att så småningom utplåna skillnaden mellan stad och landsbygd.
10. Offentlig och kostnadsfri uppfostran av alla barn. Avskaffande av fabriksarbetet för barn i dess nuvarande form. Uppfostrans förenande med den materiella produktionen osv.¹

Men dessa krav formulerades i en situation då Marx och Engels trodde att övergången till socialism ställdes som ett omedelbart perspektiv. De hade underskattat kapitalismens styrka. Efter den omfattande revolutionära vågen som sköljde över Europa 1848 följde 50 år av reaktion och nästan obruten kapitalistisk expansion och tillväxt.

Under denna period utvecklades arbetarrörelsen genom att organisera arbetarnas kamp för omedelbara krav och elementära demokratiska rättigheter. Detta fick också programmatiska konsekvenser i de stora socialdemokratiska partierna som växte fram. Man gjorde en uppdelning i alla programmatiska dokument mellan en minimidel innehållande omedelbara krav och reformer som var förenliga med kapitalismens fortsatta existens och en maximidel där man förklarade att det yttersta målet var att omvandla samhället i socialistisk riktning. I praktiken ställdes inte denna målsättning på prov under denna period av uppåtstigande kapitalism.

Vid sekelskiftet tog den kapitalistiska expansionsepoken slut. Den expansiva konkurrens-kapitalismens epok övergick i en epok av monopol och ständig kamp om marknader. De socialdemokratiska partierna hade nått ett vägskäl – en kamp för arbetarklassens intressen kunde inte längre föras inom ramen för den borgerliga demokratis fulländning (i de utvecklade kapitalistiska länderna i Europa) utan ledde ofrånkomligen till konfrontationer med bourgeoisin och dess stat.

¹ Marx/Engels: *Kommunistiska Manifestet*, original 1848, KFML:s utgåva, Göteborg 1969.

De mäktiga socialdemokratiska partierna ville inte ”riskera” de av arbetarrörelsen uppnådda positionerna – starka fackliga organisationer, arbetslöshetskassor, representation i parlamenten osv – utan fortsatte i den nya situationen att hålla sig till reformer och krav som inte hotade kapitalismens existens. Rörelsen blev allt och den socialistiska målsättningen intet. Reformismen blev en integrerad del av det kapitalistiska samhället.

Men det var inte alla som övergav marxismen och den revolutionära kampen. Redan före första världskriget utvecklades en opposition mot den dominerande reformistiska strömningen. Bland de mest kända företrädarna för oppositionen var Lenin, Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht och Leo Trotskij. Samtliga byggde på den metod som Marx och Engels hade utvecklat i Kommunistiska Manifestet och andra skrifter och förkastade uppdelningen mellan minimi- och maximikrav eller program.

Rosa Luxemburg skrev redan 1898-99:

”Kan socialdemokratin verkligen vara *mot* sociala reformer? Eller kan socialdemokratin ställa den sociala revolutionen, den omvälvning av den bestående ordningen, som utgör dess slutmål, i *motsats* till de sociala reformerna? Nej, ingalunda. För socialdemokratin utgör tvärtom den ständiga, praktiska kampen för sociala reformer, vilka på grundval av den rådande ordningen skall förbättra läget för det arbetande folket, liksom kampen för demokratiska institutioner, det enda sättet att leda proletariatets klasskamp och arbeta sig fram mot slutmålet, övertagandet av den politiska makten och upphävandet av lönesystemet. Mellan sociala reformer och social revolution råder för socialdemokratin ett oupplösligt samband, i det att kampen för sociala reformer är dess *medel*, den sociala omvälvningen däremot dess *mål*.”

Och senare i samma skrift:

”Hela vårt program vore ju faktiskt bara en usel papperskonstruktion, om det inte förmådde vara oss till gagn för *alla* eventualiteter och *alla* faser av vår kamp, och till gagn genom att praktiskt *användas*, inte genom att förkastas. Om vårt program verkligen utgör formeln för samhällets utveckling från kapitalism till socialism, då måste det uppenbarligen också innehålla formler för alla övergångsstadier i denna utveckling, och sålunda för varje stadium kunna ge proletariatet förhållningsregler för dess närmande till socialismen. Härav följer, att det inte kan finnas något moment, där proletariatet vore tvunget att lämna sitt program i sticket, eller där programmet skulle kunna lämna dem i sticket.”²

I ett tal till det tyska kommunistpartiets grundningskongress 1918 polemiserade Rosa Luxemburg mot den tyska socialdemokratins Erfurtprogram som ”placerade omedelbara minimimål i förgrunden medan socialismen inte var mer än en fjärran ledstjärna. . . Det har idag blivit vår pressande plikt att återställa vårt program på den grund som Marx och Engels utstakade 1848. . .”

”...Vårt program står i medveten opposition mot Erfurtprogrammets ledande princip. Det står medvetet i opposition mot att de näraliggande s k minimikrav som formulerats för den politiska och ekonomiska kampen, åtskiljs från det socialistiska slutmålet, vilket betraktas som ett maximiprogram. Det är i medveten opposition mot Erfurtprogrammet som vi likviderar resultaten av 70 års utveckling, och först och främst likviderar krigets omedelbara resultat. Vi förklarar att vi inte känner minimi- och maximiprogram. Vi känner bara en sak: socialismen; detta är det minimum vi skall säkra.”³

Det var liknande tankar som Lenin förde fram i sina berömda Aprilteser från 1917 (som finns återgivna i denna bok). Till skillnad från mensjevikerna och en del av bolsjevikpartiet ansåg Lenin och Trotskij att den ryska revolutionen pga arbetarklassens ledande roll skulle ställa sig

² Rosa Luxemburg: *Social Reform or Revolution*, Colombo 1966, sid 54. Svensk översättning: [Sociala reformer eller revolution?](#)

³ Rosa Luxemburg: *Om Spartacus*, Halmstad 1971, sid 17

också socialistiska uppgifter. Att inte revolutionen omedelbart hade lett till detta tillskrev Lenin ”proletariatets otillräckliga klassmedvetande och organisation”. Lenin föreslog olika konkreta krav, framför allt krav på arbetarkontroll, som var avsedda att övervinna detta otillräckliga klassmedvetande genom handling. I september 1917 sammanfattade han dessa krav på följande sätt:

”För att förklara denna viktiga fråga närmare (en fråga som i stort sett är detsamma som programmet för varje verklig revolutionär regering som skulle vilja rädda Ryssland från krig och svält), låt oss nämna de huvudsakliga kontrollåtgärderna och undersöka var och en.

Dessa huvudsakliga åtgärder är:

1. Sammanslagningen av alla banker i en enda bank och statlig kontroll över deras verksamhet, eller nationalisering av bankerna.
2. Nationalisering av kartellerna, dvs de stora monopolistiska kapitalistiska sammanslutningarna (socker, olja, kol, järn och stål och andra karteller).
3. Upphävandet av affärshemligheten.
4. Obligatorisk kartellisering (dvs obligatorisk sammanslagning) av industrialister, handelsmän och arbetsgivare i allmänhet.
5. Obligatorisk organisering av befolkningen i konsumentföreningar, eller uppmuntran av en sådan organisering och verkställandet av kontrollen över den.”⁴

När Lenin här talar om staten avser han *sovjeterna*, som han ansåg vara den enda kraft som kunde genomföra dessa åtgärder mot den borgerliga Provisoriska regeringen.

Det var den kommunistiska internationalen som försökte utveckla teorin om programmet och befästa de erfarenheter som vunnits i den ryska revolutionen och den revolutionära vågen som svepte över Europa efter kriget. Komintern liksom Rosa Luxemburg tog avstånd från uppdelningen i ett maximi- och minimiprogram:

”Om kraven motsvarar de breda proletärmassornas grundläggande behov, om dessa massor upplever att de inte kan existera utan att dessa krav uppfylls, då kommer kampen för dessa krav att bli utgångspunkten för kampen om makten. I stället för reformisternas och centristernas minimiprogram ställer den Kommunistiska Internationalen kampen för proletariatets konkreta behov, för ett system av krav, som i sin helhet söndermålar bourgeoisins makt, organiserar proletariatet, och bildar etapper i kampen för den proletära diktaturen, ett system där varje krav ger uttryck för massornas djupaste behov, även om dessa massor ännu inte medvetet står för proletariatets diktatur.”⁵

Avgjort viktigast i det ”system av krav” som diskuterades på Kominterns första kongresser ansågs vara olika typer av krav på arbetarkontroll, krav som utgår ifrån arbetarmassornas ekonomiska behov och ”organiserar proletariatet” i fabriksråd, kommittéer eller revolutionära fackföreningar. Text i en resolution från Kominterns andra kongress om ”Den fackliga rörelsen och fabrikskommittéerna” förklarar man textens perspektivet på följande sätt:

”Fabrikskommittéernas kamp mot kapitalismen har som omedelbart mål att införa arbetarkontrollen inom alla industrigrenar. Inom varje företag lider arbetarna, oberoende av deras speciella yrken, under kapitalismens sabotage: kapitalisterna anser ofta att nedläggelse av driften i den eller den industrin skulle vara till fördel för dem själva; och hungern tvingar arbetarna att acceptera de mest hårda villkor för att bespara några kapitalister en kostnadsökning. Kampen mot detta slags sabotage enar det stora flertalet arbetare, oberoende av deras politiska uppfattningar och gör fabrikskommittéerna, som väljs av alla arbetare inom ett företag, till verkliga proletära massorganisationer... I sin kamp mot konsekvenserna av denna dekadens tvingas arbetarråden

⁴ V I Lenin: ”Den hotande katastrofen och hur man bör bekämpa den”, *Valda verk* II, Moskva 1956, sid 116-117.

⁵ ”Tesar om taktiken fackföreningsinternationalen och de kommunistiska partiernas struktur och organisationsarbete”, *Röda häften* 3/4, Halmstad 1970, sid 24.

överskrida ramarna för kontrollen över enskilda fabriker, och de ställs därmed inför frågan om arbetarkontrollen över hela branscher och över industrin i dess helhet. Arbetarnas försök att utöva kontrollen, inte bara över fabrikernas råvarutillförsel utan även över deras finansiella operationer, kommer dock att framkalla hårda åtgärder från bourgeoisins och regeringens sida mot arbetarklassen – åtgärder som kommer att förvandla arbetarklassens kamp för kontroll över industrin till en kamp för arbetarklassens maktövertagande.”⁶

Det dröjde tyvärr, inte många år innan byråkratiseringen av den första arbetarstaten ledde till att dessa programmatiska landvinningar helt och hållet likviderades i den Kommunistiska Internationalen. Byråkratin i Sovjet förkastade varje teori som skulle kunna hota dess nationella intressen. Den proletära internationalismen ersattes med teorin om ”Socialism i ett land” och Komintern förvandlades till ett instrument för Sovjetbyråkratins utrikespolitik. Efter en kort period av vacklan mellan höger-opportunistiska och ultravänsteristiska ståndpunkter intog den stalinistiska byråkratin efter nederlaget i Tyskland 1933 en linje som innebar en allians med ”progressiva borgerliga partier”. Denna, den s k folkfrontspolitiken, representerade en programmatisk linje som inte skiljde sig mycket från den gamla reformistiska uppdelningen i minimi- och maximiprogram där socialismen inte längre ställdes på dagordningen. Och resultatet var lika förödande för arbetarrörelsen på 30- och 40-talen som socialdemokratins förräderi 1914.

Mot denna likvidering av det revolutionära programmet liksom den byråkratiska urartningen av Sovjetunionen och den Kommunistiska Internationalen utvecklades en opposition, först inom SUKP och senare inom Komintern. Det var denna ”vänsteropposition” med Trotskij i spetsen som upprätthöll den programmatiska kontinuiteten från Kominterns första fyra kongresser. Först förde oppositionen en kamp inom SUKP och Komintern, men efter 1927-28 uteslöts den ur Kominterns partier. Efter nederlaget i Tyskland 1933 drog oppositionen slutsatsen att Komintern inte kunde ”reformas”, dvs vinnas för en revolutionär politik, utan att det var nödvändigt att börja uppbygget av en ny kommunistisk international. Liksom i det tidigare brytningsskedet 1914 var frågan om programmets funktion och karaktär central.

Det var i den polemik som utgick från de viktigaste händelserna i klasskampen på 20- och 30-talen som oppositionen vidareutvecklade och förstärkte den revolutionära rörelsens programmatiska grundval. Den försvarade ”den proletära internationalismen” mot ”socialismen i ett land”. Den utvecklade synen på enhetsfronten, speciellt i kampen mot fascismen. Den utvecklade teorin om den permanenta revolutionen, speciellt i förhållande till den kinesiska revolutionen och Kominterns stöd till Chiang Kai-shek och den nationella bourgeoisin. Och inte minst, den utvecklade teorin om övergångssamhällets utveckling efter den socialistiska revolutionen och utvecklade ett program för kampen mot den byråkratiska urartning som skett i Sovjetunionen.

Alla dessa nya politiska och teoretiska lärdomar och de programmatiska ståndpunkter som formulerats tidigare från Marx till Kominterns fyra första kongresser ligger till grund för och kommer till uttryck i det dokument – Övergångsprogrammet – som Trotskij skrev till Fjärde Internationalens grundningskongress i september 1938.

Trots de nästan fyrtio år som gått sedan dess har dess grundläggande teser behållit sin aktualitet. De kinesiska, kubanska och vietnamesiska revolutionerna har mer än väl bekräftat inriktningen för revolutionen i de koloniala och halvkoloniala länderna. Händelserna i Ungern 1956, Tjeckoslovakien 1968 och Polen under 70-talet har mer än väl bekräftat den programmatiska inriktningen för den politiska revolutionen i de deformerade arbetarstaterna. Och händelserna sedan 1968 i Europa, speciellt i Portugal, Spanien, Italien och Frankrike visar

⁶ ”Teser om den borgerliga demokratin, Internationalens huvuduppgifter”, *Röda häften 6/7*, Halmstad 1970, sid 100.

Övergångsprogrammets aktualitet för inriktningen av den revolutionära kampen i de imperialistiska länderna.

Man får inte se Övergångsprogrammet som ett program som bara kan ”tillämpas” överallt vid varje tidpunkt. Det skrevs som ett *internationellt* program utifrån en konkret analys av den internationella situationen 1938. Redan i själva programmet varnas för en dogmatisk användning av de olika skrivningar som finns:

”Det är omöjligt att förutsäga vilka konkreta stadier massornas revolutionära mobilisering kommer att genomgå. Fjärde Internationalens sektioner måste kritiskt ta ställning i varje ny etapp och föra fram sådana paroller som stödjer massornas kamp för en självständig politik, fördjupar denna politiks klasskaraktär, krossar de reformistiska och pacifistiska illusionerna, stärker bandet mellan avantgardet och massorna och förbereder den revolutionära erövringen av makten.”⁷

Men ännu viktigare är det att den övergångsepok som Komintern och Trotskij tog som sin utgångspunkt visade sig bli mycket mera utdragen och komplicerad än någon hade väntat sig. Kominterns urartning (och upplösning) och den sovjetiska byråkratins politik fick en direkt kontrarevolutionär effekt både före och efter andra världskriget, ledde arbetarklassen till nederlag i land efter land och skapade därmed förutsättningar för kapitalismen att överleva och åter stabilisera sig.

I och med att kapitalismen kunde stabiliseras efter andra världskriget förlorade Övergångsprogrammet sin omedelbara tillämpbarhet i de imperialistiska länderna.

Den kapitalistiska expansion som följde mot 40-talets slut, bl a genom den teknologiska utveckling som inspirerats av krigsansträngningarna – kärnkraft, elektronik – dolde tillfälligt de strukturella krisfenomenen. Den ökade den materiella levnadsstandarden för breda skikt i samhället och uttunnade grogrunden för de kampinriktningar som formulerats i Övergångsprogrammet.

Men expansionsperioden fick sitt slut. Mot slutet av 60-talet svarade breda student- och arbetargrupper på krisen inom olika sektorer. Sedan dess har aktiviteten och den antikapitalistiska kampen tilltagit i de imperialistiska staterna och borgarklassen har inte kunnat påtvinga de olika länderna några varaktiga lösningar.

I denna situation har de traditionella socialdemokratiska och kommunistiska partierna fortsatt att utveckla en politik kring minimikrav och, i bästa fall, också en allmän propaganda för socialismen. Det var därför främst de nya rörelser och organisationer som växte fram utanför de traditionella arbetarpartiernas kontroll som började ta kamp för delar av det revolutionära programmet.

Fjärde Internationalen, som hållit Övergångsprogrammets perspektiv levande och samtidigt ökat sitt inflytande som en del av dessa rörelser, kunde nu återuppta ett konkret programmatiskt arbete. Dess första viktiga resultat var ”Europadokumentet”, som antogs vid dess tionde världskongress.

Olika sektioner av Fjärde Internationalen i Europa har idag börjat ett eget programarbete, för att utifrån det internationella perspektiv som finns i Övergångsprogrammet och Europadokumentet, utveckla en inriktning för kampen på den nationella politiska scenen. Genom att anknyta till den metod som Övergångsprogrammet demonstrerar försöker de utveckla handlingsprogram som svarar mot respektive lands politiska och ekonomiska situation.

I sin programdiskussion skriver International Marxist Group, den engelska sektionen, följande:

⁷ *Övergångsprogrammet*, sid 26 i denna utgåva.

”Samtidigt som de är de mest oförtröttliga kämpar för t o m arbetarklassens mest blygsamma krav, måste de revolutionära marxisterna förstå denna situation genom att konsekvent försöka vinna arbetarklassen och de förtryckta massorna för enad handling på grundval av de enda krav som kan börja möta den nuvarande situationen – kvalitativa krav, centrerade kring arbetarkontroll, som utgår ifrån de pressande uppgifterna att försvara arbetarklassen och som leder till att den kapitalistiska dominansen över ekonomin bryts – mot att levnadsstandarden undergrävs genom inflationen; förkasta Healeys åtgärder och varje form av inkomstpolitik som under kapitalismen; för indexreglerade löner, pensioner, arbetslöshetsersättning, stipendier och statliga bidrag baserade på ett levnadsstandardsindex kontrollerat av fackföreningarna: 40 pund (per vecka) i minimilön, ett omedelbart prisstopp på alla basvaror...

– försvara och utvidga den sociala servicen; förkasta varje minskning av de sociala utgifterna; indexreglering av de offentliga utgifterna; en omedelbar insats på 1 miljard pund i sjukvårdssektorn; en omedelbar målsättning att bygga 500 000 bostäder per år... nationalisering av läkemedels-, hälsovårds- och byggnadsindustrin.

– mot arbetslöshet; arbetarkontroll för att tvinga fram en fördelning av allt tillgängligt arbete utan sänkt lön; en nödplan för offentliga arbeten; nationalisering utan compensation och under arbetarkontroll av alla företag som skapar arbetslöshet; för kvinnornas rätt till arbete.

– för framarbetandet av en socialistisk plan för ekonomins omorganisering, för att garantera full sysselsättning och ett slut på en sänkning av levnadsstandarden; öppna räkenskapsböckerna hos de kapitalistiska företagen, lokala myndigheter och statens ekonomiska avdelningar...”.⁸

Ett annat exempel är från Frankrike, där tre revolutionära organisationer, bl a Fjärde Internationalens franska sektion, byggde sitt gemensamma deltagande i kommunalvalen 1977 på ett gemensamt program. Här försökte de resa en kampinriktning och visa hur de kommunala institutionerna skulle kunna spela en roll för kampen och hur Övergångsprogrammet inriktning kan tillämpas även i en valsituation av den här typen. Efter att ha diskuterat kommunförvaltningarna som en del av statsapparaten skriver de:

”1. Utveckla möjligheterna till arbetarkontroll

Demokrati är en fiktion idag. En verklig kommunal demokrati skulle kräva att arbetarnas valda representanter var under ständig kontroll av dem som valt dem. Den skulle kräva det arbetande folkets dagliga deltagande i kommunens alla affärer och beslut, vilket i sin tur kräver att folket har den tid och information med vilken det kan göra detta.

Valda ämbeten borde kunna återkallas när som helst.

Men det är inte fallet idag: valda lokala ämbeten kan inte återkallas och ersättas av väljarna. Borgmästaren själv, väl installerad för en sexårsperiod, kan avlägsnas av inrikesministern, men ej av kommunstyrelsen. Och styrelsen själv kan censureras av prefekten (regeringens representant i departementen) om han beslutar att något styrelsebeslut icke är ”lagligt”.

Arbetarna kommer inte att kunna förändra denna situation radikalt såvida inte en central politisk förändring kommer till stånd. Men ändå skulle det vara möjligt, med början just nu, för en kommunalstyrelse som verkligen representerade arbetarnas intressen att ställa styrelsen och alla viktiga kommunala beslut under arbetarnas och den arbetande befolkningens direkta kontroll. För att göra detta, skulle styrelsen hjälpa till att utveckla de kamp- och kontrollorgan som innefattar både väljare och icke-väljare, och alla organisationer som representerar det arbetande folket (fackföreningar, hyresgästföreningar, de som brukar de offentliga tjänsterna, etc).

Dessa organ, som kan anta olika former (byalag och lokala kommittéer, kampkommittéer kring särskilda problem etc), skulle, såvida de var verkligt demokratiska massorgan, ha rätt att föreslå, kontrollera och ha verklig makt över de frågor med vilka de arbetade. Revolutionärer skulle kräva av kommunstyrelsen att respektera dessa organs beslut och underkasta sig deras kontroll.

2. Stöd arbetarnas och den arbetande befolkningens kamp

⁸ ”The programme we need”, ur *International*, volym III/1976 nr 2, sid 53-54.

Ingen kommunal styrelse kan ersätta folkets egen kamp. Men en kommunstyrelse som verkligen representerar den arbetande befolkningens intressen skulle helt kunna stödja den kamp som förs av arbetarna och alla exploaterade och förtryckta befolkningsskikt, i synnerhet kvinnor, ungdomar och invandrare.

Detta kräver moraliskt och materiellt stöd till alla de organisationer som dessa arbetare och befolkningsskikt i kamp demokratiskt skapar: fackföreningar, kommittéer och olika föreningar. Det kräver, förutom finansiellt stöd i så stor utsträckning som möjligt, att kommunstyrets kontor och materiella resurser ställs till dessa organisationers förfogande.

- *Kommunstyrelsen skall stödja strejkande arbetare och respektera deras demokratiska beslut.*
- *Kommunstyrelsen skall garantera all hjälp till kvinnor som kämpar och organiserar sig emot det förtryck och den dubbla exploatering som riktas mot dem...*
- *Kommunstyrelsen skall ge fullt stöd till arbetslösa arbetare så att de kan träffas och organisera sin kamp. Den skall understödja och sträva efter att tillgodose deras krav (fria transporter, arbetslöshetsunderstöd till alla arbetslösa). Den kommer att underlätta att kontakter skapas mellan anställda och arbetslösa arbetare i kampen för att förkorta arbetsveckan och anställa arbetslösa.*
- *Kommunstyrelsen skall sträva efter att skapa klassolidaritet mellan franska arbetare och invandrarárbetare mot rasism...*
- *Kommunstyrelsen skall ge politiskt och materiellt stöd till arbetare i uniform, stödja deras krav och kamp för rätten att organisera sig..."*⁹

Slutligen vill vi ta upp ett exempel från Spanien i början av 1977 då undantagsstaten ännu inte var krossad. Där skriver Fjärde Internationalens organisation LCR bl a följande om strategin för revolutionen:

”Denna strategi har som enda mål att garantera att arbetarna alltid drar samma slutsatser av sina konkreta kamperfarenheter: För att garantera och utvidga de demokratiska rättigheterna, för att garantera arbetarnas och folkets rättigheter, för att tillgodose alla fundamentala behov, *måste kapitalismen störtas*.

Detta är den revolutionära strategins inriktning och grundläggande innehåll, som i varje konkret situation måste översättas till effektiva och praktiska krav.

Borgarklassen i vårt land har idag ett politiskt projekt som den anser trovärdigt och enhetligt: Regeringen Suárez’ projekt för en monarkisk ”stark stat”. Mot detta projekt finns det ett sammanhängande och trovärdigt revolutionärt alternativ, som kan summeras i fem punkter... Vi kommer att kämpa för att arbetarklassen gör detta projekt till sitt eget.

För det första: *Bryt ner Frankismen och kämpa för demokratin ändå till slutet*. Vinn fullständig amnesti och fullständiga demokratiska rättigheter, speciellt självbestämmanderätten för de olika nationaliteterna. Kräv att de repressiva styrkorna upplöses... Kräv att alla överenskommelser med imperialismen bryts, med alla de följder det innebär. Kämpa för fria val till en konstituerande församling som kommer att sopa undan Frankismen och utropa republiken.

För det andra: *Bekämpa varje form av klassamarbete*. Vägra att bära kostnaderna för den kapitalistiska krisen. Kämpa för bra levnadsvillkor (bostäder, hälsovård, utbildning, transporter osv) och bra arbetsvillkor (löner, arbetstid, arbetstakt, säkerhet).

För det tredje: *Organisera*, eftersom arbetarnas styrka ligger i deras enade och demokratiska organisering. Använd all styrka för att skapa en enad fackförening – för en fackföreningskongress som konstituerar arbetarklassens fackförening! Kämpa för mer utvecklade former av arbetardemokrati: organ som består av delegater som valts på stormöten och som kan av- och ersättas av dessa stormöten. Samordna och centralisera dessa organ. Skapa de speciella organ som behövs, idag i synnerhet antifascistiska kommittéer för självförsvar.

⁹ *Inprecor* nr 66, sid 31-32. Hela programmet finns översatt i *Fjärde Internationalen* nr 1/77.

För det fjärde: *För generalstrejken*, därför att massornas självständiga, enade och centraliserade aktioner är det enda sättet att kämpa mot förtrycket och för frihet.

För det femte: *För arbetarpartiernas regering*, eftersom endast arbetarklassen kan leda hela folkets kamp för dess ekonomiska, politiska och sociala krav. Endast arbetarklassen kan på ett samlat sätt möta alla former av motstånd från borgarklassen. När regeringen Suárez kris gör att perspektivet på klassarbetsregeringar börjar dyka upp vid horisonten, regeringar som är instrument för kapitulation och demoralisering av arbetarna, då är det nödvändigt att visa arbetarklassen att det är arbetarna själva som har ansvaret för samhällets problem, att det är de partier som arbetarna gett sitt förtroende som måste regera, och då genom att dessa partier baserar sig på arbetarnas organisationer och är ansvariga inför arbetarna, för att sätta alla arbetarnas och folkets krav i verket”.¹⁰

Alla dessa exempel visar hur Övergångsprogrammet tillämpas idag och hur dess strategiska inriktning – perspektivet på arbetarkontrollen – förs fram och konkretiseras utifrån den konkreta situationen i varje land.

Vi har inte av en slump exemplifierat med Fjärde Internationalens sektioner. I många länder är det just de som försöker utveckla det programmatiska arbetet i den tradition som inleddes med Kommunistiska manifestet och följdes upp i Övergångsprogrammet. Fjärde Internationalen ser inte i första hand programmet som en sammanställning av de egna politiska ståndpunkterna och åsikterna. För den är programmet ett instrument för att utveckla klasskampen; programarbetet är en del av kampen mot kapitalismen och för socialismen.

Bo Bergman/Ken Lewis

¹⁰ ”Utdrag ur deklARATION undertecknad Politiska Byrån/Liga Comunista Revolucionaria, 26:e januari 1977”. *Inprecor* nr 67, sid 19-20.

Övergångsprogrammet

Kapitalismens dödskamp och Fjärde Internationalens uppgifter

Den socialistiska revolutionens objektiva förutsättningar

Den politiska situationen i världen kännetecknas i sin helhet huvudsakligen av den historiska krisen för proletarietets ledarskap.

De ekonomiska förutsättningarna för en proletär revolution har på det hela taget redan nått den högsta mognad de kan nå under kapitalismen. Mänsklighetens produktivkrafter stagnerar. Nya uppfinningar och förbättringar har redan förlorat sin förmåga att höja den materiella rikedomens nivå. Under den sociala krisen för hela det kapitalistiska systemet påtvingar konjunkturella kriser massorna allt tyngre försakelser och lidanden. Den växande arbetslösheten fördjupar i sin tur statens finansiella kris och undergräver de instabila valutasystemen. De demokratiska regimerna stapplar, liksom de fascistiska, från den ena bankrutten till den andra.

Bourgeoisin själv ser ingen utväg. I länder där den redan tvingats satsa sina sista kort på fascismen, kanar den nu med slutna ögon utför mot en ekonomisk och militär katastrof. I de historiskt privilegierade länderna, dvs i länder där bourgeoisin ännu för en viss period kan tillåta sig demokratis lyx på den nationella ackumulationens bekostnad (Storbritannien, Frankrike, USA, m fl), befinner sig kapitalets alla traditionella partier i ett tillstånd av förvirring som gränsar till viljeförlamning. "New Deal" utgör, trots den första periodens prentiösa beslutsamhet, bara en särskild form av politisk förvirring, som bara är möjlig i ett land där bourgeoisin lyckats samla på sig oräkneliga rikedomar.¹ Den nuvarande krisen, som långtifrån fullbordat hela sin bana, har redan lyckats visa att "New Deal"-politiken lika lite som folkfrontspolitiken i Frankrike öppnar någon ny utväg ur den ekonomiska återvändsgränden.²

De internationella relationerna erbjuder inte en vackrare bild. Under det växande trycket från den kapitalistiska upplösningen, kommer de imperialistiska motsättningarna in i en återvändsgränd, där enstaka sammanstötningar och blodiga lokala oroligheter (Etiopien, Spanien, Fjärran Östern, Centraleuropa) oundvikligen måste smälta samman i en världsomfattande brand. Bourgeoisin är naturligtvis medveten om det dödliga hot mot dess herravälde ett nytt krig skulle utgöra. Men denna klass är idag oändligt mycket mindre förmögen att hejda kriget än den var strax före 1914.

¹ "New Deal" (den "nya given") var Roosevelt-administrationens (Franklin Delano Roosevelt, 1882-1945, var USA:s president från 1932) plan för att gripa sig an de ekonomiska problem, som uppkom i samband med den stora depressionen 1929, och de politiska problem som arbetarklassens radikaliserings ledde till. Roosevelt-administrationen föreslog olika hjälpprogram och juridiska reformer som National Recovery Act (NRA). New Deal-reformismen gav kapitalistklassen tillfälle att låtsas som om den avstod vissa rättigheter till arbetarklassen, medan den i själva verket starkt begränsade dessa rättigheter. 1936 stödde kommunistpartiet Roosevelt som en amerikansk version av en folkfrontsregering och hjälpte till att haka på arbetarrörelsen på det demokratiska partiet vid en tidpunkt då stämningen för ett självständigt arbetarparti var betydande.

² *Folkfrontslinjen* var den högersväng som Kommunistiska Internationalen (se not 6) genomförde 1935, dvs en politik som gick ut på att bilda koalitionsregeringar mellan arbetarpartierna och de liberala kapitalistiska partierna. I Frankrike tillträdde en folkfrontsregering 1936, på höjdpunkten av en radikaliseringsvåg som omfattade ockupationsstrejker och andra militanta aktioner. Leon Blum från det franska socialistpartiet, den kortlivade regeringens premiärminister, agerade strejkbrytare mot den franska arbetarklassen och vägrade komma till de spanska arbetarnas och böndernas hjälp, när dessa befann sig i en kritisk fas i sina försök att hejda fascismens frammarsch.

Allt tal om att de historiska förutsättningarna ännu inte ha ”mognat” för socialismen är antingen en produkt av okunnighet eller medvetet bedrägeri. De objektiva förutsättningarna för den proletära revolutionen har inte bara ”mognat”; de har börjat ruttna en aning. Utan en socialistisk revolution, och det inom den närmaste historiska perioden, hotas hela den mänskliga kulturen av en katastrof. Bollen ligger nu hos proletariatet, dvs främst hos dess revolutionära avantgarde. Mänsklighetens historiska kris reduceras till det revolutionära ledarskapets kris.

Proletariatet och dess ledarskap

Bourgeoisins ekonomi, stat, politik och internationella relationer är helt förödda av en social kris, som är utmärkande för ett förrevolutionärt tillstånd i samhället. Det viktigaste hindret för den förrevolutionära situationens omvandling till en revolutionär är det proletära ledarskapets opportunistiska karaktär: dess småborgerliga feghet inför storbourgeoisin och dess förrädiska förbindelser med den; till och med i dess dödskamp.

I alla länder drivs proletariatet av en djup oro. De mångmiljonhövdade massorna slår gång på gång in på revolutionens väg. Men varje gång hindras de av sina egna konservativa byråkratiska apparater.

Det spanska proletariatet har sedan april 1931 gjort en rad hjältemodiga försök att själv gripa makten och styra samhällets öde. Men dess egna partier (socialdemokrater, stalinister, anarkister, poumister) fungerade – vart och ett på sitt sätt – som bromsar och jämnade därmed marken för Francos framgångar.³

Den stora vågen av ockupationsstrejker i Frankrike, särskilt i juni 1936, avslöjade proletariatets uppriktiga vilja att störta det kapitalistiska systemet.⁴ Men de ledande organisationerna (socialister, stalinister, syndikalister) lyckades under folkfrontens etikett åtminstone tillfälligt kanalisera och dämpa upp den revolutionära strömmen.

Den exempellösa vågen av ockupationsstrejker och industrifackföreningarnas häpnadsväckande snabba tillväxt i USA (CIO) är det klaraste uttrycket för de amerikanska arbetarnas

³ *Det spanska proletariatets hjältemodiga försök.* En allvarlig ekonomisk depression och omfattande oroligheter bland befolkningen fick den spanska monarkin att falla 1931 och republik utropades. Den spanska arbetarklassen försvarade republiken i åtskilliga sammanstötningar med monarkister och andra högerelement. De olika republikanska regeringarna fortsatte emellertid sin arbetarfientliga politik, som när generalstrejken i Sevilla krossades 1931 och Francos trupper sattes in för att slå ned de asturiska gruvarbetarnas revolt 1934.

1936 – när Francos fascistiska revolt kastat in Spanien i ett inbördeskrig – betonade Trotskij att den enda inriktning som kunde svara mot de spanska arbetarnas och böndernas behov och mobilisera dem mot fascisterna var inriktningen mot en socialistisk revolution. Därför ansåg han att sovjeter måste byggas upp i Spanien som organ för den proletära makten. Men i stället deltog alla organisationer inom den spanska vänstern i den borgerliga folkfrontsregeringen och lämnade de upproriska massorna utan ledare i sin kamp. Bland de största organisationerna var socialistpartiet, anarkisterna, kommunistpartiet och POUM (en vänstercentristisk organisation som också omfattade f d trotskistiska element). För Trotskijs syn på den spanska revolutionen, se *The Spanish Revolution (1931-1939)*, Pathfinder Press.

⁴ Vågen av ”ockupationsstrejker” var inte begränsad till Frankrike, som Art Preis noterar i sin bok *Labor's Giant Step*: ”Ockupationerna var faktiskt en internationell företeelse på mitten av trettiotalet. De förekom samtidigt i ett stort antal kapitalistiska länder. 1934 stannade kolgruvearbetarna i Terbovlye (Jugoslavien), Pecs (Ungern) och Katowice (Polen) kvar i gruvorna i desperata aktioner som ledde till framgångar. Samma år tog grekiska tobaksarbetare över en fabrik. 1935 stannade omkring 3 000 spanska gruvarbetare kvar i koppargruvorna i Huelva i tio dagar. Gruvarbetare i Wales, Skottland och Frankrike använde sig framgångsrikt av samma taktik. I Pondicherry i Indien tillämpades den av textilarbetare med samma resultat. Och i Frankrike 1936 ockuperades nyckelindustrierna av en miljon arbetare samtidigt.” (Pathfinder Press, 1972, s. 62).

Ockupationsstrejken var en synnerligen effektiv taktik. Eftersom själva produktionsstället ockuperades av arbetarna, kunde arbetsköparna inte skicka in strejkbrytare utan att riskera en konfrontation med alla arbetarna. Denna våg av militanta aktioner ebbade gradvis ut efter 1937.

instinktiva strävan att resa sig i nivå med de uppgifter som historien ålagt dem. Men också här gör de ledande politiska organisationerna, inklusive det nybildade CIO, allt för att kontrollera och förlama det revolutionära trycket från massorna.⁵

Kominterns definitiva uppslutning på den borgerliga ordningens sida, dess cyniska kontra-revolutionära roll över hela världen, särskilt i Spanien, Frankrike, USA och andra ”demokratiska” länder, skapade extra stora svårigheter för världsproletariatet. Under oktober-revolutionens fana dömer ”folkfrontens” försoningspolitik arbetarklassen till maktlöshet och röjer väg för fascismen.⁶

Å ena sidan ”folkfronter” – å andra sidan fascism; detta är imperialismens sista politiska tillgångar i kampen mot den proletära revolutionen. Historiskt sett är emellertid båda dessa tillgångar surrogat. Kapitalismens förfall fortsätter i den frygiska mössans tecken i Frankrike liksom i hakkorsets tecken i Tyskland.⁷ Inget annat än störtandet av bourgeoisin kan öppna en väg ut ur förfallet.

Massornas inriktning bestäms för det första av den ruttnande kapitalismens objektiva villkor, och för det andra av de gamla arbetarorganisationernas förrädiska politik. Av dessa faktorer är den första naturligtvis den avgörande: historiens lagar är starkare än den byråkratiska apparaten. Hur mycket de sociala förrädarnas metoder än skiljer sig åt – alltifrån Blums ”sociala” lagstiftning till Stalins juridiska komplotter – kommer de aldrig att lyckas bryta proletariats revolutionära vilja.⁸ Efter hand som tiden går kommer deras desperata ansträngningar att hålla tillbaka historiens hjul att visa massorna ännu tydligare att det proletära ledarskapets kris, som blivit en kris för mänsklighetens kultur, bara kan lösas av Fjärde Internationalen.

Minimiprogrammet och övergångsprogrammet

Den strategiska uppgiften under den närmaste perioden – en förrevolutionär period för agitation, propaganda och organisering – består av att övervinna motsättningen mellan de objektiva revolutionära förutsättningarnas mognad och proletariats och dess avantgardes omognad (den äldre generationens förvirring och besvikelse, den yngre generationens oerfarenhet). Under den dagliga kampens gång måste vi hjälpa massorna att finna bron mellan

⁵ *Congress of Industrial Organizations* (CIO) var ursprungligen en kommitté inom Amerikanska Arbetarfederationen (AFL). De konservativa AFL-ledarna vägrade tillmötesgå kravet att starka nya organisationer skulle representera de radikaliserade arbetarna på industribasis; de uteslöt CIO-förbunden 1938 och tvingade dem att bilda en egen nationell organisation. Efter en rad diskussioner om samgående, förenades AFL och CIO 1955.

⁶ *Komintern* (den kommunistiska eller tredje internationalen) organiserades under Lenins ledning som den andra internationalens (se not 9) revolutionära efterträdare. Trotskij bildade Vänsteroppositionen 1923 i ett försök att reformera Komintern, som började domineras av Stalin och de privilegierade byråkrater som han representerade. Vänsteroppositionen kämpade för att ersätta Stalins politik för ”socialism i ett land” med den revolutionära internationalismens och arbetardemokratis program (se not 28).

1933 kom Hitler till makten, utan att möta något allvarligt motstånd från vare sig de tyska socialdemokraterna eller kommunistpartiet. När Komintern godkände det tyska kommunistpartiets katastrofala politik, slog Trotskij och den Internationella Vänsteroppositionen (som bildats 1930) fast att man måste bygga upp en ny international, den Fjärde Internationalen, vilken bildades 1938.

⁷ En *frygisk mössa* eller frihetsmössa är en tätt åtsittande huva, som identifieras med den franska revolutionen och republikanism. Hakkorsset hade använts som religiös och mystisk symbol i tusentals år, innan nazisterna började använda det som symbol för den ”ariska människans seger” över semiterna. Trotskij jämför här kapitalismens förfall under demokratins skydd i Frankrike med dess förfall under fascismens skydd i Tyskland.

⁸ *Josef V. Stalin* (1879-1953) anslöt sig till det ryska socialdemokratiska partiet 1896 och ställde sig på bolsjevikernas sida vid splittringen 1903. Han tillhörde högerflygeln innan Lenin återvände till Ryssland 1917, valdes till partisekreterare 1922 och använde den posten till att skapa sig en mycket stark ställning. Han representerade den privilegierade byråkratin i Sovjetunionen under täckmantel av teorin om ”socialismen i ett land” och blev Sovjetunionens faktiske diktator till sin död.

de nuvarande kraven och revolutionens socialistiska program. Denna bro bör innefatta ett system av *övergångskrav*, som utgår från dagens förhållanden och dagens medvetande bland breda skikt av arbetarklassen och undantagslöst leder till den avgörande slutsatsen: proletariats makterövrning.

Den klassiska socialdemokratin, som verkade i den framåtskridande kapitalismens epok, delade upp sitt program i två av varandra oberoende delar: *minimiprogrammet* som nöjde sig med reformer inom det borgerliga samhällets ramar, och *maximiprogrammet* som lovade ersätta kapitalismen med socialism i en obestämd framtid.⁹ Det fanns inte någon bro mellan minimi- och maximiprogrammet. Och socialdemokratin behöver inte heller någon sådan bro, eftersom ordet *socialism* bara används i högrävnande högtidstal. Komintern har satt sig för att följa socialdemokratins väg i den ruttnande kapitalismens epok: när det i allmänhet inte kan vara tal om systematiska sociala reformer och höjd levnadsstandard för massorna; när varje allvarligt krav från proletariatet och t o m varje allvarligt krav från småbourgeoisin oundvikligen överskrider de kapitalistiska egendomsförhållandenas och den borgerliga statens ramar. [Anm: Se vidare teserna från Kominterns tredje kongress, ”Om taktiken” senare i denna bok.]

Fjärde Internationalens strategiska uppgift ligger inte i att reformera kapitalismen utan i att störta den. Dess politiska mål är att proletariatet erövrar makten för att expropriera bourgeoisin. Denna strategiska uppgift kan emellertid omöjligt lösas utan att hänsyn tas till alla, även de små och partiella taktiska frågorna. Alla delar av proletariatet, alla skikt, yrkeskategorier och grupper måste dras in i den revolutionära rörelsen. Den nuvarande epoken utmärks inte av att den befriar det revolutionära partiet från det vardagliga arbetet, utan av att den gör det möjligt att bedriva detta arbete i ouplöslig förening med revolutionens faktiska uppgifter.

Fjärde Internationalen förkastar inte de gamla ”minimikraven” i den mån de åtminstone delvis bevarat sin livskraft. Outtröttligt försvarar den arbetarnas demokratiska rättigheter och sociala landvinningar. Men den bedriver detta dagliga arbete i det korrekta nuvarande, dvs i det revolutionära perspektivet.

I den mån massornas gamla, partiella ”minimikrav” kolliderar med den förfallande kapitalismens destruktiva och förnedrande tendenser – och det gör de ständigt – för Fjärde Internationalen fram ett system av *övergångskrav*, vars väsentligaste innehåll är att de på ett alltmer öppet och avgörande sätt riktar sig mot det borgerliga väldets själva grundvalar. Det gamla minimiprogrammet avlöses av *övergångsprogrammet*, vars uppgift det är att systematiskt mobilisera massorna för den proletära revolutionen.

Rörlig löneskala och rörlig arbetstid

Under den sönderfallande kapitalismens villkor fortsätter massorna att leva de förtryckta eländiga liv, nu mer än någonsin hotade av risken att störtas ner i fattigdomens avgrund. De måste försvara sin munbit bröd, även om de inte kan göra den större eller bättre. Här finns varken behov av eller möjlighet att räkna upp alla dessa enstaka och partiella krav, som gång på gång växer fram ur de konkreta omständigheterna – nationellt, lokalt och fackligt. Men två grundläggande ekonomiska plågor, i vilka det kapitalistiska systemets allt större orimlighet

⁹ *Socialdemokratin* (eller den andra internationalen) bildades 1889 som efterföljare till den första internationalen (eller den Internationella Arbetarassociationen), som fanns från 1864 till 1876 och leddes av Karl Marx. Den andra internationalen var en lös sammanslutning av nationella socialdemokratiska partier och arbetarpartier, som innehöll både revolutionära och reformistiska element. Den tyska socialdemokratin var den starkaste och mest auktoritativa sektionen. Dess progressiva roll hade upphört redan 1914, när de största sektionerna bröt mot de mest grundläggande socialistiska principer och stödde sina imperialistiska regeringar i första världskriget.

sammanfattas, nämligen *arbetslösheten* och de *höga priserna*, kräver allmängiltiga paroller och kampmetoder.

Fjärde Internationalen förklarar oförsonligt krig mot kapitalisternas politik, som i stor utsträckning – liksom deras agenters, reformisternas politik – syftar till att lägga hela bördan av militarismen, kriserna, valutasystemets upplösning och alla andra gissel som uppkommer ur kapitalismens dödskamp på arbetarnas skuldror. Fjärde Internationalen kräver *arbete* och *anständiga levnadsförhållanden* åt alla.

Varken inflation eller stabilisering kan tjäna som paroller för proletariatet, eftersom de bara är två ändor av samma piska. De stora prisstegringarna, som kommer att bli av alltmer ohämmad karaktär i och med att kriget närmar sig, kan bara bekämpas under parollen rörlig löneskala. Detta innebär att kollektivavtal måste garantera automatiska löneökningar i takt med prisstegringen på konsumtionsvaror.

Inför hotet att upplösas i sina beståndsdelar kan proletariatet inte tillåta att en allt större del av arbetarna förvandlas till kroniskt arbetslösa understödstagare, som lever på det sönderfallande samhällets avfall. *Rätten till arbete* är den enda verkliga rätt arbetaren har kvar i ett samhälle byggt på utsugning. I dag berövas han ständigt denna rätt. Mot arbetslösheten, såväl den ”strukturella” som den ”konjunkturella”, är det dags att föra fram parollen *rörlig arbetstid*, tillsammans med kravet på offentliga arbeten. Fackföreningar och andra massorganisationer måste förena arbetarna och de arbetslösa i ömsesidig solidaritet. På denna grundval skulle sedan allt tillgängligt arbete delas upp på alla arbetare och arbetsveckans längd bestämmas därefter. Varje arbetares genomsnittslön förblir densamma som under den gamla arbetsveckan. Lönerna följer prisernas rörelse, med en garanterad *minimigräns*. Vi kan inte acceptera något annat program för den nuvarande katastrofala perioden.

Egendomsägarna och deras advokater kommer att bevisa det ”omöjliga i att förverkliga” dessa krav. Småkapitalister, särskilt de ruinerade, kommer dessutom att hänvisa till sina räkenskapsböcker. Arbetarna tillbakavisar kategoriskt sådana slutsatser och hänvisningar. Det handlar inte om en ”normal” strid mellan motsatta materiella intressen. Det handlar om att rädda proletariatet från förfall, demoralisering och undergång. Det är en fråga om liv eller död för den enda skapande och progressiva klassen, och därmed också för mänsklighetens framtid. Om kapitalismen inte kan tillfredsställa kraven som oundvikligen växer fram ur de olyckor den själv skapar, låt den då gå under. Om kraven är ”genomförbara” eller ”ogenomförbara” är alltid en fråga om styrkeförhållandet och kan bara avgöras av kampen. Oberoende av kampens omedelbara praktiska framgångar, så är det genom den arbetarna bäst kommer till insikt om nödvändigheten att avskaffa det kapitalistiska slaveriet.

Fackföreningarna i övergångsepoken

I kampen för partiella krav och övergångskrav behöver arbetarna nu mer än någonsin tidigare massorganisationer, och främst fackföreningar. Fackföreningsrörelsens mäktiga tillväxt i Frankrike och USA är det bästa svaret på predikningarna från de ultravänsteristiska dogmatiker som förkunnat att fackföreningarna har ”gjort sitt”.

Bolsjevik-leninisten står i främsta ledet i all slags kamp, även när den bara gäller arbetarklassens blygsammaste materiella intressen eller demokratiska rättigheter. Han deltar aktivt i de fackliga massorganisationerna för att stärka dem och höja deras kampanda. Han bekämpar oförsonligt varje försök att underordna fackföreningarna under den borgerliga staten, att fjättra proletariatet med ”obligatoriska skiljedomar” och alla andra former av polisövervakning – inte bara fascistiska utan också ”demokratiska”. Endast på basis av ett sådant arbete i fackföreningarna är det möjligt att föra en framgångsrik kamp mot reformisterna, inklusive

dem i den stalinistiska byråkratin.¹⁰ Sekteristiska försök att skapa eller upprätthålla små ”revolutionära” fackföreningar, som en andra upplaga av partiet, innebär i praktiken att man avstår från att kämpa om ledningen för arbetarklassen. Vi måste slå fast denna bestämda regel: den kapitulationistiska varianten av självvald isolering från de fackliga massorganisationerna, vilket är liktydigt med förräderi mot revolutionen, är oförenlig med medlemskap i Fjärde Internationalen.

Samtidigt avvisar och fördömer Fjärde Internationalen bestämt den fackliga fetischism, som utmärker både tradeunionister och syndikalister.

a) Fackföreningarna erbjuder inte, och kan – på grund av sina uppgifter, sin sammansättning och sitt sätt att rekrytera medlemmar – inte erbjuda ett fullständigt revolutionärt program; därför kan de inte ersätta *partiet*. Uppbygget av nationella revolutionära partier som sektioner av Fjärde Internationalen är den viktigaste uppgiften i övergångsepoken.

b) Fackföreningarna, även de mäktigaste, omfattar inte mer än 20-25 procent av arbetarklassen, och därtill oftast de mest kvalificerade och högst betalda skikten. Arbetarklassens mer förtryckta majoritet dras bara in i kampen sporadiskt, i perioder av starkt uppsving för arbetarrörelsen. I sådana situationer är det nödvändigt att skapa provisoriska organisationer, som omfattar hela den kämpande massan: strejkkommittéer, fabrikskommittéer och slutligen sovjeter.

c) Som organisationer som representerar proletarietets övre skikt uppvisar fackföreningarna starka tendenser att kompromissa med den borgerligt-demokratiska regimen. Detta framgår av all tidigare historisk erfarenhet, och det senaste exemplet är de anarkosyndikalistiska fackföreningarna i Spanien.¹¹ I perioder av skärpt klasskamp försöker fackföreningarnas ledande organ tämja massrörelsen för att göra den harmlös. Detta händer redan i vanliga strejker, särskilt när det gäller massiva ockupationsstrejker, som rubbar den borgerliga egendomens grundvalar. Under krig eller revolutioner, när bourgeoisin råkar i ovanligt stora svårigheter, brukar de fackliga ledarna bli borgerliga ministrar.

Därför måste Fjärde Internationalens sektioner alltid inte bara sträva efter att förnya fackföreningarnas högsta ledning, genom att i kritiska ögonblick djärvt och beslutsamt föra fram nya militanta ledare i stället för rutinfunktionärerna och karriärister, utan också efter att vid varje lämpligt tillfälle skapa oberoende militanta organisationer, som bättre motsvarar de uppgifter masskampen mot det borgerliga samhället ålägger dem; och, om nödvändigt, får de inte ens tveka inför en direkt brytning med fackföreningarnas konservativa apparat. Om det är brottsligt att vända ryggen åt massorganisationerna för att i stället ägna sig åt sekteristiska hugskott, så är det inte mindre brottsligt att passivt låta den revolutionära massrörelsen underkastas de öppet reaktionära eller maskerat konservativa (”progressiva”) byråkratiska klickarnas kontroll. Fackföreningarna är inget självändamål – de är bara ett medel att använda på vägen mot den proletära revolutionen.

¹⁰ Den *stalinistiska byråkratin* var det politiska instrument som Stalin skapade ur de konservativa och privilegierade samhällsskikten i Sovjetunionen. Den var ett redskap för det auktoritära styret och den reaktionära politiken. Eftersom de kapitalistiska egendomsförhållandena inte återupprättades, talade Trotskij för ett *ovillkorligt* försvar av arbetarstaten mot de imperialistiska regeringarna, samtidigt som han manade till en *politisk* revolution för att kasta ut den stalinistiska byråkratin, vars katastrofala politik ökade risken för ett återinförande av kapitalismen.

¹¹ *Anarkosyndikalismen* är anarkismens uppenbarelsform på det fackliga området. Till motståndet mot parlamentariska aktioner och politiska partier lägger den uppfattningen att självständiga fackföreningar är tillräckligt för att genomföra arbetarklassens frigörelse från kapitalismen. Anarkosyndikalisterna tänker sig en ny samhällsordning ledd av fackföreningar eller industriella sammanslutningar. I Spanien var anarkosyndikalisterna ursprungligen den starkaste gruppen på vänsterkanten. De var emellertid oförmögna att ställa sig i spetsen för kampen mot Franco och slutade som den borgerliga folkfrontsregeringens försvarare.

Fabrikskommittéer

I en övergångsepok är arbetarrörelsens utveckling inte planmässig och regelbunden utan feberaktig och explosiv. Såväl paroller som organisationsformer måste underordnas denna rörelsens karaktär. Ledningen måste sky rutinhandlande som pesten och uppmärksam ge akt på massornas initiativ.

Ockupationsstrejker, det senaste uttrycket för detta slags initiativ, går utöver den ”normala” kapitalistiska ordningens ramar. Oberoende av de strejkandes krav riktar det tillfälliga övertagandet av fabriken ett slag mot avgudabilden, den kapitalistiska egendomen. Varje ockupationsstrejk ställer i praktiken frågan om vem som är herre över fabriken: kapitalisten eller arbetarna.

Om ockupationsstrejken ställer frågan tillfälligt, så ger *fabrikskommittén* den ett organisatoriskt uttryck. Fabrikskommittén som är vald av alla anställda i fabriken skapar omedelbart en motvikt till styrelsens vilja.

Mot reformisternas kritik av så kallade ”patriarkaliska” arbetsköpare som Ford i motsats till ”bra”, ”demokratiska” utsugare, reser vi parollen om fabrikskommittéer som centrum för kampen mot såväl den första som den andra sorten.

Det är en allmän regel att fackföreningsbyråkraterna motsätter sig skapandet av fabrikskommittéer, liksom de motsätter sig varje djärvt försök att mobilisera massorna. Men ju mer omfattande rörelsen är, desto lättare blir det att bryta detta motstånd. Där arbetarna redan i ”lugna” tider måste tillhöra en fackförening, kommer kommittén formellt att sammanfalla med fackföreningens vanliga organ, men sammansättningen förändras och funktionerna utvidgas. Kommitténs främsta betydelse ligger emellertid i det faktum att den blir en militant stab för de arbetarskikt som fackföreningen i vanliga fall inte förmår sätta i rörelse. Det är just från dessa mer förtryckta skikt som revolutionens mest hängivna trupper kommer.

Från den stund då fabrikskommittén dyker upp, råder det en faktisk dubbelmakt i fabriken. Till själva sin natur representerar den en övergångssituation, eftersom den innefattar två oförenliga regimer: den kapitalistiska och den proletära. Fabrikskommittéernas främsta betydelse ligger just i det faktum att de inleder en om inte direkt revolutionär, så dock förrevolutionär period – mellan den borgerliga och den proletära regimen. Att propagandan för fabrikskommittén varken är förhastad eller konstlad bevisas mer än nog av den våg av ockupationsstrejker som breder ut sig över flera länder. Nya vågor av samma typ kommer oundvikligen att växa upp inom den närmaste framtiden. Det är nödvändigt att inleda en kampanj för fabrikskommittéer i tid, för att inte överrumplas.

”Affärshemligheten” och arbetarkontrollen över industrin

Den liberala kapitalismen som byggde på konkurrens och frihandel tillhör det förgångna. Dess efterträdare, monopolkapitalismen, dämpar inte marknadens anarki, utan ger den tvärtom en särskilt våldsam karaktär. Behovet att ”kontrollera” ekonomin, att ge industrin statlig ”ledning” och att ”planera” den erkänns idag – åtminstone skenbart – av nästan alla existerande borgerliga och småborgerliga strömningar, från fascismen till socialdemokratin. För fascisterna är det främst en fråga om ”planerad” utplundring av folket för militära syften. Socialdemokratin tänker tömma anarkins ocean med den byråkratiska ”planeringens” sked. Ingenjörer och professorer skriver artiklar om ”teknokrati”.¹² I sina feiga experiment med

¹² *Teknokrati* var ett program och en rörelse som blev mycket populär under depressionens första år, särskilt i medelklassen. Den tänkte sig att man skulle betvinga depressionen och skapa full sysselsättning genom att rationalisera USA:s ekonomi och monetära system under överinseende av skickliga administratörer och tekniska experter – allt detta utan klasskamp eller revolution. Rörelsen splittrades så småningom i en vänster- och en högerflygel, varvid den senare utvecklade fascistiska tendenser.

”reglering” stångar demokratiska regeringar sina pannor blodiga mot ett oöverkomligt hinder: storkapitalets sabotage.

Det verkliga förhållandet mellan utsugarna och de demokratiska ”kontrollanterna” framgår tydligast av det faktum att herrar ”reformatörer” i sin gudfruktiga vördnad hejdar sig på tröskeln till trusterna och deras ”affärshemligheter”. Här härskar principen om ”icke-inblandning” i företagen. Räkenskaperna mellan den enskilde kapitalisten och samhället förblir kapitalistens hemlighet: de angår inte samhället. Som motiv för att rättfärdiga ”affärshemlighetens” princip anges fortfarande den fria ”konkurrensen”, precis som på den liberala kapitalismens tid. I verkligheten har trusterna inga hemligheter för varandra. Vår tids affärshemlighet ingår i en envis sammansvärjning från monopolkapitalets sida mot samhällets intressen. Försöken att begränsa de ”ekonomiska högdjurens” envælde kommer att förbli ömkliga farser så länge de samhälleliga produktionsmedlens privata ägare kan dölja utsugningens, utplundringens och bedrägeriets knep för producenterna och konsumenterna. Avskaffandet av ”affärshemligheten” är det första steget mot verklig kontroll över industrin.

Arbetarna har inte mindre rätt än kapitalisterna att känna till fabriken, trustens, branschens och hela den nationella ekonomins ”hemligheter”. Först och främst måste bankerna, den tunga industrin och transportväsendet placeras under luppen.

Arbetarkontrollens omedelbara uppgift är att utifrån enskilda företag förklara samhällets inkomster och utgifter; att bestämma den andel av nationalinkomsten som de enskilda kapitalisterna och utsugarna som helhet tillägnar sig; att avslöja bankernas och trusternas försåtliga överenskommelser och svindlerier; och slutligen att inför hela samhället avslöja det orimliga slöseri med mänskligt arbete, som kapitalismens anarki och ohöljda profitjakt leder till.

Inte någon av den borgerliga statens ämbetsmän är förmögen att utföra detta arbete, hur stor auktoritet vi än skulle vilja utrusta honom med. Hela världen har bevittnat president Roosevelts och konseljpresident Blums maktlöshet inför de ”60” respektive ”200 familjernas” komplotter.¹³ Trycket från de proletära massorna är nödvändigt för att bryta utsugarnas motstånd. Bara fabrikskommittéerna kan skapa verklig kontroll över produktionen och kalla in specialister som verkligen är hängivna folket: bokförare, statistiker, ingenjörer, vetenskapsmän, osv – som rådgivare, inte som ”teknokrater”.

Att bekämpa arbetslösheten är otänkbart utan att kräva omfattande och djärv organisering av *offentliga arbeten*. Men offentliga arbeten kan få en varaktig och progressiv betydelse för samhället, liksom för de arbetslösa, bara om de ingår i en allmän plan, som utarbetats för att täcka åtskilliga år. Inom ramen av en sådan plan skulle arbetarna kräva att arbetet till samhällets nytta återupptogs i privata företag som lagts ned som en följd av krisen. I dessa fall skulle arbetarkontrollen ersättas av direkt arbetarstyre.

Att utarbeta en den mest elementära ekonomiska plan – i de utsugnas och inte utsugarnas intresse – är otänkbart utan arbetarkontroll, dvs utan att arbetarnas ögon tränger in i den kapitalistiska ekonomins alla öppna och dolda källor. Kommittéer som representerar enskilda företag bör samlas till konferenser för att välja motsvarande kommittéer för trusters, branscher, ekonomiska regioner och slutligen för hela den nationella industrin. På så sätt blir arbetarkontrollen en *skola för planekonomi*. Utifrån sina erfarenheter av arbetarkontroll förbereder sig proletariatet att överta den direkta ledningen av den nationella industrin, när den möjligheten kommer.

¹³ *America's Sixty Families* (Amerikas sextio familjer), av Ferdinand Lundberg (Vanguard Press, 1937). Boken, som blev en sensation när den kom ut, påvisade förekomsten av en ekonomisk oligarki i USA, med sextio omäntligt rika familjer i spetsen. Författaren gjorde boken a jour med dagens situation 1968 under titeln *The Rich and the Super-Rich*. ”De 200 familjerna” betecknar den ekonomiska oligarkin i Frankrike.

De kapitalister, mest av mindre eller medelstort format, som ibland av egen fri vilja erbjuder sig att visa arbetarna sina böcker – oftast för att visa att lönerna måste sänkas – måste arbetarna svara, att de inte är intresserade av enskilda konkursdrabbade eller konkursmässiga företags bokföring utan av alla utsugares bokföring som helhet. Arbetarna kan inte och vill inte anpassa sin levnadsstandard till enskilda kapitalisters behov, vilka själva fallit offer för sitt eget system. Uppgiften är att reorganisera hela produktions- och distributionssystemet på en värdigare och förnuftigare grund. Om affärshemlighetens avskaffande är en nödvändig förutsättning för arbetarkontrollen, så är kontrollen det första steget mot en socialistiskt styrd ekonomi.

Expropriering av enskilda kapitalistgrupper

Det socialistiska programmet för exproprieringen av bourgeoisin, dvs för det politiska störtandet av bourgeoisin och avskaffandet av dess ekonomiska herravälde, får absolut inte hindra oss från att i den nuvarande övergångsperioden, och när omständigheterna påkallar det, föra fram kravet på expropriering av vissa industrigrenar som är av vitalt intresse för nationens existens eller av bourgeoisins mest parasitära grupper.

Mot gentlemannademokraternas patetiska klagosånger angående de ”60 familjernas” diktatur i USA eller de ”200 familjernas” diktatur i Frankrike ställer vi därför kravet att dessa 60 respektive 200 kapitalistiska feodalherrar skall exproprieras.

Likaså kräver vi expropriering av de bolag som har monopol på krigsindustrin, järnvägarna, de viktigaste råvarukällorna, osv.

Skillnaden mellan dessa krav och reformisternas virriga paroll om ”nationalisering” är följande (1) vi tillbakavisar kompensation; (2) vi varnar massorna för folkfrontens demagoger som hycklande stödjer nationalisering, medan de i verkligheten förblir kapitalets agenter; (3) vi uppmanar massorna att bara lita på sin egen revolutionära styrka; (4) vi kopplar samman frågan om expropriering med frågan om arbetarnas och jordbrukarnas maktövertagande.

Nödvändigheten att föra fram parollen om expropriering i begränsad form i den dagliga *agitationen*, och inte bara i den mer omfattande propagandan, kommer sig av det faktum att olika industrigrenar befinner sig på olika utvecklingsnivåer, fyller olika roller i samhällets liv och genomgår olika stadier i klasskampen. Bara ett allmänt revolutionärt uppsving från proletariats sida kan sätta upp den fullständiga exproprieringen av bourgeoisin på dagordningen. Övergångskravens uppgift är att hjälpa proletariatet att lösa detta problem.

Expropriering av privatbankerna och förstatligande av kreditväsendet

Imperialism innebär *finanskapitalets* herravälde. Sida vid sida med trusterna och koncernerna, och mycket ofta på en högre nivå, samlar *bankerna* den verkliga ekonomiska makten i sina händer. Bankernas struktur avspeglar i koncentrerad form det moderna kapitalets struktur: de kombinerar tendenser till *monopol* med tendenser till *anarki*. De organiserar teknologins underverk, jättelika företag och mäktiga trustar; men de organiserar också dyrtiden, kriserna och arbetslösheten. Minsta seriösa steg i kampen mot monopolens despotism och kapitalismens anarki – som kompletterar varandra i sitt destruktiva arbete – är omöjligt, om kommandot över bankerna lämnas kvar i de rovlystna kapitalisternas händer. För att skapa ett enhetligt investerings- och kreditsystem i linje med en rationell plan som svarar mot hela nationens intressen, är det nödvändigt att slå samman bankerna till en enda nationell inrättning. Endast genom att exproprierar privatbankerna och koncentrera hela kreditväsendet i egna händer kan staten få de nödvändiga praktiska, d v s materiella – inte rent formella och byråkratiska – resurser, som den behöver för den ekonomiska planeringen.

Att bankerna exproprieras betyder absolut inte att bankdepositionerna exproprieras. Tvärtom kommer den enda *statsbanken* att kunna ge småspararna mycket förmånligare villkor än de privata bankerna. Likaså kan bara statsbanken ge jordbrukare, hantverkare och småhandlare förmånliga, dvs billiga kreditvillkor. Ännu viktigare är emellertid den omständigheten att hela ekonomin – framför allt storindustrin och transportväsendet – ledd av en enda finansstab, kommer att tjäna industriarbetarnas och hela det arbetande folkets livsviktiga intressen.

Men *förstatligande av bankerna* kommer att leda till dessa positiva resultat bara om själva statsmakten helt övergår från utsugarnas händer till arbetarnas händer.

Strejkvakter, försvarsgrupper, arbetarmilis, proletariats beväpning

Ockupationsstrejker är en allvarlig varningssignal från massorna som inte bara riktas till bourgeoisin utan också till arbetarorganisationerna, inklusive Fjärde Internationalen.

1919-20 övertog de italienska arbetarna fabriker på eget initiativ, och visade därmed sina ”ledare” att den sociala revolutionen hade börjat. ”Ledarna” brydde sig inte om varningen. Resultatet blev fascismens seger.¹⁴

Ockupationsstrejker är inte detsamma som övertagandet av fabriker enligt den italienska modellen; den de är ett avgörande steg i den riktningen. Den nuvarande krisen kan skärpa klasskampen till det yttersta och få avgörandets ögonblick att närma sig. Men det innebär inte att en revolutionär situation uppkommer direkt. Dess annalkande kommer i själva verket att förkunnas av en oavbruten rad häftiga konvulsioner. En av dessa är vågen av ockupationsstrejker. Uppgiften för Fjärde Internationalens sektioner är att hjälpa det proletära avantgardet att förstå epokens allmänna karaktär och tempo och att i tid befrukta massornas kamp med allt beslutsammare och militantare organisatoriska åtgärder.

Skärpningen av proletariats kamp medför att metoderna för kapitalets motattack också skärps. Nya vågor av ockupationsstrejker kan och kommer oundvikligen att framkalla hårda motåtgärder från bourgeoisins sida. De stora trusternas inre kretsar förbereder sig redan. Ve de revolutionära organisationerna och proletariatet om de på nytt låter sig överrumplas!

Inte någonstans nöjer sig bourgeoisin med den officiella polisen och armén. I USA håller den sig till och med i ”lugna” tider med militärt organiserade grupper av strejkbrytare och privata, beväpnade gangsters i fabriker. Till detta måste man nu också räkna de olika amerikanska nazistgrupperna. Vid första tecknet till fara mobiliserade den franska bourgeoisin halvlegala och illegala fascistiska styrkor, inklusive de inom armén. Så snart trycket från de engelska arbetarna blir starkare, marscherar fascistbanden med fördubblad, tredubblad, tiodubblad styrka ut i sitt blodiga fälttåg mot arbetarna. Bourgeoisin har själv mycket noga reda på att klasskampen i den nuvarande epoken oundvikligen tenderar att övergå i inbördeskrig.

¹⁴ En av Trotskijs största gärningar var hans analys av *fascismens seger*, som började med Mussolinis triumf 1922. Han påpekade att fascismen är en sista utväg för kapitalistklassen, som vanligen föredrar att utöva sitt herravälde med fredligare metoder.

En fascistisk rörelse innebär väsentligen en mobilisering av befolkningens småborgerliga sektorer liksom av trasproletariatet. Syftet med mobiliseringen är att krossa arbetarklassens organisationer och makt.

För att ta itu med hotet från fascismen, eftersträvade Trotskij en enhetsfront mellan alla arbetarorganisationer, försvarsgrupper och ett militant försvar av den makt arbetarklassen dittills uppnått, både på det ekonomiska och det politiska området. Detta program skulle oundvikligen leda över i en socialistisk revolution, vilket i sista hand är det enda sättet att göra slut på det fascistiska hotet.

Trotskijs syn på enhetsfronten skiljde sig både från den ”tredje periodens” ultravänsterism och folkfrontspolitik, av vilka den förra tillämpades av stalinisterna i Tyskland (före Hitlers seger 1933) och den senare i Spanien (tills Francos seger var ett faktum 1939). För mer om Trotskijs program för kampen mot fascismen, se *The Struggle Against Fascism in Germany* och *Fascism: What It Is and How to Fight It* (Pathfinder Press). [Hela boken finns i svensk översättning (på marxistarkiv.se), se [Kampen mot nazismen i Tyskland](#).]

Kapitalets pampar och lakejer har lärt sig oerhört mycket mer av händelserna i Italien, Tyskland, Österrike, Spanien och andra länder än proletariats officiella ledare.

Politikerna i den andra och tredje internationalen blundar – liksom fackföreningsbyråkraterna – medvetet inför bourgeoisens privatarméer; annars skulle de inte kunna bevara sin allians med den en enda dag till. Reformisterna inympar systematiskt arbetarna med uppfattningen att demokratins okränkbarhet garanteras bäst om bourgeoisin är beväpnad till tänderna och arbetarna är obeväpnade.

Det är Fjärde Internationalens plikt att en gång för alla göra slut på denna slaviskt underdåniga politik. De småborgerliga demokraterna – däribland socialdemokrater, stalinister och anarkister – skriker desto högre om kampen mot fascismen, ju fegare de i själva verket kapitulerar inför den. Bara beväpnade arbetargrupper, som känner att de har miljontals arbetare bakom sig, kan bekämpa fascistbanden framgångsrikt. Kampen mot fascismen börjar inte på den liberala tidningsredaktionen utan på fabriken – och den slutar på gatorna. Strejkbrytare och privata revolvermän i fabriken bildar den fascistiska arméns kärna. *Strejkvakterna* är den proletära arméns kärna. Detta är vår utgångspunkt. Vid varje strejk och gatudemonstration måste man propagera för nödvändigheten att bilda *självförsvarsgrupper bland arbetarna*. Fackföreningarnas revolutionära flygel måste infoga denna paroll i sitt program. Överallt där det är möjligt, till att börja med i ungdomsorganisationerna, måste självförsvarsgrupper organiseras och tränas i bruket av vapen.

Ett nytt uppsving för massrörelsen bör inte bara utnyttjas till att öka antalet sådana grupper, utan också till att sammansluta dem kvartersvis, stadsvis och regionsvis. Det är nödvändigt att ge organiserat uttryck åt arbetarnas starka hat mot strejkbrytarna och de fascistiska gangsterbanden. Det är nödvändigt att föra fram parollen om en *arbetarmilis* som den enda verkliga garantin för arbetarorganisationernas, arbetarmötenas och arbetarpressens okränkbarhet.

Endast genom ett sådant systematiskt, ihärdigt, outtröttligt och modigt agitatoriskt och organisatoriskt arbete, som hela tiden måste bygga på massornas egen erfarenhet, är det möjligt att utrota den undergivna och passiva traditionen ur deras medvetande; att träna hjältemodiga kampgrupper som kan bli föredömen för alla arbetande; att tillfoga kontrarevolutionens beväpnade banditer en rad taktiska nederlag; att stärka de utsugna och förtryckta massornas självförtroende; att kompromettera fascismen i småbourgeoisens ögon och bana väg för proletariats erövring av makten.

Engels definierade staten som grupper av ”beväpnade män”. *Proletariats beväpning* är en absolut ofrånkomlig del av dess befrielsekamp. När proletariats så önskar, kommer det att finna vägar och sätt att beväpna sig. Även här tillfaller ledarskapet naturligtvis Fjärde Internationalens sektioner.

Förbundet mellan arbetare och jordbrukare

Lantarbetaren är arbetarens vapenbroder och motsvarighet på landet. De utgör två delar av en och samma klass. Deras intressen är oskiljaktliga. Industrierbetarens program av övergångskrav är, med vissa ändringar här och där, också lantproletariats program.

Bönderna (jordbrukarna) representerar en annan klass: de är byns småbourgeois. Småbourgeoisin består av olika skikt, från halvproletärer till utsugare. Därför är det industriproletariats politiska uppgift att föra ut klasskampen på landsbygden. Endast kan han dra skiljelinjen mellan sina allierade och sina fiender.

Den nationella utvecklingens särdrag i de olika länderna får sina egendomligaste uttryck i jordbrukarnas, och i viss mån även den urbana småbourgeoisens (hantverkarnas och köpmännens) situation. Helt bortsett från deras numeriska styrka är dessa klasser typiska

kvarlevor från förkapitalistiska produktionsformer. Fjärde Internationalens sektioner bör utarbeta ett så konkret program av övergångskrav som möjligt för bönderna (jordbrukarna) och den urbana småbourgeoisin, ett program som måste anpassas till villkoren i varje enskilt land. De avancerade arbetarna måste lära sig att ge klara och konkreta svar på sina blivande bundsförvanters frågor.

Även om jordbrukaren är en ”oberoende” småproducent, så behöver han billig kredit, jordbruksmaskiner och gödningsmedel till överkomliga priser, fördelaktiga transportvillkor och en välorganiserad marknad för sina jordbruksprodukter. Men bankerna, trusterna och handelsmännen rånar jordbrukaren från alla håll. Endast jordbrukarna själva kan, med arbetarnas hjälp, sätta stopp för denna utplundring. *Kommittéer valda av småbrukare* måste växa fram i nationell skala och tillsammans med arbetarnas och banktjänstemännens kommittéer överta kontrollen över sådana transport-, kredit- och handelsoperationer som berör jordbruket.

Genom att på ett felaktigt sätt hänvisa till arbetarnas ”överdrivna” krav, förvandlar storbourgeoisin skickligt frågan om *varupriserna* till en kil, som drivs in mellan arbetarna och jordbrukarna och mellan arbetarna och småbourgeoisin i städerna. Bonden, hantverkaren och småhandlaren kan, till skillnad från industriarbetaren, kontoristen och den statsanställda, inte kräva löneökningar som motsvarar prishöjningarna. Regeringens officiella kamp mot dyrtiden är bara ett sätt att lura massorna. Men jordbrukarna, hantverkarna och handelsmännen kan i sin egenskap av konsumenter ingripa i prispolitiken sida vid sida med arbetarna. Kapitalistens klagosång över produktions-, transport- och försäljningskostnader måste konsumenterna besvara så här: ”Visa oss dina böcker; vi kräver kontroll över prissättningen.” Organen för denna kontroll bör vara *priskommittéer* och bestå av delegater från fabrikerna, fackföreningarna, kooperativen, jordbrukarorganisationerna, städernas ”småfolk”, husmödrar, osv. På det sättet kommer arbetarna att kunna visa jordbrukarna att den verkliga orsaken till dyrtiden inte är höga löner utan kapitalisternas orimliga profiler och den kapitalistiska anarkins merkostnader.

Programmet för *jordens nationalisering och jordbrukets kollektivisering* måste skrivas så att det från början utesluter expropriering och tvångskollektivisering av småbrukarna. Jordbrukaren förblir ägare till sin jordlott, så länge han själv tror att det är möjligt eller nödvändigt. För att återge jordbrukaren förtroende för det socialistiska programmet, är det nödvändigt att skoningslöst avslöja och kritisera de stalinistiska kollektiviseringsmetoderna, som inte bestäms av jordbrukarnas eller arbetarnas intressen utan av byråkratins intressen.¹⁵

Exproprieringen av expropriatorerna innebär inte heller någon tvångskonfiskering av hantverkarnas och småhandlarnas egendom. Tvärtom. Arbetarkontrollen över bankerna och trusterna – och i ännu högre grad nationaliseringen av dem – kan ge småbourgeoisin i städerna oerhört mycket fördelaktigare kredit-, inköps- och försäljningsvillkor än de kan få under monopolens oinskränkta herravälde. Beroendet av privatkapital kommer att ersättas med ett beroende av staten, som kommer att vara desto uppmärksamare mot sina små medarbetare och agenter ju fastare de arbetandes eget grepp om staten är.

De utsugna jordbrukarnas faktiska deltagande i kontrollen av olika sektorer av ekonomin gör det möjligt för dem att själva besluta om det skulle vara lönsamt för dem eller inte att gå över till ett kollektivt brukande av jorden – och i så fall när det skulle ske och i vilken skala. Industrierbetarna måste se det som sin plikt att ge jordbrukarna all tänkbar hjälp på den vägen:

¹⁵ *Stalinistiska kollektiviseringsmetoder*. Efter att ha förlöjligat Trotskijs program för en snabbare industrialisering, antog Stalin plötsligt samma program efter 1927, när han ställdes inför kulakernas ”spannmålsstrejk”. Det var ett grovt misstag inte bara av den anledningen att man inte gjort några som helst förberedelser. Det åtföljdes också av en hänsynslös kollektivisering. Böndernas motstånd mot den desperata kollektiviseringen förde landet till katastrofens rand.

genom fackföreningarna, fabrikskommittéerna och framför allt genom en arbetar- och bonderegering.

Det förbund proletariatet föreslår de utsugna skikten av småbourgeoisin i städerna och på landsbygden – inte ”medelklassen” i allmänhet – ett förbund mot alla utsugare, inklusive ”medelklassens” utsugare, kan inte bygga på tvång utan bara på en fri överenskommelse, som bör befästas i ett särskilt ”fördrag”. Detta ”fördrag” är just programmet av övergångskrav, ett av båda parter frivilligt antaget program.

Kampen mot imperialism och krig

Det hotande världskriget kastar sin skugga över hela världssituationen, och följaktligen också över de enskilda ländernas inre politiska liv. Den hotande katastrofen har redan försatt mänsklighetens massor i djup oro.

Andra Internationalen upprepar sin skändliga politik från 1914 – med desto större tillförsikt eftersom det nu är Komintern som spelar första fiolen i chauvinismens ensemble.¹⁶ Så snart krigsfaran tog konkret form, lämnade stalinisterna de borgerliga och småborgerliga pacifisterna långt bakom sig och började högljutt plädera för det så kallade ”nationella försvaret”. Den revolutionära kampen mot kriget vilar alltså helt på Fjärde Internationals skuldror.

Bolsjevik-leninisternas politik i den här frågan, som formulerades i det Internationella Sekretariatets teser (*Kriget och Fjärde Internationalen*, 1934), bevarar ännu i dag hela sin giltighet. Under den närmaste perioden kommer ett revolutionärt partis eventuella framgång huvudsakligen att vara beroende av dess politik i krigsfrågan. En riktig politik består av två element: en oförsonlig hållning gentemot imperialismen och dess krig samt förmågan att basera programmet på massornas egen erfarenhet.

Bourgeoisin och dess agenter använder krigsfrågan mer än någon annan fråga för att bedra folket med hjälp av abstraktioner, allmänna formler och tomma fraser: ”neutralitet”, ”kollektiv säkerhet”, ”rustning till fredens försvar”, ”nationellt försvar”, ”kamp mot fascismen”, osv. Alla sådana formler går till sist ut på att krigsfrågan, dvs folkets öde, överläts till imperialisterna, deras regeringar, diplomater och generaler, med alla deras intriger och komplotter mot folket.

Fjärde Internationalen tillbakavisar med avsky alla dessa abstraktioner, som spelar samma roll i det demokratiska lägret som ”ära”, ”blod” och ”ras” gör i det fascistiska. Men avsky är inte tillräckligt. Det är nödvändigt att hjälpa massorna att urskilja den verkliga innebörden av dessa bedrägliga abstraktioner genom att ge dem riktiga kriterier, paroller och krav.

”Avrustning?” – Men det hela gäller vem som skall avrusta vem. Den enda avrustning som kan hejda eller göra slut på kriget är bourgeoisins avrustning genom arbetarnas försorg. Men för att avvärja bourgeoisin måste arbetarna beväpna sig.

”Neutralitet?” – Men proletariatet är inte alls neutralt i kriget mellan Japan och Kina eller i ett krig mellan Tyskland och Sovjetunionen. ”Då menar ni att Kina och Sovjetunionen skall för-

¹⁶ *Chauvinism* är ett uttryck som härstammar från Nicolas Chauvin, en av Napoleons soldater som var överdrivet patriotisk och hängiven. Marxister använder termen om allt slags stöd åt imperialismens krigsansträngningar eller, i fråga om manlig chauvinism eller vit chauvinism, om stöd åt förtryckarnas rättigheter mot de förtryckta. Under första världskriget försvarade andra internationalen sin chauvinistiska inställning med ”dogmen att klassernas nationella solidaritet står över klasskampen” (”Kriget och Fjärde Internationalen”, *Writings of Leon Trotsky (1933-34)*, Pathfinder Press, 1972, Svensk översättning på marxistarkiv.se: [Kriget och Fjärde Internationalen](#)).

Internationalister som Trotskij, Lenin och Luxemburg intog en ”defaitistisk” hållning och betonade att ”nationellt försvar” i verkligheten bara innebär ett försvar av den härskande klassens intressen.

svaras?” Naturligtvis! Men inte av imperialisterna som försöker strypa både Kina och Sovjetunionen.

”Försvaret av fosterlandet?” – Men med denna abstraktion syftar bourgeoisin på försvaret av sina profiter och plundringar. Vi är beredda att försvara fosterlandet mot utländska kapitalister, om vi först binder våra egna (kapitalister) till händer och fötter och hindrar dem från att angripa andras fosterland; om arbetarna och jordbrukarna blir landets verkliga herrar; om landets rikedomar överförs från en liten minoritet till hela folket; om armén blir ett vapen för de utsugna istället för utsugarna.

Dessa grundläggande teser måste brytas upp i mer konkreta och partiella teser, som motsvarar händelseutvecklingen och massornas sätt att tänka. Dessutom är det nödvändigt att dra en klar skiljelinje mellan å ena sidan diplomatens, professorns och journalistens pacifism och å andra sidan byggnadsnickarens, jordbruksarbetarens och tvätterskans pacifism. I det ena fallet är pacifismen en täckmantel för imperialism; i det andra fallet är den ett förvirrat uttryck för den misstro massorna känner mot imperialismen. När småbrukaren eller arbetaren talar om fosterlandets försvar, tänker han på försvaret av sitt hem, sin familj och andra familjer mot invasion, bomber och giftgas. Kapitalisten och hans journalist menar med fosterlandsförsvar erövringen av kolonier och marknader, den rovlystna ökningen av ”nationens” andel av inkomsten. Den borgerliga pacifismen och patriotismen är bedrägeri alltigenom. I de förtrycktas pacifism, och t o m i deras patriotism, finns det element som speglar dels deras hat mot krigets förstörelse och dels deras fasthållande vid vad de uppfattar som sitt eget bästa – element vi måste kunna ta fasta på för att dra de nödvändiga slutsatserna.

Utifrån dessa synpunkter stödjer Fjärde Internationalen alla krav, även de otillräckliga, om de i någon mån kan dra in massorna i den aktiva politiken, väcka deras kritik och öka deras kontroll över bourgeoisins intriger.

Ur denna synvinkel stödjer exempelvis vår amerikanska sektion kritiskt förslaget att införa folkomröstning i fråga om krigsförklaringar.¹⁷ Självfallet kan ingen demokratisk reform i sig själv hindra de styrande från att framkalla ett krig när de vill. Det måste vi påpeka öppet. Men trots att massorna hyser illusioner om den föreslagna folkomröstningen, så avspeglar deras stöd arbetarnas och jordbrukarnas misstro mot den borgerliga regeringen och kongressen. Utan att stödja illusionerna, och utan att skona dem, är det nödvändigt att av alla krafter stödja de utsugnas progressiva misstro mot utsugarna. Ju mer omfattande rörelsen för folkomröstning blir, desto fortare kommer de borgerliga pacifisterna att vända ryggen åt den; desto mer kommer förrädarna i Komintern att komprometteras; desto mer kommer misstron mot imperialisterna att växa.

Ur denna synvinkel är det nödvändigt att föra fram kravet på rösträtt för män och kvinnor från och med arton års ålder. De som skall kallas ut för att dö för fosterlandet i morgon måste ha rätt att rösta idag. Kampen mot kriget måste först av allt börja med *ungdomens revolutionära mobilisering*.

Frågan om kriget måste belysas ur alla vinklar, men det är nödvändigt att knyta an till hur det kommer att drabba massorna i ett givet ögonblick.

¹⁷ *Ludlow-tillägget* var ett tilläggsförslag till den amerikanska konstitutionen, vilket krävde folkomröstning som förutsättning för krigsförklaring. Namnet kommer från Louis Ludlow, medlem av representanthuset från Indiana, som först tog upp resolutionen i kongressen. Han tog på nytt upp den i representanthuset 1937, och La Follette tog upp en liknande resolution i senaten. Den 10 januari 1938 röstade representanthuset ned Ludlows resolution. Tidigare samma vecka visade en av Gallupinstitutet genomförd opinionsmätning att 72 procent av det amerikanska folket stödde förslaget. SWP tog fasta på Ludlows förslag, eftersom de ansåg att det passade ihop med deras program av övergångskrav, och använde parollen ”Låt folket rösta om kriget” i en agitationskampanj för en sådan folkomröstning.

Kriget är ett gigantiskt affärsföretag, i synnerhet för krigsindustrin. De ”60 familjerna” är därför de främsta patrioterna och de största krigshetsarna. *Arbetarkontroll över krigsindustrin* är det första steget i kampen mot krigsfabrikörerna.

Mot reformisternas paroll om *skatt på rustningsprofiterna* ställer vi parollerna: *konfiskering av rustningsprofiterna och expropriering av krigsindustrins schackrare*. Där krigsindustrin är ”nationaliserad”, som i Frankrike, bevarar kravet på arbetarkontroll hela sin giltighet. Proletariatet hyser inte mer förtroende för den borgerliga regeringen än för en enskild kapitalist.

Inte en man och inte ett öre till den borgerliga regeringen!

Inte ett rustningsprogram, men ett program för nyttiga offentliga arbeten!

Arbetarorganisationerna måste vara fullständigt oberoende av militärens och polisens kontroll!

En gång för alla måste vi rycka folkets öde ur händerna på den giriga och hänsynslösa imperialistiska klick, som smider sina ränker bakom folkets rygg.

Därför kräver vi:

Totalt avskaffande av den hemliga diplomatin; alla fördrag och överenskommelser måste göras tillgängliga för arbetarna och jordbrukarna;

Militär träning av arbetare och jordbrukare under direkt kontroll av arbetar- och jordbrukarkommittéer;

Skapandet av militärskolor för utbildning av officerare ur arbetarnas led, direkt valda av arbetarorganisationerna;

Den stående armén måste ersättas av en *folkmilis*, ouplösligt förenad med fabrikerna, gruvorna, jordbruken, osv.

Det imperialistiska kriget är en förlängning och skärpning av bourgeoisins rovgiriga politik. Proletariatets kamp mot kriget är en förlängning och skärpning av dess klasskamp. Ett krigsutbrott förändrar situationen och delvis klasskampens metoder, men inte målet och huvudinriktningen.

Den imperialistiska bourgeoisin behärskar världen. Till sin grundläggande karaktär kommer det kommande kriget därför att vara ett imperialistiskt krig. Det grundläggande innehållet i det internationella proletariatets politik kommer följaktligen att vara kampen mot imperialismen och dess krig. Den viktigaste regeln i denna kamp är att ”huvudfienden står i *ditt eget land*” eller ”*din egen* (imperialistiska) regerings nederlag är det minst onda”.

Men alla länder är inte imperialistiska. Tvärtom. De flesta är offer för imperialismen. En del av de koloniala och halvkoloniala länderna kommer utan tvivel att försöka utnyttja kriget till att kasta av sig slaveriets ok. Deras krig kommer inte att vara ett imperialistiskt krig utan ett befrielsekrig. Det är det internationella proletariatets plikt att hjälpa de förtryckta länderna i deras krig mot förtryckarna. Samma plikt har det gentemot Sovjetunionen eller varje annan arbetarregering som kan uppstå före eller under kriget. *Varje* imperialistisk regerings nederlag i kampen mot arbetarstaten eller ett kolonialt land är det minst onda. Arbetarna i imperialistiska länder kan emellertid inte hjälpa ett antiimperialistiskt land genom sin egen regering, vilka de diplomatiska och militära relationerna mellan de båda länderna än må vara i ett givet ögonblick. Om de båda regeringarna befinner sig i en tillfällig och genom själva sin natur osäker allians, då vidhåller det imperialistiska landets proletariat sitt klassmässiga motstånd mot sin egen regering och stödjer den icke-imperialistiska ”bundsförvanten” med *sina egna metoder*, dvs med den internationella klasskampens metoder (agitation inte bara mot deras

svekfulla ”allierade” utan också för en arbetarstat i ett kolonialt land; bojkott och strejker i vissa fall; avståndstagande från bojkott och strejker i andra fall, osv).

När proletariatet stödjer ett kolonialt land eller Sovjetunionen i ett krig, solidariserar det sig inte på något sätt vare sig med det koloniala landets borgerliga regering eller med Sovjetunionens thermidorianska byråkrati.¹⁸ Tvärtom bevarar det sitt fulla politiska oberoende av såväl den ena som den andra. Genom att stödja ett rättvist och progressivt krig vinner det revolutionära proletariatet arbetarnas sympati i kolonierna och Sovjetunionen, stärker Fjärde Internationalens auktoritet och inflytande där och ökar dess förmåga att bidra till störtandet av den borgerliga regeringen i det koloniala landet och den reaktionära byråkratin i Sovjetunionen.

Vid krigsutbrottet kommer Fjärde Internationalens sektioner oundvikligen att känna sig isolerade: varje krig överrumplar massorna i de enskilda länderna och driver dem i armarna på statsapparaten. Internationalisterna måste simma mot strömmen. Men den förödelse och misär som det nya kriget kommer att leda till, och som enbart under de första månaderna vida kommer att överträffa de blodiga fasorna från 1914-18, kommer snabbt att få dem att nyktra till. Massornas missnöje och revolt kommer att växa med stormsteg. Fjärde Internationalens sektioner kommer att stå i spetsen för den revolutionära flodvågen. Programmet av övergångskrav kommer att bli rykande aktuellt. Frågan om proletariatets makterövring kommer att resas i hela sin vidd.

Innan kapitalismen utmattar eller dränker mänskligheten i blod, förgiftar den världens atmosfär med folk- och rashedets giftiga dunster. *Antisemitismen* är idag en av den döende kapitalismens mest elakartade krampryckningar.

Att skoningslöst avslöja rötterna till alla rasfördomar och alla former och schatteringar av nationellt högmod och chauvinism, särskilt antisemitismen, bör bli en beståndsdel av det dagliga arbetet i Fjärde Internationalens alla sektioner, såsom den viktigaste uppgiften i kampen mot imperialismen och kriget. Vår viktigaste paroll förblir: Proletärer i alla länder, förena er!

Arbetar- och bonderegeringen

Formeln ”arbetar- och bonderegering” dök först upp i bolsjevikernas agitation 1917 och antogs definitivt efter oktoberrevolutionen. När allt kommer omkring var den inte något annat än en populär på den redan införda proletära diktaturen. Benämningens betydelse ligger framför allt i att den framhävde tanken på ett *förbund mellan proletariatet och bönderna*, på vilket sovjetmakten vilar.

När epigonerna i Komintern försökte återuppliva den av historien begravda formeln ”proletariatets och böndernas demokratiska diktatur”, gav de formeln ”arbetar- och bonderegering” ett helt annat, rent ”demokratiskt”, d v s borgerligt innehåll, genom att ställa den *i motsats* till proletariatets diktatur.¹⁹ Bolsjevik-leninisterna förkastade bestämt parollen om ”arbetar- och

¹⁸ ”*Thermidor*” var den månad, enligt den borgerliga franska revolutionens nya kalender, då de av Robespierre ledda radikala jakobinerna störtades av en reaktionär flygel inom revolutionen, vilken emellertid inte gick så långt att den återupprättade den feodala regimen. Robespierres avrättning den 27 juli 1794 är den händelse som oftast förknippas med denna vändning. Trotskij använde termen som en historisk analogi för att beteckna den konservativa stalinistiska byråkratins maktövertagande inom ramen av de nationaliserade egendomsförhållandena. Hans sista och mognaste behandling av frågan är en artikel från 1935, ”Arbetarstaten, Thermidor och bonapartism”, som återfinns i *Writings of Leon Trotsky (1934-35)*.

¹⁹ *Epigoner* är lärjungar som förfalskar och förvanskar sina läromästares läror. Trotskij använde termen om stalinisterna, som påstod sig vara leninister.

Demokratisk diktatur. Innan 1917 trodde Lenin att nästa ryska revolution skulle vila på ett förbund mellan arbetarna och bönderna inom ramen av en borgerlig demokrati. 1917 ändrade han sig och tänkte sig en proletär

bonderegering” i dess borgerligt-demokratiska variant. De hävdade då, och de hävdar fortfarande, att om proletarietets parti vägrar överskrida den borgerliga demokratins gränser, då blir dess förbund med bönderna bara ett stöd för kapitalet, som fallet var med mensjevikerna och socialrevolutionärerna 1917, med det kinesiska kommunistpartiet 1925-1927 och som det nu är med folkfronten i Spanien, Frankrike och andra länder.²⁰

Från april till september 1917 krävde bolsjevikerna att socialrevolutionärerna och mensjevikerna skulle bryta med den liberala bourgeoisin och ta makten i egna händer. På dessa villkor erbjöd bolsjevikpartiet mensjevikerna och socialrevolutionärerna – i deras egenskap av arbetarnas och böndernas småborgerliga representanter sin revolutionära hjälp mot bourgeoisin. Men de vägrade bestämt att gå med i mensjevikernas och socialrevolutionärernas regering eller att ta på sig något ansvar för den. Om mensjevikerna och socialrevolutionärerna verkligen hade brutit med kadetpartiet (liberalerna) och den utländska imperialismen, då hade den skapade ”arbetar- och bonderegeringen” bara kunnat påskynda och underlätta upprättandet av proletarietets diktatur.²¹ Men det var just därför den småborgerliga demokratins ledarskap av all kraft värjde sig mot tanken att bilda en egen regering. Den ryska erfarenheten visade, och erfarenheterna från Spanien och Frankrike bekräftar det ännu en gång, att den småborgerliga demokratins partier (socialrevolutionärer, socialdemokrater, stalinister anarkister) inte ens under de gynnsammaste omständigheter är förmögna att bilda en arbetar- och bonderegering, d v s en regering som är oberoende av bourgeoisin.

Inte desto mindre hade bolsjevikernas uppmaning till mensjevikerna och socialrevolutionärerna att ”bryta med bourgeoisin och ta makten i egna händer” en oerhört skolkande betydelse för massorna. Mensjevikernas och socialrevolutionärernas envisa vägran att ta makten, vilken avslöjades så dramatiskt under julidagarna, dömde dem definitivt i massornas ögon och beredde väg för bolsjevikernas seger.²²

Fjärde Internationalens viktigaste uppgift består i att befria proletariet från det gamla ledarskapet, vars konservatism står i total motsättning till de katastrofala följderna av

diktatur (arbetarstat) stödd av bönderna. Frågan om hur Lenins teorier om ”proletarietets och böndernas demokratiska diktatur” utvecklades, behandlades av Trotskij i *Den permanenta revolutionen* samt i artikeln ”Tre uppfattningar om den ryska revolutionen” (*Fjärde Internationalen* nr 3/74).

²⁰ *Mensjevik*, ordagrant ”av minoriteten”, används för att beteckna en grupp inom det ryska socialdemokratiska partiet som leddes av Julius Martov 1903 i opposition mot Lenin; senare användes det för att beteckna reformistiska socialister.

Socialrevolutionärerna, eller det socialrevolutionära partiet, bildades 1900 och framstod från 1901-02 som den politiska samlingspunkten för alla tidigare narodniska (populistiska) strömningar. Det hade ett dominerande inflytande bland bönderna före 1917. Högerflygeln leddes av Kerenskij. Vänstersocialrevolutionärerna var med i en koalitionsregering tillsammans med bolsjevikerna omedelbart efter oktoberrevolutionen, men gick snart över till oppositionen ”från vänster” och organiserade kontrarevolutionära aktioner.

Under den andra kinesiska revolutionen (1925-27) insisterade det av Stalin och Bucharin ledda Komintern på att det *kinesiska kommunistpartiet* (KKP) skulle avstå från varje form av självständig mobilisering av arbetarklassen eller bönderna och i stället inrikta sig på att föra Kuomintang, ett av Sun Yat-sen bildat småborgerligt nationalistiskt parti, till makten. Politiken att underordna KKP under Kuomintang visade sig ännu mer förödande, eftersom Komintern uppmanat KKP att låta sina medlemmar ansluta sig till Kuomintang individuellt och därmed ge upp sina självständiga band med massorna. Kuomintang upptogs i Komintern som ”sympatiserande parti” 1926. I april 1927 angrep Chiang Kai-shek, Sun Yat-sens efterträdare som Kuomintangs ledare, sina KKP-allierade i Shanghai och mördade tusentals revolutionära arbetare och bönder.

²¹ *Kadetpartiet*. Rysslands konstitutionella demokratiska parti var ett borgerligt parti som förespråkade konstitutionell monarki och moderat liberalism. Det leddes av Miljukov och dominerade en kort tid den kapitalistiska provisoriska regeringen efter februari 1917. Uttrycket kadet kommer av partinamnets ryska initialer.

²² ”Julidagarna” (juli 1917) började med spontana demonstrationer från de ryska arbetarnas och böndernas sida, men slutade i ett tillfälligt bakslag för revolutionen. Med mensjevikernas stöd utsatte Kerenskij regering bolsjevikerna för ett hårt förtryck.

kapitalismens förruttnelse och utgör det största hindret för historiens framåtskridande. Den viktigaste anklagelsen Fjärde Internationalen för fram mot proletariats traditionella organisationer är att de inte vill skilja sig från bourgeoisins halvt förruttnade politiska lik. ”Bryt med bourgeoisin, ta makten!” är under dessa omständigheter ett utomordentligt viktigt krav som systematiskt måste riktas mot det gamla ledarskapet, för att avslöja den förrädiska karaktären hos partierna och organisationerna inom såväl den andra och tredje internationalen som Amsterdaminternationalen. Parollen om arbetar- och bonderegering kan vi alltså bara godta med den innebörd som den hade för bolsjevikerna 1917, dvs som en antiborgerlig och antikapitalistisk paroll, men absolut inte med den ”demokratiska” innebörd som epigonerna senare gav den, när de förvandlade den från en bro till den socialistiska revolutionen till det viktigaste hindret på vägen mot denna revolution.

Av alla partier och organisationer som stödjer sig på arbetarna och i bönderna och talar i deras namn kräver vi att de bryter politiskt med bourgeoisin och ansluter sig till kampen för arbetar- och bonderegeringen. I denna kamp erbjuder vi dem allt vårt stöd mot den kapitalistiska reaktionen. Samtidigt bedriver vi en outtröttlig agitation kring de övergångskrav som enligt vår åsikt bör utgöra ”arbetar- och bonderegerings” program.

Är det möjligt att en sådan regering genom de traditionella arbetarorganisationerna? Tidigare erfarenhet visar, som vi redan påpekat, att det minst sagt är högst osannolikt. Man kan emellertid inte i förväg bortse från den teoretiska möjligheten att de småborgerliga partierna, inklusive stalinisterna, av helt exceptionella omständigheter (krig, nederlag, ekonomiskt sammanbrott, massornas revolutionära tryck) kan drivas att gå längre än de själva önskar på vägen mot en brytning med bourgeoisin. Hur som helst kan det inte råda någon tvekan om en sak: även om denna högst osannolika variant skulle bli verklighet någon gång och någonstans och en arbetarregering i den ovan nämnda betydelsen verkligen skulle bildas, då skulle den bara utgöra en kort episod på vägen mot den verkliga proletära diktaturen.

Vi behöver emellertid inte hänge oss åt sådana gissningar. Agitationen kring parollen om en arbetar- och bonderegering har ett enormt skolningsvärde under alla förhållanden. Och det är ingen tillfällighet. Denna allmänna paroll är helt i linje med den politiska utvecklingen i vår epok (de gamla borgerliga partiernas bankrutt och sönderfall, demokratins misslyckande, fascismens framväxt, den allt starkare tendensen till en mer aktiv och aggressiv politik från arbetarnas sida). Varje övergångskrav bör därför leda till en och samma politiska slutsats: arbetarna måste bryta med bourgeoisins alla traditionella partier för att tillsammans med jordbrukarna upprätta sin egen makt.

Det är omöjligt att förutsäga vilka konkreta stadier massornas revolutionära mobilisering kommer att genomgå. Fjärde Internationalens sektioner måste kritiskt ta ställning i varje ny etapp och föra fram sådana paroller som stödjer massornas kamp för en självständig politik, fördjupar denna politiks klasskaraktär, krossar de reformistiska och pacifistiska illusionerna, stärker bandet mellan avantgardet och massorna och förbereder den revolutionära erövringen av makten.

Sovjeterna

Som vi redan påpekat utgör *fabrikskommittéerna* element av dubbelmakten inne i fabriker. De kan följaktligen endast existera under förutsättning av ett växande tryck från massorna. Detta gäller även speciella massorganisationer för kampen *mot kriget*, *priskommittéer* och alla andra nya kampcentra, vars framväxt visar att proletariats klasskamp har överskridit gränserna för dess traditionella organisationer.

Dessa nya organ kommer emellertid snart att känna av sin egen otillräcklighet och brist på sammanhang. Inte ett enda av övergångskraven kan genomföras helt, om den borgerliga

regimen skall bevaras. Samtidigt ökar den allt djupare sociala krisen inte bara massornas lidanden, utan också deras otålighet, beslutsamhet och framåtanda. Ständigt nya skikt av förtryckta kommer att resa sig och föra fram sina krav. Miljontals utslitna arbetare, som de reformistiska ledarna aldrig ägnat en tanke, kommer att knacka allt envisare på arbetarorganisationernas dörrar. De arbetslösa kommer att ansluta sig till rörelsen. Lantarbetarna, de ruinerade och halvt ruinerade jordbrukarna, de förtryckta i städerna, arbetarkvinnorna, husmödrarna, de proletariserade skikten av intelligentian – alla dessa kommer att söka enhet och ledning.

Hur skall de olika kraven och kampformerna samordnas, om det så bara gäller en enda stad? Historien har redan besvarat den frågan: genom sovjeter. De förenar representanter för alla kämpande grupper. Ingen har ännu föreslagit någon annan organisationsform för det syftet, och det vore knappast möjligt att komma på någon bättre. Sovjeterna är inte bundna av ett på förhand fastslaget partiprogram. De öppnar sina dörrar för alla utsugna. Genom dessa dörrar strömmar representanter för alla skikt som dras in i den stora kampfåran. Organisationen utvidgas i takt med rörelsen och förnyas hela tiden ur dess sköte. Alla politiska strömningar inom proletariatet kan kämpa om ledarskapet i sovjeterna på basis av den bredaste demokrati. Med parollen om *sovjeterna* fulländas därför programmet av övergångskrav.

Sovjeter kan bara uppkomma när massrörelsen träder in i en öppet revolutionär fas. Såsom medelpunkten kring vilken miljontals arbetare förenas i sin kamp mot utsugarna, blir sovjeterna från första stund de lokala myndigheternas, och sedan också regeringens rivaler och motståndare. Om fabrikskommittén skapar en dubbelmakt i fabriken, så inleder sovjeterna en period av dubbelmakt i hela landet.

Dubbelmakten är i sin tur övergångsperiodens höjdpunkt. Två regimer, den borgerliga och den proletära, står mot varandra som oförsonliga fiender. Sammanstötningen mellan dem är oundviklig. Samhällets öde är beroende av utgången. Om revolutionen krossas, kommer den att följas av bourgeoisins fascistiska diktatur. Om den segrar, blir resultatet sovjetmakt, d v s proletariatets diktatur och samhällets socialistiska omvandling.

De underutvecklade länderna och programmet av övergångskrav

Koloniala och halvkoloniala länder är till sin natur underutvecklade länder. Men de underutvecklade länderna är delar av en värld som domineras av imperialismen. Deras utveckling är därför kombinerad: de mest primitiva ekonomiska former kombineras med den kapitalistiska teknikens och kulturens modernaste uttryck. Samma förhållande präglar proletariatets kamp i de underutvecklade länderna: kampen för de mest elementära uppgifter, som nationellt oberoende och borgerlig demokrati, kombineras med den socialistiska kampen mot världsimperialismen. Demokratiska krav, övergångskrav och den socialistiska revolutionens problem är inte uppdelade på skilda historiska epoker i denna kamp. De uppkommer direkt ur varandra. Det kinesiska proletariatet hade nätt och jämnt börjat organisera fackföreningar, när det tvingades ta itu med frågan om sovjeter. I den meningen är detta program helt tillämpligt på koloniala och halvkoloniala länder, åtminstone sådana där proletariatet redan har styrkan att föra en oberoende politik.

Huvuduppgiften i de koloniala och halvkoloniala länderna är den *agrara revolutionen*, d v s avskaffandet av resterna av feodalismen, och *nationellt oberoende*, d v s befrielse från det imperialistiska oket. Båda uppgifterna hänger intimt samman med varandra.

Man kan inte bara förkasta det demokratiska programmet; massorna måste själva lämna det bakom sig under kampens gång. Kravet på en nationell (eller konstituerande) församling har kvar hela sitt värde i länder som Kina och Indien. Detta krav måste vara ouplösligt förbundet med frågan om den nationella frigörelsen och jordreformen. Som ett första steg måste

arbetarna beväpnas med detta demokratiska program. Endast de kommer att kunna mobilisera och samla jordbrukarna. Utifrån det revolutionära demokratiska programmet måste arbetarna ställas mot den ”nationella” bourgeoisin. I ett visst skede av massornas mobilisering under den revolutionära demokratins paroller kan och måste sovjeterna växa fram. Deras historiska roll, och särskilt deras förhållande till nationalförsamlingen, kommer i varje given historisk period att bestämmas av proletariats politiska nivå, förhållandet mellan proletariatet och bönderna och det proletära partiets politiska karaktär. Förr eller senare måste sovjeterna störa den borgerliga demokratin. Endast de kan slutföra den demokratiska revolutionen, och endast de kan inleda den socialistiska revolutionens era.

De enskilda demokratiska kraven och övergångskravens relativa betydelse i proletariatets kamp, deras ömsesidiga förbindelse och ordningsföljd, bestäms av det underutvecklade landets särdrag och speciella förhållanden, och i mycket stor utsträckning av *graden* av underutveckling. Men den revolutionära utvecklingens allmänna tendens i de underutvecklade länderna bestäms inte desto mindre av den *permanenta revolutionens* logik, i den innebörd den slutligen fick av de tre revolutionerna i Ryssland (1905, februari 1917, oktober 1917).

Komintern har gett de underutvecklade länderna ett klassiskt exempel på hur man kan störa en kraftfull och lovande revolution i fördärvet.

Under det stormiga massuppsvinget i Mia 1925-27 underlät Komintern att föra fram parollen om en nationalförsamling och samtidigt tillät man inte heller att sovjeterna bildades. (Enligt Stalins uträkningar skulle det borgerliga partiet, Kuomintang, ersätta både nationalförsamlingen och sovjeterna.) När massorna redan krossats av Kuomintang, organiserade Komintern en karikatyr av en sovjet i Kanton. Efter Kantonresningens oundvikliga sammanbrott, gick Komintern över till gerillakrigföring och bondesovjeterna med en total passivitet från industriproletariatets sida. Efter att på så sätt ha hamnat i en återvändsgränd, utnyttjade Komintern kriget mellan Kina och Japan till att avveckla ”Sovjetkina” i ett penndrag, genom att inte bara underordna den ”röda” bondearmén utan också det så kallade ”kommunistpartiet” under samma Kuomintang, d v s bourgeoisin.

Efter att ha förrått den internationella proletära revolutionen av hänsyn till vänskapen med de ”demokratiska” slavägarna, kunde Komintern inte undvika att också förråda de koloniala folkens kamp, vilket man gjorde med en cynism som till och med överträffade andra internationalens. En av uppgifterna för folkfronten och stödet åt det ”nationella försvaret” är att förvandla miljontals människor i kolonierna till kanonmat åt den ”demokratiska” imperialismen. Den fana under vilken de koloniala och halvkoloniala folken, d v s gott och väl halva mänskligheten, för sin kamp har definitivt flyttats över till Fjärde Internationalens händer.

Programmet av övergångskrav i de fascistiska länderna

Det har runnit mycket vatten under broarna sedan Kominterns strategier tillkännagav att Hitlers seger bara var ett steg på vägen mot Thälmanns seger. Thälmann har nu suttit i Hitlers fängelser i mer än fem år. I mer än sexton år har Mussolini hållit Italien kedjat i fascismens bojor.²³ Under alla dessa år har partierna inom andra och tredje internationalen inte bara varit

²³ *Adolf Hitler* (1889-1945) var ledare för det nationalsocialistiska partiet (nazisterna). Han tillbringade nio månader i fängelse för ett misslyckat kuppöversök i München 1923 och skrev *Mein Kampf* under fängelsevistelsen. Efter kommunistpartiets och socialdemokratins fiasko, upprättade han en fascistisk regim i Tyskland 1933. Begick självmord efter nederlaget i andra världskriget.

Ernst Thälmann (1886-1944 eller 1945), det tyska kommunistpartiets ledare, genomförde fogligt och utan att ifrågasätta den, Kremles ödesdigra politik mellan 1929 och 1933, då stalinisterna höll arbetarklassens splittring vid liv och på så sätt gjorde det möjligt för Hitler att gripa makten utan strid. Han greps av nazisterna, när han stod i begrepp att lämna landet 1933 och dog i ett koncentrationsläger.

oförmögna att ställa sig i spetsen för en massrörelse utan också att skapa en seriös illegal organisering, som i någon mån skulle kunna jämföras med de revolutionära partierna i tsarismens Ryssland.

Det finns inte minsta anledning att förklara dessa misslyckanden genom att hänvisa till den fascistiska ideologins styrka. (I allt väsentligt förde Mussolini aldrig fram någon form av ideologi.) Hitlers ”ideologi” gjorde aldrig något allvarligt intryck på arbetarna. De skikt av befolkningen som en gång i tiden berusades av fascismen, d v s framför allt medelklassen, har hunnit nyktra till. Det faktum att den ganska märkbara opposition som finns är begränsad till grupper inom den protestantiska och katolska kyrkan kan inte förklaras av styrkan i de halvt vansinniga och kvacksalvaraktiga teorierna om ”rasen” och ”blodet”, utan bara av det fruktansvärda sammanbrottet för demokratins, socialdemokratins och Kominterns ideologier.

Efter blodbadet på Pariskommunen härskade den svarta reaktionen i nästan åtta år. Efter nederlaget för 1905 års ryska revolution, förblev arbetarmassorna som bedövade under nästan lika lång tid.²⁴ Men i båda fallen rörde det sig bara om fysiska nederlag, som förorsakades av det rådande styrkeförhållandet. I Ryssland var det dessutom ett nästan jungfruligt proletariat. Bolsjevikfraktionen hade inte ens firat sin treårsdag. Situationen var helt annorlunda i Tyskland, där ledarskapet utövades av mäktiga partier, av vilka det ena hade funnits i sjuttio år och det andra i nästan femton år. Båda partierna, med miljontals väljare bakom sig, förklarades moraliskt inför kampen och kapitulerade utan strid. Någon liknande katastrof kan historien inte uppvisa. Det tyska proletariatet krossades inte av fienden i strid. Det krossades av sina egna partiers feghet, lumpenhet och förräderi. Därför är det inte förvånande att proletariatet har tappat tron på allt som det vant sig vid att tro på i nästan tre generationer. Hitlers seger stärkte i sin tur Mussolini.

Det revolutionära arbetets långvariga misslyckande i Spanien och Tyskland är inget annat än vedergällningen för socialdemokratins och Kominterns brottsliga politik. Illegalt arbete förutsätter inte bara massornas sympati utan också de avancerade skiktens medvetna entusiasm. Men hur kan man vänta sig någon entusiasm för historiskt bankrutta organisationer? De flesta av ledarna i exil är antingen demoraliserade ända in i märgen, agenter för Kreml och GPU eller socialdemokratiska före detta ministrar, som drömmer om att arbetarna genom något slags mirakel skall återinsätta dem på deras förlorade poster. Kan man överhuvudtaget tänka sig dessa herrar som den ”anti-fascistiska” revolutionens blivande ledare?

Händelserna på det internationella planet – krossandet av de österrikiska arbetarna, den spanska revolutionens nederlag, sovjetstatens urartning – kunde inte heller bidra till ett revolutionärt uppsving i Italien och Tyskland. Eftersom de tyska och italienska arbetarna i stor utsträckning är beroende av radion för politisk information, kan man med tillförsikt säga att Moskvans radiosändare, som kombinerar thermidorianska lögnar med enfald och fräckhet, har blivit en mycket viktig bidragande orsak till arbetarnas demoralisering i de totalitära

Benito Mussolini (1883-1945), den italienska fascismens grundare. Inledde sin politiska karriär som vänster-socialist och blev chauvinist under första världskriget. Med de italienska bankirernas och industrimännens välsignelse och bistånd grep han makten den 30 oktober 1922, då den första fascistiska ministären bildades. Han dödades av italienska partisaner i ett försök att fly från Italien.

²⁴ *Pariskommunen* var det första exemplet på en arbetarregering. Den hade makten från den 18 mars 1871 till den 28 maj 1871, i bara sjuttiofyra dagar, innan den föll under blodiga strider.

1905 var den första ryska revolutionen, som hade sina rötter i missnöjet över det rysk-japanska kriget. Den inleddes den 5 januari, när arbetare som marscherade till tsarens palatsgrindar beskötts på den ”blodiga söndagen” i St. Petersburg, fortsatte i den Röda Oktober och slutade i och med att decemberresningen i Moskva krossades. Den misslyckade revolutionen följdes av ett hårt förtryck. Trotskij var dess främste ledare och teoretiker.

staterna. I detta liksom i andra avseenden uppträder Stalin rätt och slätt som Goebbels andra hand.²⁵

Klassmotsättningarna som ledde till fascismens seger fortsätter samtidigt sitt arbete även under fascismens herravälde och underminerar det gradvis. Massorna är mer missnöjda än någonsin. Tusentals och åter tusentals hängivna arbetare fortsätter trots allt sitt revolutionära mullvadsarbete. En ny generation, som själv upplevde hur de gamla traditionerna och förhoppningarna grusades, har trätt fram. Oemotståndligt fortsätter den proletära revolutionens molekyllära förberedelsearbete under den totalitära regimens tunga gravsten. Men för att den dolda energin skall kunna flamma upp i en öppen revolt måste proletariatets avantgarde finna nya perspektiv, ett nytt program och en ny obefläckad fana.

Här ligger den största svårigheten. Det är oerhört svårt för arbetarna i fascistiska länder att nå fram till ett nytt program. Ett program bekräftas av erfarenheten. Och det är just erfarenheten av massrörelser som saknas i den totalitära despotismens länder. Det är mycket troligt att det krävs en verklig framgång för proletariatet i något av de ”demokratiska” länderna för att ge den revolutionära rörelsen i fascismens territorium ny kraft. En ekonomisk eller militär katastrof kan få samma effekt. För närvarande är det absolut nödvändigt att bedriva ett huvudsakligen propagandistiskt förberedelsearbete, som inte kan ge något större resultat omedelbart. Men en sak kan vi vara övertygade om redan nu: när den revolutionära vågen väl bryter fram i de fascistiska länderna, kommer den omedelbart att få en kolossal omfattning och under inga omständigheter nöja sig med att försöka återuppliva Weimarrepublikens lik.²⁶

Här går en outplånlig skiljelinje mellan Fjärde Internationalen och de gamla partierna, som överlevt sitt fiasko. Folkfronten i exil är den mest olycksbringande och förrädiska av alla tänkbara folkfronter. Den innebär i huvudsak en kraflös dröm om en koalition med en icke-existerande liberal bourgeoisi. Hade detta varit genomförbart, skulle det bara ha lett till en rad nya nederlag för proletariatet – av samma typ som i Spanien. Det första villkoret för en revolutionär kamp mot fascismen är därför att man skoningslöst avslöjar folkfrontens teori och praktik.

Detta innebär naturligtvis inte att Fjärde Internationalen förkastar demokratiska krav som ett sätt att mobilisera massorna mot fascismen. Tvärtom kan sådana krav spela en viktig roll vid vissa tillfällen. Men demokratins formler (pressfrihet, föreningsrätt, o s v) kan för oss bara vara tillfälliga eller episodiska paroller för den självständiga arbetarrörelsen och inte en demokratisk snara som bourgeoisins agenter fäster runt proletariatets hals (Spanien!). Så snart rörelsen i någon mån antar masskaraktär, kommer de demokratiska kraven att sammanflätas med övergångskraven; fabrikskommittéer kommer förmodligen att växa upp innan de gamla uvarna rusat ut ur sina kanslier för att organisera fackföreningar; sovjeterna kommer att breda ut sig över Tyskland innan en ny konstituerande församling sammanträtt i Weimar. Detsamma gäller Italien och resten av de totalitära och halvtotalitära länderna.

Fascismen störtade ned dessa länder i politiskt barbari. Men den förändrade inte deras sociala struktur. Fascismen är finanskapitalets och inte de feodala jordägarnas redskap. Ett revolutionärt program måste bygga på klasskampens dialektik, som gäller också i de fascistiska länderna, och inte på några vettskrämda konkursmakares psykologi. Fjärde Internationalen förkastar med förakt den politiska maskerad som fått stalinisterna, de gamla hjältarna från den ”tredje perioden”, att i tur och ordning gömma sig bakom katoliker, protestanter, judar, tyska

²⁵ Joseph Paul Goebbels (1897-1945) grundlade den nazistiska tidningen *Der Angriff* och var dess redaktör. Nazistisk propagandaminister efter 1933.

²⁶ Weimar var en liten stad där den tyska republikens regering bildades 1919. Weimarrepubliken varade tills Hitler grep hela makten 1933.

nationalister och liberaler – bara för att dölja sitt eget föga attraktiva anlete.²⁷ Fjärde Internationalen uppträder alltid och överallt under sin egen fana. Den lägger öppet fram sitt eget program för proletariatet i de fascistiska länderna. Redan nu är de avancerade arbetarna över hela världen fast övertygade om att Mussolini och Hitler med agenter och efterapare bara kan störtas under Fjärde Internationalens ledning.

Sovjetunionen och övergångsepokens problem

Sovjetunionen kom fram ur oktoberrevolutionen som en arbetarstat. Produktionsmedlens förstatligande, en nödvändig förutsättning för den socialistiska utvecklingen, möjliggjorde en snabb tillväxt av produktivkrafterna. Men samtidigt undergick arbetarstatens apparat en fullständig urartning: den förvandlades från ett vapen för arbetarklassen till ett vapen för byråkratiskt våld mot arbetarklassen och blev i allt högre grad ett instrument för sabotage mot landets ekonomi. Byråkratiseringen av en underutvecklad och isolerad arbetarstat och byråkratins omvandling till en allsmäktig privilegierad kast utgör den mest övertygande vederläggningen – inte bara teoretiskt utan också praktiskt – av teorin om socialismen i ett land.²⁸

Sovjetunionen förkroppsligar alltså fruktansvärda motsättningar. Men det är fortfarande en *degenererad arbetarstat*. Det är den sociala diagnosen. Den politiska prognosen är av alternativ karaktär: antingen blir byråkratin i allt högre grad ett organ för världsbourgeoisin i arbetarstaten, avskaffar de nya egendomsformerna och kastar landet tillbaka i kapitalismen; eller också krossar arbetarklassen byråkratin och öppnar vägen mot socialismen.

För Fjärde Internationalens sektioner kom Moskvarättegångarna inte som en överraskning och uppfattades inte heller som ett resultat av Kremldiktatorns personliga vainsinne, utan som Thermidors legitima avkomma. De växte fram ur de outhärdliga konflikterna inom själva sovjetbyråkratin, vilka i sin tur speglar motsättningarna mellan byråkratin och folket liksom de allt djupare konflikterna inom själva "folket". Rättegångarnas blodiga, groteska karaktär är ett mått på motsättningarnas styrka och visar också att sanningens stund närmar sig för byråkratin.

De offentliga uttalanden som gjorts av tidigare representanter för Kreml i utlandet, vilka vägrat återvända till Moskva, visar på sitt eget sätt klart att man kan återfinna alla nyanser av politiskt tänkande inom byråkratin: från sann bolsjevism (Ignace Reiss) till fullständig fascism (F. Butenko).²⁹ De revolutionära elementen inom byråkratin, som bara är en liten minoritet, avspeglar – visserligen passivt – proletariatets sociala intressen. De fascistiska, kontrapositionära elementen växer oavbrutet och ger med allt större konsekvens uttryck åt världsimperialismens intressen. Dessa kandidater till kompradorrollen anser, inte utan orsak, att det nya härskande skiktet kan säkerställa sin privilegierade ställning endast genom att upphäva

²⁷ Den "tredje perioden" var, enligt stalinisternas schema från 1928, kapitalismens sista period, perioden då den stod inför sitt fall och skulle avlösas av sovjeter. Följaktligen kännetecknades Kominterns politik under de närmaste sex åren av ultravänsterism, sekteristiska "röda" fackföreningar och motstånd mot enhetsfronter. 1934 förkastades den "tredje periodens" teori och praktik och ersattes av folkfrontspolitiken (1935-39), som dock inte fick något nummer. Den "första perioden" var 1917-1924 (kapitalistisk kris och revolutionära uppsving); den "andra perioden" var 1925-28 (kapitalistisk stabilisering).

²⁸ "Socialismen i ett land" var en teori som proklamerades av Stalin 1924 och senare införlivades med Kominterns program och taktik. Den blev en ideologisk täckmantel för övergivandet av den revolutionära internationalismen till förmån för en inskränkt nationalism och utnyttjades för att rättfärdiga att kommunistpartierna över hela världen förvandlades till lydiga redskap för Kremles utrikespolitik. För Trotskijs kritik, se hans bok från 1928, [Tredje internationalen efter Lenin](#).

²⁹ Ignace Reiss var en GPU-agent (se not 30) som bröt med Stalin sommaren 1937 och anslöt sig till Fjärde Internationalen. Han mördades av GPU-agenter nära Lausanne, Schweiz, den 4 september 1937.

Butenko var en stalinistisk diplomat som hoppade av till fascisterna och i Rom tillkännagav att han representerade en utbredd fascistisk stämning i Sovjetunionen.

nationaliseringen, kollektiviseringen och monopolet på utrikeshandeln – allt i namn av assimileringen av ”västerländsk civilisation”, d v s kapitalism. Mellan dessa båda extremer finns det mensjevnikiska, socialrevolutionära och liberala tendenser som dras mot den borgerliga demokratin.

Även i de djupa leden i detta så kallade ”klasslösa” samhälle finns det obestriddligen grupper av exakt samma slag som inom byråkratin, fast inte så distinkta och i omvända proportioner: medvetna kapitalistiska tendenser utmärker främst den välbärgade delen av kollektivjordbruken (kolchoserna) och kännetecknar bara en liten minoritet av befolkningen. Men detta skikt har försett sig med en bred bas för småborgerliga tendenser till ackumulation av personlig rikedom på den allmänna fattigdomens bekostnad, och de uppmuntras medvetet av byråkratin.

Högst uppe på detta system av växande motsättningar, som utsätter den sociala jämvikten för allt större påfrestningar, klamrar sig den thermidorianska oligarkin, som nu har krympt samman till Stalins bonapartistiska klick, fast med terrorismens metoder. De senaste juridiska komplotterna riktades mot vänstern. Detta gäller också utrensningen av högeroppositionens ledare, eftersom det gamla bolsjevikpartiets högerflygel utgjorde en fara från vänster, med tanke på byråkratins intressen och utvecklingstendenser. Det faktum att den bonapartistiska klicken, som dessutom fruktar sina egna höger-allierade av Butenkos typ, av självbevarelse-drift tvingas avrätta nästan hela generationen av gamla bolsjeviker, vittnar obestriddligen om de revolutionära traditionernas livskraft hos massorna liksom om det växande missnöjet.

Småborgerliga demokrater i västvärlden som ännu i går sade ja och amen till Moskva-rättegångarna, upprepar nu envist att det ”varken finns trotskism eller några trotskister i Sovjetunionen”. De kan emellertid inte förklara varför alla utrensningar genomförs i namn av kampen mot just denna fara. Om vi ser ”trotskismen” som ett fullständigt program eller ännu hellre som en organisation, då är ”trotskismen” utan tvekan oerhört svag i Sovjetunionen. Men dess okuvliga kraft kommer sig av att den inte bara är ett uttryck för den revolutionära traditionen utan också för den ryska arbetarklassens verkliga opposition av idag. Det sociala hat arbetarna byggt upp mot byråkratin – just detta utgör ”trotskism” i Kremlickens ögon. Den hyser en djup och välgrundad fruktan för mötet mellan arbetarnas intensiva men oklara vrede och Fjärde Internationalens organisering.

Att den gamla bolsjevikgenerationen och den medelålders och unga generationens revolutionära representanter förintats, har ytterligare rubbat den politiska jämvikten till fördel för byråkratins högra, borgerliga flygel och dess bundsförvanter över hela landet. Av dem, d v s av högern, kan vi inom den närmaste framtiden vänta oss ännu beslutsammare försök att förändra Sovjetunionens socialistiska karaktär och få den att stämma bättre överens med den ”västerländska civilisationen” i dess fascistiska form.

I detta perspektiv blir frågan om ”försvaret av Sovjetunionen” oerhört konkret. Om den borgerligt-fascistiska gruppen, ”Butenkos fraktion” så att säga, skulle försöka ta makten i morgon, då skulle ”Reiss fraktion” utan tvekan ställa sig på andra sidan barrikaderna. Även om den skulle befinna sig i en tillfällig allians med Stalin, så skulle den likväl inte försvara den bonapartistiska klicken utan Sovjetunionens sociala bas, d v s den egendom som fråntagits kapitalisterna och förvandlats till statens egendom. Om ”Butenkos fraktion” visade sig stå i förbund med Hitler, skulle ”Reiss fraktion” försvara Sovjetunionen mot militära angrepp, såväl inom landet som internationellt. Varje annan inriktning vore förräderi.

Även om man alltså inte i förväg kan utesluta möjligheten av en ”enhetsfront” – i vissa klart definierade fall – med den thermidorianska delen av byråkratin mot ett direkt angrepp från den kapitalistiska kontrarevolutionen, så förblir den viktigaste politiska uppgiften i Sovjetunionen likväl *störtandet av just denna thermidorianska byråkrati*. Varje ny dag som läggs till

dess maktinnehav undergräver grundvalarna för ekonomins socialistiska element Sch ökar risken för ett återinförande av kapitalismen. Det är just i den riktningen Komintern agerar, när den såsom den stalinistiska klickens agent och medbrottsling stryper den spanska revolutionen och demoraliserar det internationella proletariet.

Liksom i de fascistiska länderna har byråkratin sin styrka inte i sig själv utan i massornas modlöshet, i deras avsaknad av ett nytt perspektiv. Liksom i de fascistiska länderna, som Stalins *politiska* apparat inte skiljer sig från annat än genom sin mer otyglade grymhet, är det bara möjligt att bedriva ett propagandistiskt förberedelsearbete i dagens Sovjetunionen. Liksom i de fascistiska länderna, kommer de sovjetiska arbetarnas revolutionära uppsving antagligen att få sin näring av händelser utanför landet. Kampen mot Komintern på det internationella planet är idag den viktigaste delen av kampen mot den stalinistiska diktaturen. Mycket tyder på att Kominterns fall kommer att föregå den bonapartistiska klickens och hela thermidorbyråkratins fall, eftersom Komintern inte har någon *direkt* bas i GPU.³⁰

Ett nytt revolutionärt uppsving i Sovjetunionen kommer utan tvivel att börja som en kamp mot *social ojämlikhet* och *politiskt förtryck*. Ned med byråkratins privilegier! Ned med Stachanovism en! Ned med sovjetaristokratin och dess grader och utmärkelser! Mindre löneskillnader för olika slags arbete!³¹

Kampen för fackföreningarnas och fabrikskommittéernas oberoende och för mötes- och pressfriheten kommer att utvecklas till en kamp för *sovjetdemokratins* pånyttfödelse och uppblomstring.

Byråkratin ersatte sovjeterna såsom klassorgan med den allmänna rösträttens fiktion – i Hitlers och Goebbels stil. Det är nödvändigt att inte bara återge sovjeterna deras fria demokratiska form utan också deras klassinnehåll. Liksom bourgeoisin och kulakerna tidigare inte släpptes in i sovjeterna, så är *det nu nödvändigt att driva bort byråkratin och den nya aristokratin från sovjeterna*. I sovjeterna finns det bara plats för arbetarnas, de vanliga kolchosmedlemmarnas, böndernas och soldaternas representanter.

En demokratisering av sovjeterna är omöjlig utan legalisering av sovjetpartier. Arbetarna och bönderna visar själva genom sin egen fria röst vilka partier de erkänner som sovjetpartier.

Den *planerade ekonomin* måste revideras uppifrån och ned enligt producenternas och konsumenternas intressen! Fabrikskommittéerna måste återfå rätten att kontrollera produktionen. Ett demokratiskt organiserat konsumentkooperativ måste få kontrollera produkternas kvalitet och pris.

Kollektivjordbruken måste reorganiseras i överensstämmelse med medlemmarnas vilja och intressen!

Byråkratins reaktionära *utrikespolitik* måste ersättas med den proletära internationalismens politik. Hela Kremls diplomatiska korrespondens måste publiceras. *Ned med den hemliga diplomatin!*

³⁰ GPU var den sovjetiska hemliga polisen, vid olika tidpunkter även känd som Chekan, NKVD, MVD, KGB. Förutom sin verksamhet inom Sovjetunionen, genomförde man också uppdrag som lönnmord och kidnappningar av antistalinister i andra länder.

Bonapartism är en term som används för att beskriva en diktatur som härskar i kristider och tycks göra sig oberoende av de kämpande krafterna. Trotskij såg två typer: borgerlig bonapartism och sovjetisk bonapartism. Se "Arbetarstaten, Thermidor och bonapartism" och "Bonapartism och fascism" i *Writings of Leon Trotsky (1934-35)*.

Thermidorbyråkrati (se not 10 och 18).

³¹ *Stachanovism* var ett särskilt system som infördes i Sovjetunionen 1935, för att öka och rationalisera produktionen. Det ledde till stora löneskillnader och utbrett missnöje bland arbetarmassorna.

Alla politiska rättegångar som iscensatts av thermidorbyråkratin måste revideras i full offentlighet, öppet och ärligt. Endast de förtryckta massornas segerrika revolutionära uppror kan ge sovjetregimen nytt liv och trygga dess fortsatta utveckling mot socialismen. Det finns endast ett parti som kan leda de sovjetiska massorna till upproret – Fjärde Internationalens parti!

Ned med Kain-Stalins byråkratiska klick!

Leve sovjetdemokratien!

Leve den internationella socialistiska revolutionen!

Mot opportunismen och den principlösa revisionismen

Den politik som Leon Blums parti fört i Frankrike visar på nytt att reformisterna är oförmögna att lära sig något ens av de mest tragiska erfarenheterna i historien.

Den franska socialdemokratien imiterar slaviskt den tyska socialdemokratiens politik och går samma öde till mötes. Inom loppet av ett par årtionden sammanflätades andra internationalen med den borgerligt-demokratiska regimen, blev i praktiken en del av den och ruttar nu bort tillsammans med den.

Tredje internationalen har slagit in på reformismens väg i en tid då kapitalismens kris definitivt satt den proletära revolutionen på dagordningen. Kominterns nuvarande politik i Spanien och Kina – en politik som går ut på att krypa på knä för den ”demokratiska” och ”nationella” bourgeoisin – visar att inte heller Komintern kan lära sig något nytt eller ändra sig. Byråkratin som blev en reaktionär kraft i Sovjetunionen kan inte spela en revolutionär roll på den internationella scenen.

Anarkosyndikalismen har i allmänhet genomgått samma utveckling. I Frankrike har Leon Jouhaux syndikalistiska byråkrati för länge sedan blivit ett redskap för bourgeoisin inom arbetarklassen.³² I Spanien gjorde anarkosyndikalismen sig kvitt sin revolutionära fasad och blev femte hjulet under den borgerliga demokratiens vagn.

De mellanliggande centristiska organisationerna, som samlats kring Londonbyrån, är inget annat än ”vänsterbihang” till socialdemokratien eller Komintern.³³ De har visat sig totalt oförmögna att förstå den politiska situationen och att dra de revolutionära slutsatserna av den. Centristerna nådde sin höjdpunkt i det spanska POUM, som visade sig helt oförmöget att följa en revolutionär linje i en revolutionär situation.

Världsproletariatets tragiska nederlag under en hel följd av år dömde de officiella organisationerna till ännu större konservatism och skickade samtidigt ut de besvikna småborgerliga ”revolutionärerna” på jakt efter ”nya vägar”. Som alltid i tider av reaktion och förfall uppträder kvacksalvare och charlataner överallt, ivriga att revidera den revolutionära tänkandets hela utveckling. I stället för att lära av det förflutna, ”förkastar” de det. En del upptäcker marxismens inkonsekvens, andra proklamerar bolsjevismens misslyckande. Några ger den revolutionära doktrinen ansvaret för de misstag och brott, som begåtts av dem som förrått den. Andra svär över medicinen för att den inte garanterar ett ögonblickligt och mirakulöst tillfrisknande. De djärvaste lovar att de skall finna ett universalbotemedel och rekommenderar att klasskampen hejdas under tiden. En hel del av den ”nya moralens”

³² *Leon Jouhaux* (1879-1954) var från 1909 generalsekreterare i den franska arbetarkonfederationen (CGT), vilken han fick att sluta upp bakom det imperialistiska kriget (den franska nationens ”heliga union”). Han var motståndare till den ryska revolutionen och fransk delegat i Nationernas Förbund. Han började sin bana som anarkosyndikalist.

³³ *Londonbyrån* var en lös sammanslutning av centristiska partier, som varken tillhörde den andra eller tredje internationalen, men motsatte sig att en fjärde international bildades. Bland dess medlemmar 1938 märktes ILP från Storbritannien, POUM från Spanien, SAP från Tyskland och PSOP från Frankrike.

profeter vill väcka arbetarrörelsen till nytt liv med hjälp av etisk homeopati. De flesta av dessa apostlar har själva lyckats bli moraliska invalider, innan de nått fram till slagfältet. Under etiketten ”nya vägar” erbjuds proletariet alltså gamla recept, som för länge sedan begravts i den för-marxistiska socialismens arkiv.

Fjärde Internationalen förklarar oförsonligt krig mot den andra och tredje internationalens, Amsterdaminternationalens och den anarkosyndikalistiska internationalens byråkratier, liksom mot deras centristiska underhuggare; mot reformism utan reformer; demokrati i förbund med GPU; pacifism utan fred; anarkism i bourgeoisins tjänst; mot ”revolutionärer” som lever i dödlig skräck för revolutionen!³⁴ Ingen av dessa organisationer står i framtidens tjänst – de är ruttnande kvarlevor av det förflutna. De kommer att utplånas av krigens och revolutionens epok.

Fjärde Internationalen söker inte efter universalbotemedel och försöker inte heller uppfinna något. Den står helt på marxismens grund – den enda revolutionära doktrin som gör det möjligt att förstå verkligheten, finna orsaken tal nederlagen och medvetet förbereda segern. Fjärde Internationalen fullföljer bolsjevismens tradition, den första som visade proletariet hur makten erövrar. Fjärde Internationalen sopar kvacksalvare, charlataner och oombedda moralpredikanter åt sidan. I ett samhälle byggt på utsugning är den sociala revolutionens moral den högsta moralen. Alla medel som höjer arbetarnas klassmedvetande, ökar deras förtroende för sin egen styrka och deras vilja att offra sig i kampen är goda. Otillåtna är de metoder som ingjuter fruktan och ödmjukhet hos de förtryckta inför förtryckarna, som undertrycker deras revolutionära revoltanda och vrede eller ersätter massornas vilja med ledarnas vilja, övertygelse med tvång eller analysen av verkligheten med demagogi och förfälskningar. Därför är både socialdemokratien, som prostituerar marxismen, och stalinismen, bolsjevismens antites, dödsfiender till den proletära revolutionen och dess moral.

Att se verkligheten som den är; att inte följa minsta motståndets lag; att tala om sanningen för massorna, hur bitter den än må vara; att inte frukta svårigheterna; att vara ärlig såväl i små som stora ting; att bygga sitt program på klasskampens logik; att våga, när handlingens stund kommer – det är reglerna för Fjärde Internationalen. Den har visat att den kan simma mot strömmen. Den annalkande historiska vågen kommer att lyfta den på sin kam.

Mot sekterismen

Under inflytande av det förräderi som proletarietets traditionella organisationer gjort sig skyldiga till, uppkommer eller återupplivas vissa sekteristiska stämningar och grupper av olika slag i Fjärde Internationalens periferi. De har sin grundval i en vägran att kämpa för partiella krav och övergångs krav, d v s för de arbetande massornas elementära intressen och behov av idag. Att förbereda revolutionen betyder för sekteristerna att övertyga sig om socialismens överlägsenhet. De föreslår att man skall vända ryggen åt de ”gamla” fackföreningarna, d v s åt tiotals miljoner arbetare – som om massorna på något sätt kunde leva utanför den verkliga klasskampens villkor! De ställer sig likgiltiga till den interna kampen i reformistiska organisationer – som om man kunde vinna massorna utan att ingripa i deras dagliga strider! De vägrar att göra någon skillnad mellan borgerlig demokrati och fascism – som om massorna kunde undgå att märka skillnaden vid varje steg.

Sekterister kan bara skilja mellan två färger: vitt och svart. För att inte utsätta sig för frestelser, förenklar de verkligheten. De vägrar göra någon skillnad mellan de kämpande sidorna i Spanien, eftersom båda sidor är av borgerlig karaktär. Av samma anledning anser de att man

³⁴ *Amsterdaminternationalen* var en vanlig benämning på den socialdemokratiskt dominerade Internationella Fackföreningsfederationen, som återupplivades i juli 1919 med högkvarter i Amsterdam.

måste vara ”neutral” i kriget mellan Japan och Kina.³⁵ De förnekar att det finns någon principiell skillnad mellan Sovjetunionen och de imperialistiska länderna, och på grund av sovjetbyråkratins reaktionära politik vägrar de försvara de nya egendomsformer som oktoberrevolutionen skapade mot imperialismens angrepp. Eftersom de inte kan nå fram till massorna, anklagar de häftigt massorna för deras oförmåga att nå upp till de revolutionära idéernas höjder.

Dessa sterila politiker har i allmänhet inget behov av någon bro i form av övergångskrav, eftersom de inte har för avsikt att ta sig över till andra sidan. De står helt enkelt och stampar på samma fläck och nöjer sig med att ständigt upprepa samma tomma abstraktioner. För dem är politiska händelser ett tillfälle att göra kommentarer – inte att handla. Eftersom sekterister, liksom alla andra bluffmakare och undergörare, överrumplas av verkligheten vid varje steg, lever de i ett tillstånd av ständig irritation, beklagar sig över ”regimen” och ”metoderna” och vältrar sig oavbrutet i futtiga intriger. I de egna kretsarna härskar vanligtvis en despotisk regim. Sekterismens politiska kraflöshet kompletterar som en skugga opportunistens kraflöshet och saknar helt revolutionära perspektiv. I den praktiska politiken förenar sig sekterister alltid med opportunisterna, särskilt centrister, i kampen mot marxismen.

De flesta sekteristiska grupper och klickar, som lever av smulorna från Fjärde Internationalens bord, för en ”självständig” organisatorisk tillvaro med stora pretentioner men utan minsta chans till framgång. Bolsjevik-leninister slösar inte tid på dem och lämnar lugnt dessa grupper åt sitt öde. Sekteristiska tendenser finns emellertid också i våra egna led och har en fördömande inverkan på enskilda sektioners arbete. Det är omöjligt att kompromissa med dem en enda dag till. En korrekt politik gentemot fackföreningarna är ett grundläggande villkor för anslutning till Fjärde Internationalen. Den som inte söker och finner vägen till massorna är inte en förkämpe för partiet utan enbart en belastning. Ett program utarbetas inte för en redaktion eller en diskussionsklubb utan för miljoner människors revolutionära handlande. Att befria Fjärde Internationalens led från sekterism och obotliga sekterister är en första förutsättning för revolutionär framgång.

Öppna dörren för arbetarkvinnan! Öppna dörren för ungdomen!

Den spanska revolutionens nederlag, åstadkommet av dess ”ledare”, folkfrontens snöpliga fiasko i Frankrike och avslöjandet av Moskvas juridiska bedrägerier – tillsammans riktar dessa tre fakta ett hårt slag mot Komintern, samtidigt som de allvarligt skadar dess allierade: socialdemokraterna och anarkosyndikalisterna. Detta innebär naturligtvis inte att medlemmarna i dessa organisationer omedelbart kommer att vända sig till Fjärde Internationalen. Den äldre generationen kommer att lämna rörelsen i stort antal efter sina fruktansvärda nederlag. Dessutom har Fjärde Internationalen förvisso inga ambitioner att bli en tillflyktsort för revolutionära invalider, desillusionerade byråkrater och karriärister. Det är tvärtom nödändigt att vidta stränga försiktighetsåtgärder mot en möjlig tillströmning av de småborgerliga element, som nu är förhärskande i de gamla organisationernas apparater: förlängd provotid för medlemssökande som inte är arbetare, särskilt tidigare partibyråkrater; inga ansvarsposter för dessa under de tre första åren, o s v, o s v. I Fjärde Internationalen finns det inte och kommer inte att finnas någon plats för karriärismen, de gamla internationalernas kräftsvulst. Endast de som vill leva för rörelsen, och inte på rörelsens bekostnad, kommer att vinna tillträde till oss.

³⁵ *Kriget mellan Japan och Kina.* Japan, den enda industriellt utvecklade imperialistiska makten i Asien, invaderade Manchuriet 1931. 1937 försökte militärregeringen i Tokyo göra hela Kina till en koloni. Kinas officiella regering var den reaktionära Chiang Kai-shek-regimen, som förde ett halvhjärtat krig för att försvara Kinas nationella oberoende mot den imperialistiska invasionen. Hotet om en japansk invasion hade vid ett flertal tillfällen lett till revolutionära mobiliseringar av de kinesiska arbetarna och bönderna.

För en förklaring av den principiella skillnaden mellan Sovjetunionen och de imperialistiska länderna, se not 10.

De revolutionära arbetarna måste känna att det är de som är herrar. För dem står dörren till vår organisation på vid gavel.

Naturligtvis finns det även bland de arbetare som en gång ställt sig i främsta ledet många som nu är trötta och desillusionerade. Åtminstone under den närmaste perioden kommer de att förbli åskådare. När ett program eller en organisation förbrukas, då förbrukas också den generation som bar dem på sina skuldror. Rörelsen förnyas genom ungdomen, som inte bär på något ansvar för det förflutna. Fjärde Internationalen lägger särskilt stor vikt vid den unga generationen av proletariatet. Hela dess politik strävar efter att inge ungdomen tro på sin egen styrka och på framtiden. Endast ungdomens friska entusiasm och offensiva anda kan säkra de första framgångarna i kampen, och endast dessa framgångar kan få den äldre generationens bästa element att återvända till revolutionens väg. Så har det alltid varit, och så kommer det att förbli.

På grund av själva sin natur koncentrerar de opportunistiska organisationerna sin uppmärksamhet på arbetarklassens översta skikt och ignorerar därför både ungdomen och arbetarkvinnan. Men kapitalismens förfall slår hårdast mot kvinnan som lönearbetare och husmor. Fjärde Internationalens sektioner måste finna stödtpunkter bland arbetarklassens mest utsugna skikt, alltså bland de arbetande kvinnorna. Här kommer de att finna outtömliga förråd av hängivenhet, osjälviskhet och offervilja.

Ned med byråkratin och karriärismen! Öppna dörren för ungdomen! Fram för arbetarkvinnan! Dessa paroller står skrivna på Fjärde Internationalens fana.

Under Fjärde Internationalens fana

Skeptiker frågar: Men är den stunden kommen att skapa den Fjärde Internationalen nu? En international, säger de, kan inte skapas ”artificiellt”; den kan bara växa fram ur stora händelser, o s v, o s v. Alla dessa invändningar visar bara att skeptiker inte duger till att bygga upp en ny international. De duger knappast till någonting alls.

Fjärde Internationalen har redan vuxit fram ur stora händelser: proletariatets största nederlag i historien. Orsaken till dessa nederlag ligger i det gamla ledarskapets urartning och förräderi. Klasskampen tål inget avbrott. Liksom den andra internationalen är den tredje död för revolutionen. Leve den Fjärde Internationalen!

Men bör den proklamas nu? . . . Skeptikerna lugnas inte. Fjärde Internationalen, svarar vi, behöver inte ”proklamas”. Den lever och den kämpar. Är den svag? Ja, dess led är glesa, eftersom den ännu är ung. Det rör sig än så länge främst om kadrer. Men dessa kadrer är den enda garantin för framtiden. Förutom dem finns det inte en enda revolutionär strömning på vår planet som verkligen förtjänar namnet. Även om vår international fortfarande är svag till antalet, så är dess doktrin, program, tradition och den ojämförliga härdningen av kadrenas styrka. Den som inte inser det idag kan stiga åt sidan. I morgon kommer det att framstå klarare.

Fjärde Internationalen är redan idag med rätta hatad av stalinister, socialdemokrater, borgerliga liberaler och fascister. Det finns inte och det kan inte finnas plats för den i någon av folkfronterna. Den tar utan att tveka upp striden med alla politiska grupper som går i bourgeoisins ledband. Dess uppgift är att avskaffa kapitalismens herravälde. Dess mål är socialismen. Dess metod är den proletära revolutionen.

Utan inre demokrati – ingen revolutionär skolning. Utan disciplin – ingen revolutionär handling. Fjärde Internationalens inre struktur bygger på den *demokratiska centralismens* principer: fullständig frihet i diskussioner, fullständig enhet i handling.

Den mänskliga civilisationens nuvarande kris är det proletära ledarskapets kris. De avancerade arbetarna, förenade i Fjärde Internationalen, visar sin klass vägen ut ur krisen. De lägger fram ett program som bygger på de internationella erfarenheterna av proletariatets och alla förtrycktas befrielsekamp. Deras fana är obefläckad.

Arbetare, män och kvinnor, i alla länder – slut upp under Fjärde Internationalens fana. Det är den kommande segers fana!

Diskussioner med Trotskij

Under 1938 hade Trotskij många diskussioner med kamrater från ledningen för Socialist Workers Party (Socialistiska Arbetarpartiet), den amerikanska sektionen av Fjärde Internationalen. Vid många tillfällen berördes frågor som har anknytning till de problem som "Övergångsprogrammet" försöker lösa. En del av diskussionerna hölls innan "övergångsprogrammet" hade skrivits, då i Mexico den 20-25 mars, andra senare. De stenograferades och har sedan också varit tillgängliga på engelska i den upplaga av "övergångsprogrammet" som Pathfinder Press i New York gav ut 1974. Det vi publicerar i det följande är ett urval av dessa diskussioner, och då de som bäst belyser programmets innehåll och funktion.

ordningställande av programmet inför grundningskonferensen, 20 mars 1938¹

Trotskij: Alla sektioner har haft diskussioner om händelserna i Spanien, det kinesisk-japanska kriget, Sovjetunionens klasskaraktär – och några sektioner har till och med splittrats, som den tyska. Alla sektioner känner till era teser, och detsamma gäller de franska teserna. Nu gäller det bara att få texten i ordning.

Cannon: Frågan om att förbereda texten till konferensen återstår.²

¹ "ordningställandet av programmet inför grundningskonferensen" är ett utdrag ur den första av sex diskussioner med SWP:s ledare i Mexiko mellan den 20 och 25 mars 1938. Diskussionerna var en del av samarbetet inför Fjärde Internationalens grundningskonferens i september 1938.

I ett brev till James P. Cannon den 15 april 1938 skrev Trotskij: "Utan ert besök i Mexiko kunde jag aldrig ha skrivit programutkastet, för under ert besök fick jag veta många viktiga saker som gjorde det möjligt för mig att uttrycka mig klarare och konkretare."

SWP hade bildats först i januari 1938, strax före dessa diskussioner, sedan medlemmarna uteslutits av socialistpartiets högerledare. På grundningskongressen antog man viktiga resolutioner om inbördeskriget i Spanien, det kinesisk-japanska kriget och Sovjetunionens klasskaraktär, liksom ett handlingsprogram för USA och en principdeklaration. SWP var en av de sektioner som grundade Fjärde Internationalen. 1940 antog kongressen emellertid den reaktionära Voorhis-lagen, som förbjöd organisationer med internationell anknytning. Som en följd av denna lagstiftning avstod SWP från formellt medlemskap i Fjärde Internationalen, men står kvar i politisk solidaritet.

SWP-ledarna åkte till Mexiko av flera skäl. Framst var det deras önskan att nå fram till en överenskommelse med Trotskij om karaktären på och tidpunkten för den planerade kongressen, där Fjärde Internationalen formellt skulle bildas. De kom snabbt överens om att gemensamt föreslå slutet av juni och början av juli som kongressens datum, och tillbringade större delen av veckan med att diskutera de programmatiska dokumenten som skulle förberedas inför kongressen. Cannon, Max Shachtman och Vincent R. Dunne hade skickats till Mexiko av den panamerikanska kommittén i det internationella sekretariatet för Rörelsen för Fjärde Internationalen, för att hjälpa till med att lösa en del problem i den mexikanska sektionen. Dessutom deltog Rose Karsner och Diego Rivera i åtminstone flera av diskussionerna med Trotskij. Karsner (1890-1968) var en av grundarna av såväl det amerikanska kommunistpartiet som den trotskistiska rörelsen i USA. Hon var Cannons intima politiska medarbetare och kamrat sedan 1924. Diego Rivera (1886-1957), den berömde mexikanske målaren som lyckats skaffa Trotskij politisk asyl i Mexiko, var medlem av Fjärde Internationalen. Hon lämnade den efter en häftig politisk dispyt 1939.

Endast en del av diskussionen den 20 mars återges här. Resten av den berörde liksom diskussionerna den 24 och 25 mars inte övergångsprogrammet. Fullständiga stenogram av de tre diskussionerna återfinns i *Writings of Leon Trotsky (1937-38)*, andra upplagan.

² James P. Cannon (1890-1976), IWW-organisatör, ledare för vänsterflygeln i socialistpartiet och grundare av det amerikanska kommunistpartiet. Blev anhängare till Trotskij och Vänsteroppositionen som delegat på Kominterns sjätte kongress i Moskva 1928. Han uteslöts ur kommunistpartiet och ledde bildandet av Communist League of America (Amerikas Kommunistiska Förbund, den amerikanska vänsteroppositionen), SWP och Fjärde Internationalen.

Trotskyj: Vi har förberett programutkastet här – det kan bli färdigt inom två till tre veckor, för att sedan översättas till engelska och franska. Kan er principdeklaration användas av den internationella konferensen?

Shachtman: Nej, det är för mycket av en nationell sektionens deklamation.

Trotskyj: Adolphe³ har skickat ut sitt utkast till stadgar. Den tyska sektionen har förberett teserna om Fjärde Internationalens karaktär. Det skickades ut till alla sektioner för tre månader sedan och har nu tryckts i *Unser Wort*.⁴

*Shachtman:*⁵ Vi har inte fått *Unser Wort* på några månader.

Trotskyj: Kanske för att ni förlorade era internationella kontakter under ert uppehåll i socialistpartiet och inte lyckats återupprätta dem helt än.

Ni har också fått Diego Riveras teser (se not 1). Den enda invändningen man kan göra mot dem är att de är för långa för konferensen. Jag läste ert förslag att jag skulle skriva om krigsfrågan i ljuset av den senaste utvecklingen. Jag antar gärna förslaget – att komplettera och konkretisera våra teser i ljuset av den senaste tidens händelser. Här har vi något viktigt att göra. Det kan bli gjort under de närmaste dagarna. Vi har ett utkast här men inte tillräckligt många som kan översätta från ryska.

Men vad som saknas är ett program av övergångskrav och paroller. Vi måste göra en sammanfattning av konkreta, exakta krav, i stil med arbetarkontroll över industrin i motsats till teknokrati. Då och då nämns det i tidningen, men bara i föregående. Men jag tror att det är en paroll som är mycket viktig i USA.

Lundberg skriver en bok om de sextio familjerna.⁶ *The Annalist*⁷ säger att hans statistik är överdriven. Vi måste kräva att affärshemligheten avskaffas – att arbetarna får rätt att undersöka bokföringen – som en förberedelse för arbetarkontroll över industrin. En rad övergångsåtgärder som motsvarar monopolkapitalismens stadium, med ett avsnitt om de koloniala och halvkoloniala länderna. Vi har förberett ett sådant dokument. Det motsvarar den del av Marx och Engels *Kommunistiska Manifestet* som de själv sade var inaktuell. Den är bara delvis inaktuell, delvis är den mycket bra och skall återställas av vår konferens.

Sedan har jag också ett utkast till teser om demokratin. Kärnan i dem är att demokratin är det mest aristokratiska styrelsesättet: endast de länder som har slavar ute i världen kan bevara demokratin, som Storbritannien, där varje medborgare har nio slavar; Frankrike, där varje medborgare har en och en halv slav; och USA – jag kan inte räkna slavar, men det är nästan hela världen, till att börja med Latinamerika. De fattigare länderna, som Italien, avskaffade sin demokrati.

Det är en analys av demokratin i ljuset av den senaste utvecklingen. Hur blir en demokrati fascistisk? De småborgerliga demokraterna gör bankrutt. Bara de stora, de största rånarna, de

³ *Adolphe* var en pseudonym för Rudolf Klement, en medlem av det internationella sekretariatet. Han mördades av GPU i Paris kort före Fjärde Internationalens grundningskongress 1938.

⁴ *Unser Wort* (Vårt ord) var den tyska sektionens tidning, som publicerades i exil.

⁵ *Max Shachtman* (1903-1972) var en av grundarna av Amerikas Kommunistiska Förbund, SWP och Fjärde Internationalen. Han gav ut flera böcker och pamfletter av Trotskyj. Efter att ha lämnat SWP 1940 på frågan om försvaret av Sovjetunionen, organiserade han Workers Party, senare omdöpt till Independent Socialist League, som han ledde in i socialistpartiet 1958.

⁶ *America's Sixty Families* (Amerikas sextio familjer), av Ferdinand Lundberg (Vanguard Press, 1937). Boken, som blev en sensation när den kom ut, påvisade förekomsten av en ekonomisk oligarki i USA, med sextio omåttligt rika familjer i spetsen. Författaren gjorde boken á jour med dagens situation 1968 under titeln *The Rich and the Super-Rich*.

⁷ *The Annalist*, "tidskrift för finans, handel och ekonomi". Började utgivningen 1913 och lades ned 1940

rikaste slavägarna, osv, förblir demokrater. Att ställa frågan så är särskilt användbart i USA. Naturligtvis skall det inte tolkas som ett försvar för fascismen, utan som ett krav på proletär demokrati. Till och med i det rikaste landet, som i USA, blir demokratin mindre och mindre användbar.

Jag tror att detta är nästan alla förslag vi har till den internationella konferensen. De andra viktiga frågorna, de akuta frågorna om Sovjetunionens klasskaraktär, det kinesisk-japanska kriget och frågan om Spanien, har redan diskuterats av alla sektioner. Vi är väl förberedda inför konferensen.

Jag skall alltså förbereda 1) övergångskrav; 2) frågan om demokratin; 3) kriget; 4) manifest om världsläget; antingen var för sig eller i form av en grundläggande pamflett.

Kampen för ett arbetarparti i USA, 21 mars 1938

(Diskussionen inleds med att Cannon och Dunne⁸ från Socialist Workers Party diskuterar förutsättningarna för, och den principiella inställningen till ett arbetarparti i USA. Den fackliga rörelsen, CIO, hade också en politisk gren *Labor's Non-Partisan League*,⁹ som i vissa fall visade tendenser till ett självständigt politiskt handlande genom att ställa upp egna kandidater, medan man på andra ställen stödde kapitalistiska kandidater, i huvudsak genom det demokratiska partiet. De amerikanska trotskisterna diskuterar om de i fackföreningarna skall tala för LNPL, eller om man skall ta en helt igenom kritisk inställning till denna organisation. Man diskuterar också hur pass stark stämningen för ett arbetarparti var i USA åren 1922-24, och det är då också Trotskij griper in i diskussionen.)

Trotskij: Den här frågan är mycket viktig och mycket komplicerad. När Förbundet¹⁰ första gången övervägde frågan, för sju eller åtta år sedan – om vi skulle uppmuntra ett arbetarparti eller inte, om vi skulle ta några initiativ i detta avseende – var den allmänna meningen att vi inte skulle göra det, och det var absolut riktigt. Framtidsutsikterna var oklara. Jag tror att de flesta av oss hoppades att vår egen organisations utveckling skulle gå snabbare. Å andra sidan tror jag inte att någon i våra led då förutsåg CIO:s så snabba och kraftfulla framväxt. I vårt perspektiv överskattade vi å ena sidan vårt eget partis utvecklingsmöjligheter på stalinisternas bekostnad, och å andra sidan såg vi inte denna mäktiga fackföreningsrörelse och den amerikanska kapitalismens snabba nedgång. Detta är två fakta vi måste ta hänsyn till. Jag kan inte tala utifrån egna iakttagelser, men teoretiskt. Tiden kring 1924 känner jag bara till genom våra gemensamma vän Peppers¹¹ erfarenheter. Han kom till mig och sade att det amerikanska

⁸ *Vincent Raymond Dunne* (1890-1970) var en av de arton som dömdes till fängelsestraff i *Minneapolis Labor Case*, den amerikanska regeringens första tillämpning av den ökända Smith-lagen. I rättegången, som inleddes 1941, anklagades tjugoåtta medlemmar av SWP för sin aktivitet mot kriget och inom arbetarrörelsen. Dunne var en av grundarna av den trotskistiska rörelsen i USA och en av de ledande i transportarbetarstrejken i Minneapolis. Han förblev aktiv inom SWP i Minneapolis till sin död.

⁹ *Labor's Non-Partisan League*. Bildades av CIO-ledarna den 2 april 1936. Även om det framställdes som ett viktigt steg i riktning mot självständigt politiskt handlande, så var det främsta motivet att ge CIO ett redskap för att stödja Roosevelt och det demokratiska partiet i det kommande presidentvalet. George Berry, ledare för AFL:s tidningstryckareförbund, var ordförande; men de inflytelserikaste ledarna var CIO:s ledare John I. Lewis, som ledde organiseringsarbetet, och kassören Sidney Hillman, ledare för CIO:s textilarbetarförbund. Femtionio internationella förbund, huvudsakligen inom CIO, anslöt sig till LNPL. Efter valet 1940 (där Lewis stödde det republikanska partiet, medan större delen av CIO-ledarna stödde demokraterna) började LNPL:s kräftgång. Lewis styrkor fortsatte att kontrollera LNPL-apparaten och till namnet existerar den ännu i dag, men i verkligheten är den bara gruvarbetarförbundets politiska lobbyavdelning.

¹⁰ *Förbundet* var Amerikas Kommunistiska Förbund, den trotskistiska organisationens namn från 1929 till 1934.

¹¹ *John Pepper*. Pseudonym för en ungrare som spelade en kontrarevolutionär roll i den ungerska revolutionen 1919 och sedan anslöt sig till kommunisterna. Han var en av ledarna för "ultravänstern" mot Lenin och Trotskij på Kommunistiska Internationals tredje kongress, utslöts ur det ungerska kommunistpartiet för fraktionsmakeri och skickades till Amerika. Han bildade en fraktion med Ruthenberg och var Lovestones handledare.

proletariatet inte är en revolutionär klass att den revolutionära klassen är jordbrukarna och att vi måste vända oss till jordbrukarna, inte till arbetarna. Det var tidens uppfattning. Det var en jordbrukarrörelse – jordbrukarna vars sociala natur gör dem benägna att söka universalbottmedel: populism, FLP:ism¹², i varje kris. Nu har vi en rörelse av oerhörd betydelse – CIO; ungefär 3 000 000 eller fler är organiserade i en ny, militantare organisation. Denna organisation som började med strejker, stora strejker, och också delvis drog med sig AFL i dessa strejker för högre löner, alldeles i början av sin verksamhet stöter denna organisation på USA:s största kris. Under den närmaste perioden är utsikterna för ekonomiska strejker obefintliga, med tanke på de växande arbetslöshetsköerna, osv. Vi kan vänta oss möjligheten att den kommer att lägga alla sin tyngd i den politiska vågskålen.

Hela den objektiva situationen tvingade såväl arbetarna som ledarna till det – ledarna i dubbel mening. A ena sidan utnyttjar de denna tendens för sin egen auktoritet och å andra sidan försöker de bryta den och inte låta den gå längre än sina ledare. LNPL har denna dubbla funktion. Jag tror inte att vår politik behöver revideras teoretiskt, men den behöver konkretiseras. I vilken mening? Är vi för bildandet av ett reformistiskt arbetarparti? Nej. Är vi för en politik som kan ge fackföreningarna möjlighet att lägga hela sin tyngd i vågskålen? Ja.

Det kan bli ett reformistiskt parti – det beror på utvecklingen. Här kommer frågan om programmet in. Igår nämnde jag det och jag vill betona det idag – vi måste ha ett program av övergångskrav, av vilka det mest fulländade kravet är en arbetar- och bonderegering. Vi är för ett parti, för ett självständigt parti av de arbetande massorna som skall ta makten i staten. Vi måste konkretisera det – vi är för att fabrikskommittéer bildas, för arbetarkontroll över industrin genom fabrikskommittéerna. Alla dessa frågor hänger nu i luften. De talar om teknokrati,

Pepper var hjärnan bakom kommunistpartiets intervention i FLP-rörelsen och flirten med La Folletes tredje parti 1924. Rabiät oppositionsmotståndare och slutligen anhängare av Bucharinflygeln, därefter utesluten ur Kommunistiska Internationalen.

Eftersom Trotskij polemiserat mot Peppers linje i Komintern och eftersom Cannon, Dunne och Shachtman, som senare blev trotskister, motsatt sig Peppers politik och fraktion i det amerikanska kommunistpartiet, är anspelningen på honom som ”vår gemensamma vän” ironiskt menad.

¹² *Labor* eller *Farmer-Labor Party* (Arbetar- eller Jordbrukar- och arbetarpartiet). Efter första världskriget utvecklades ett antal arbetarpartier i lokal skala, baserade på fackföreningarna. Den viktigaste leddes av Chicagos Arbetarfederation, som stått i spetsen för den stora organiseringsvågen och strejkerna i köttförpacknings- och stålindustrierna. Dessa grupper samlades i Chicago i slutet av 1919 och bildade ett nationellt arbetarparti, som senare tog namnet Farmer-Labor Party för att vinna stöd från landsbygden.

Dittills hade det unga kommunistpartiet inte intresserat sig för utvecklingen av arbetarpartier, eller rent av sett med förakt på den, men mot slutet av 1922 genomförde man en vändning. Under Pepper-Ruthenberg-fraktionens ledning (se not 11), tog kommunistpartiet kontroll över FLP:s kongress i juli 1923 och drev igenom sin egen politik, vilket ledde till att Chicagos Arbetarfederation och andra fackföreningselement drog sig tillbaka. Partiets namn ändrades till Federated Farmer-Labor Party.

När presidentkampanjen närmade sig, blev det uppenbart att den ”progressive” republikanske Wisconsin-senatorn Robert M. La Follette förberedde sig på att ställa upp som kandidat för ett tredje kapitalistiskt parti. De FFLP-medlemmar som inte tillhörde kommunistpartiet, huvudsakligen jordbrukare nu, ville stödja La Follette, och Pepper-Ruthenberg-ledningen försökte göra slut på FFLP:s isolering genom att hänga på La Follettes rörelse.

Denna inriktning orsakade stora betänkligheter inom kommunistpartiet, och man korn slutligen överens om att hänskjuta frågan till Komintern för en åsikt. Kominterns åsikt var att det vore ren och skär opportunistiskt att stödja La Follette. Efter en rad komplicerade manövrer försökte kommunistpartiet få FFLP:s stöd för sina egna kandidater, Foster och Gitlow. När FFLP:s exekutivkommitté ställde upp på kommunistpartiets lista, klagade de få återstående medlemmarna i FFLP som inte tillhörde kommunistpartiet över att de blivit lurade, och gick över till La Follettes rörelse. Den största enskilda gruppen, Minnesotas Jordbrukar- och arbetarfederation, bytte till och med namn till Jordbrukar- och arbetarassociationen, för att utplåna spåren av den tidigare anknytningen.

och för fram parollen ”nyttig produktion”.¹³ Vi motsätter oss denna kvacksalvarformel och för i stället fram arbetarkontroll över produktionen genom fabrikskommittéerna.

Lundberg skriver en bok, (*Amerikas*) *Sextio Familjer*. *Annalist* hävdar att hans siffror är felaktiga. Vi säger, att fabrikskommittéerna borde se böckerna. Detta program måste vi utveckla parallellt med iden om ett arbetarparti i fackföreningarna, och arbetarmilisen. Annars är det en abstraktion och abstraktioner är ett vapen i fiendeklassens händer. Kritiken mot kamraterna i Minneapolis är att de inte har konkretiserat sitt program. I denna kamp måste vi understryka att vi är för ett block mellan arbetare och jordbrukare, men inte sådana jordbrukare som Roosevelt. (Jag vet inte om ni lade märke till att han på den officiella listan angav sitt yrke som jordbrukare.) Vi är bara för ett block med de utsugna jordbrukarna, inte utsugarjordbrukarna – utsugna jordbrukare och lantarbetare. Vi kan kämpa för denna rörelse, men på basis av ett konkret program av krav. I Minneapolis skulle den första uppgiften bli att statistiskt visa att 10 000 arbetare inte har fler röster än tio intellektuella, eller femtio människor organiserade av stalinisterna. Sedan måste vi lägga fram fem eller sex mycket konkreta krav, anpassade till arbetarnas och jordbrukarnas sinnesstämning och inympade i hjärnan på varje kamrat, arbetarnas fabrikskommittéer, och sedan arbetar- och bonderegeringen. Det är rörelsens verkliga innebörd.

Cannon: Skulle vi föreslå att fackföreningarna ansluter sig till LNPL nu?

Trotskyj: Ja, det tror jag. Naturligtvis måste vi ta första steget på ett sådant sätt att vi kan samla erfarenheter för praktiskt arbete, och inte inveckla oss i abstrakta formler, utan utveckla ett konkret handlingsprogram och krav i den meningen att detta övergångsprogram utgår från förhållandena i det kapitalistiska samhället av idag, men omedelbart överskrider kapitalismens gränser. Det handlar inte om det reformistiska minimiprogrammet, som aldrig hade med arbetarmilis och arbetarkontroll över produktionen. Dessa krav är övergångskrav eftersom de leder över från det kapitalistiska samhället till den proletära revolutionen, en följd i den mån kraven blir massornas såsom den proletära regeringen. Vi kan inte nöja oss med enbart proletariatets dagskrav. Vi måste ge de mest efterblivna av arbetarna någon konkret paroll som svarar mot deras behov och dialektiskt leder över till erövringen av makten.

Schachtman: Hur skulle du motivera kravet på arbetarmilis?

Trotskyj: Med den fascistiska rörelsen i Europa – hela situationen visar att blocken mellan medlemmar av liberalerna, radikalerna och arbetarbyråkratin är intet i jämförelse med de militariserade fascistbanden; bara arbetare med militär erfarenhet kan göra motstånd mot fascistfaran. Jag tror att ni i Amerika har tillräckligt med svartfötter och revolvermän, att ni förbinder parollen med lokala erfarenheter; till exempel genom att visa på polisens attityd, på tillståndet i New Jersey.¹⁴ I den situationen säger vi direkt att den här gangsterborgmästaren med sina gangsterpoliser skall köras bort av arbetarmilisen. ”Vi vill organisera CIO¹⁵ här,

¹³ *Teknokrati* var ett program och en rörelse som blev mycket populär under depressionens första år, särskilt i medelklassen. Den tänkte sig att man skulle betvinga depressionen och skapa full sysselsättning genom att rationalisera USA:s ekonomi och monetära system under överinseende av skickliga administratörer och tekniska experter – allt detta utan klasskamp eller revolution. Rörelsen splittrades så småningom i en vänster- och en högerflygel, varvid den senare utvecklade fascistiska tendenser.

¹⁴ ...*tillståndet i New Jersey*. Trotskyj syftar på situationen i Jersey City, där den korruperade administrationen under den demokratiska borgmästaren Frank P. Hague använde regeringsmakt och polistvång för att i samarbete med bolagens köpta banditer hindra CIO från att organisera sig. Strejkvakter förbjöds och folk som delade ut fackföreningarnas flygblad sattes i fängelse eller jagades ut ur staden. Som svar på anklagelsen att han nekade fackföreningsanhängarna deras elementära medborgerliga rättigheter som garanterades i lagen, gjorde Hague sitt beryktade uttalande: ”Lagen, det är jag.”

¹⁵ *Congress of Industrial Organizations* (CIO) var ursprungligen en kommitté inom Amerikanska Arbetarfederationen (AFL). De konservativa AFL-ledarna vägrade tillmötesgå kravet på att starka nya

men i strid mot författningen vägrar man oss denna organisationsrätt. Om de federala myndigheterna inte kan kontrollera borgmästaren, då måste vi arbetare organisera arbetarmilis för att skydda oss och kämpa för våra rättigheter.” I sammanstötningar mellan AFL och CIO kan vi också föra fram parollen om arbetarmilisen som en nödvändighet för att skydda våra arbetarmöten. Särskilt i motsats till den stalinistiska tanken på en folkfront, och vi kan peka på resultatet av denna folkfront – Spaniens öde och situationen i Frankrike. Sedan kan ni peka på rörelsen i Tyskland, på nazisternas läger. Vi måste säga: Ni arbetare, i den här staden, ni kommer att bli fascistbandets första offer. Ni måste organisera er, ni måste vara förberedda.

Cannon: Vad skall man kalla sådana grupper?

Trotskyj: Man kan ge dem ett blygsamt namn, arbetarmilis.

Cannon: Försvarskommittéer.

Trotskyj: Ja. Det måste diskuteras med arbetarna.

Cannon: Namnet är mycket viktigt. Arbetarnas försvarskommittéer kan populariseras. Arbetarmilis låter för utländskt.

Schachtman: I USA finns det ännu inte ett sådant hot från fascismen att det ger upphov till tankar på en sådan organisation som arbetarmilis. Organiseringen av arbetarmilis förutsätter förberedelser för maktövertagande. Detta står ännu inte på dagordningen i USA.

Trotskyj: Naturligtvis kan vi gripa makten bara när vi har majoriteten av arbetarklassen, men även då kommer arbetarmilisen att vara en liten minoritet. Till och med i oktoberrevolutionen var milisen en liten minoritet. Men frågan gäller hur vi skall få denna lilla minoritet som måste vara organiserad och beväpnad med massornas sympati. Hur kan vi göra det? Genom att förbereda massornas sinnesstämning, genom propaganda. Krisen, de skärpta relationerna mellan klasserna, skapandet av ett arbetarparti, innebär omedelbart, omedelbart, en fruktansvärd skärpning av motsättningarna. Den omedelbara reaktionen kommer att bli en fascistisk rörelse. Därför måste vi nu sammanbinda tanken på ett arbetarparti med dess konsekvenser – annars framstår vi bara som pacifister med demokratiska illusioner. Då har vi också möjlighet att sprida parollerna i vårt övergångsprogram och iaktta massornas reaktion. Vi kommer att se vilka paroller som bör väljas ut, vilka paroller som bör överges, men om vi ger upp våra paroller innan denna erfarenhet, då kan vi aldrig komma vidare.

Dunne: Jag skulle vilja ställa en fråga om kravet att arbetarna skall få tillgång till industrins hemligheter. Mig förefaller det som om detta behöver övervägas noga och tillämpas försiktigt. Annars kan det leda till svårigheter som vi redan upplevt. Faktum är att ett av arbetsgivarnas sätt att minska arbetarnas kampvilja – vi har haft ett sådant fall – är att erbjuda sig att visa oss böckerna och bevisa att de går med förlust, frågan är inte om det är sant eller inte. Vi har bekämpat det, och sagt att det är deras sak att organisera sina affärer; vi kräver anständiga arbetsförhållanden. Jag undrar vilken effekt vår paroll om arbetarnas tillgång till industrins hemligheter då skulle få.

Trotskyj: Ja, kapitalisterna öppnar sina böcker i två fall: när fabriken situation är verkligt dålig, eller om de kan lura arbetarna. Men vi måste betrakta frågan ur en mer allmän synvinkel. För det första har ni miljontals arbetslösa och regeringen påstår att den inte kan betala mer och kapitalisterna säger att de inte kan bidra med mer – vi vill ha tillgång till detta samhälles bokföring. Inkomstkontrollen bör organiseras genom fabrikskommittéer. Arbetarna säger: Vi vill ha våra egna statistiker som tjänar arbetarklassen. Om en industrigren visar att

organisationer skulle representera de radikaliserade arbetarna på industribasis; de uteslöt CIO-förbunden 1938 och tvingade dem att upprätta en egen nationell organisation. Efter en rad diskussioner om sammangående, förenades AFL och CIO 1955.

den verkligen är bankrutt, då svarar vi: Vi tänker expropriera er. Vi kommer att leda den bättre än ni. Varför har ni ingen profit? På grund av det kapitalistiska samhällets kaotiska förhållanden. Vi säger: Affärshemligheter är utsugarnas sammansvärjning mot de utsugna, producenternas sammansvärjning mot de arbetande. I den fria eran, i konkurrensens era, påstod de att de behövde sekretessen för att skydda sig. Men nu har de inga hemligheter sinsemellan utan bara gentemot samhället. Detta övergångskrav är också ett steg mot arbetarkontroll över produktionen såsom en förberedande plan för förvaltningen av industrin. Allting måste kontrolleras av arbetarna som skall bli herrar över morgondagens samhälle. Men att uppmana till maktövertagande – det verkar illegalt, fantastiskt, för de amerikanska arbetarna. Men om man säger: Kapitalisterna vägrar betala för de arbetslösa och döljer sina verkliga profiler för staten och arbetarna genom ohederlig bokföring, så kommer arbetarna att förstå den formuleringen. Om vi säger till jordbrukaren: Banken lurar dig. De har mycket stora profiler. Och vi föreslår att ni bildar jordbrukarkommittéer för att undersöka bankens bokföring, varje jordbrukare kommer att förstå det. Vi säger: Jordbrukaren kan bara lita på sig själv; låt honom bilda kommittéer för att kontrollera jordbrukskrediterna – de kommer att förstå det. Det förutsätter en upprorisk stämning bland jordbrukarna; det kan inte genomföras när som helst. Men att göra massorna och våra egna kamrater bekanta med tanken, det är absolut nödvändigt, omedelbart.

Schachtman: Jag tror inte det är riktigt att som du säger föra fram parollen om arbetarkontroll över produktionen eller den andra övergångsparollen om arbetarmilis – parollen om undersökning av kapitalistklassens böcker passar bättre i den nuvarande perioden och kan spridas allmänt. Vad gäller de andra två parollerna, är det sant att de är övergångsparoller, men för den ändan av vägen som ligger nära förberedelserna för maktövertagandet. Övergång innebär en väg som antingen är lång eller kort. Varje steg på vägen kräver sina egna paroller. I dag skulle vi kunna använda den om undersökning av kapitalistklassens böcker, i morgon skulle vi använda den om arbetarkontroll över produktionen och arbetarmilis.

Trotskyj: I en så kritisk situation som nu råder i hela världen, hur kan vi i USA mäta upp i vilken utvecklingsfas arbetarrörelsen befinner sig? Du säger, att det är början och inte slutet. Hur långt är avståndet – 100, 10, 4, hur kan du säga på ett ungefär? På den gamla goda tiden skulle socialdemokraterna säga: Nu har vi bara 10 000 arbetare, senare kommer vi att få 100 000, sedan en miljon, och sedan kommer vi till makten. Världsutvecklingen var för dem bara en ackumulation av kvantiteter: 10 000, 100 000, osv, osv. Nu har vi en helt annan situation. Vi befinner oss i kapitalismens nedgångsperiod, i en period av kriser som blir allt våldsammare och häftigare, och ett krig närmar sig. Under ett krig lär sig arbetarna mycket snabbt. Om du säger, att vi skall vänta och se och sedan propagera, då blir vi inte förtruppen utan eftertruppen. Om du frågar mig: Är det möjligt att de amerikanska arbetarna kommer att gripa makten om tio år? Jag kommer att svara ja, det är absolut möjligt. CIO:s våldsamma utveckling visar att det kapitalistiska samhällets grundvalar är underminerade. Arbetarmilis och arbetarkontroll över produktionen är bara två sidor av samma fråga. Arbetaren är ingen bokförare. När han kräver böckerna, vill han ändra situationen, först genom kontroll och sedan genom styrning. Om vi för fram paroller beror naturligtvis på vilken reaktion vi får från massorna. När vi ser massornas reaktion vet vi vilken aspekt av frågan vi skall betona. Vi säger: Roosevelt hjälper de arbetslösa genom krigsindustrin; men om arbetarna skötte produktionen, skulle vi finna någon annan industri, inte en för de döda utan en för de levande. Den här frågan kan bli förståelig även för en genomsnittsarbetare som aldrig deltagit i en politisk rörelse. Vi underskattar den revolutionära rörelsen bland arbetarmassorna. Vi är en liten, propagandistisk organisation, och i sådana situationer är vi mer skeptiska än massorna som utvecklas mycket snabbt. I början av 1917 sade Lenin att partiet är tio gånger mer revolutionärt än dess centralkommitté, och att massorna är hundra gånger mer revolutionära

än partiets bas. Det är ingen revolutionär situation i USA nu. Men kamrater med mycket revolutionära idéer i lugna tider kan bli en verklig broms för rörelsen i revolutionära situationer – det händer ofta. Ett revolutionärt parti väntar så ofta och så länge på en revolution att det vänjer sig vid att skjuta upp den.

Cannon: Man ser samma fenomen i strejkerna – de sveper över landet och tar det revolutionära partiet på sängen. För vi fram det här övergångsprogrammet i fackföreningarna?

Trotskyj: Ja, vi propagerar för detta program i fackföreningarna, föreslår det som ett grundläggande program för arbetarpartiet. För oss är det ett övergångsprogram; men för dem är det programmet. Nu är det en fråga om arbetarkontroll över produktionen, men programmet kan man bara förverkliga genom en arbetar- och bonderegering. Vi måste sprida denna paroll.

Cannon: Skall detta också läggas fram som ett övergångsprogram eller är det en pseudonym för proletariats diktatur?

Trotskyj: Enligt vår mening leder det till proletariats diktatur. Vi säger till arbetarna och jordbrukarna: Ni vill ha Lewis som president – ja, det beror på hans program. Lewis plus Green plus La Follette¹⁶ som jordbrukarnas representanter? Också det beror på programmet. Vi försöker konkretisera, göra programmet mer exakt, då innebär arbetar- och bonderegeringen proletariats regering, där proletariatet leder jordbrukarna.

Schachtman: Hur förenar du detta med det första uttalandet att vi inte kan förespråka bildandet av ett reformistiskt arbetarparti? Jag vill gärna bli klar över vad vår kamrat rent konkret skall göra när hans fackförening är ansluten till LNPL och han skickas till arbetarpartiet som delegat. Där kommer frågan om vad man skall göra i valet upp och man föreslår: ”Låt oss stödja La Guardia”.¹⁷ Hur ställs frågan rent konkret för våra kamrater?

Trotskyj: Här sitter vi på ett fackföreningsmöte för att diskutera anslutning till LNPL. I fackföreningen säger jag: för det första är fackföreningarnas enande på ett politiskt plan ett steg framåt. Det finns en risk för att det kan falla i fiendens händer. Därför föreslår jag två åtgärder: 1) Att vi bara har arbetare och jordbrukare som våra representanter; att vi inte litar på så kallade vänner i parlamentet; 2) Att våra representanter följer vårt program, detta program. Sedan gör vi upp konkreta planer angående arbetslösheten, militärbudgeten, m m. Sedan säger jag: Om ni föreslår mig som kandidat, så vet ni mitt program. Om ni skickar mig som representant, kommer jag att kämpa för detta program i LNPL, i arbetarpartiet. När LNPL fattar beslut om att rösta på La Guardia, avgår jag antingen under protest eller protesterar och stannar kvar: ”Jag kan inte rösta på La Guardia. Jag har mitt mandat.” Vi får nya, stora möjligheter till propaganda.

Det är absolut uteslutet att vi upplöser vår organisation. Vi gör det fullständigt klart att vi har vår organisation, vår press, m m. Det är en fråga om styrkeförhållandet. Kamrat Dunne säger att vi ännu inte kan tala för att fackföreningarna skall stödja SWP. Varför? För att vi är för svaga. Och vi kan inte säga till arbetarna: Vänta tills vi får mer att säga till om, tills vi blir mäktigare. Vi måste ingripa i rörelsen som den är...

¹⁶ *William Green* (1873-1952), AFL:s ordförande från Gompers död 1924 till sin egen död; konservativ anhängare av skrämmässiga fackföreningar.

Robert M. La Follette, Jr. (1895-1953), av den berömda progressiva republikanska dynastin i Wisconsin, son till Robert M. La Follette som ställde upp som de progressivas presidentkandidat 1924, den yngre brodern Robert La Follette var då amerikansk senator. I slutet av april 1938 hade hans bror Philip La Follette, då Wisconsins guvernör, uppmanat till bildandet av ett nytt progressivt parti.

¹⁷ *Fiorello H. La Guardia* (1882-1947) var republikansk kongressman från New York 1917-1933, förutom under en mandatperiod i början av 1920-talet, och borgmästare i New York 1934-45.

Schachtman: Om det inte fanns någon rörelse för ett arbetarparti och vi skulle motsätta oss att det skapades ett, hur påverkar det själva programmet – det skulle fortfarande vara vårt övergångsprogram. Jag förstår inte när du säger att vi inte kan tala för ett reformistiskt parti, men vi talar för och kämpar för arbetarpartirörelser i syfte att genomdriva arbetarnas vilja politiskt.

Trotskyj: Det vore absurt att säga att vi förespråkar ett reformistiskt parti. Vi kan säga till LNPL:s ledare: ”Ni gör den här rörelsen till ett rent opportunistiskt bihang till demokraterna.” Det är en fråga om pedagogisk metod. Hur kan vi säga att vi talar för bildandet av ett reformistiskt parti? Vi säger, att ni inte kan genomdriva er vilja genom ett reformistiskt parti utan bara genom ett revolutionärt parti. Stalinisterna och liberalerna vill göra den här rörelsen till ett reformistiskt parti, men vi har vårt program, vi gör den till ett revolutionärt....

Cannon: Hur kan man förklara ett revolutionärt arbetarparti? Vi säger: SWP är det enda revolutionära partiet, har det enda revolutionära programmet. Hur kan man då förklara för arbetarna att arbetarpartiet också är ett revolutionärt parti?

Trotskyj: Jag tänker inte säga att arbetarpartiet är ett revolutionärt parti, men att vi kommer att göra allt för att göra det möjligt. På varje möte kommer jag att säga: Jag representerar SWP. Jag betraktar det som det enda revolutionära partiet. Men jag är ingen sekterist. Ni försöker nu skapa ett stort arbetarparti. Jag skall hjälpa er, men jag föreslår att ni funderar på ett program för detta parti. Jag ställer de och de förslagen. Jag börjar med detta. Under de här omständigheterna vore det ett stort steg framåt. Varför inte säga vad det är, öppet? Utan kamouflage, utan diplomati?

Cannon: Hittills har frågan alltid ställts abstrakt. Frågan om programmet har aldrig beskrivits som du har beskrivit den. Lovestoneiterna har alltid varit för ett arbetarparti; men de har inget program, det är manipulationer uppifrån. Jag tycker att om vi har ett program och alltid pekar på det....¹⁸

Trotskyj: Först är det programmet, och sedan stadgarna som garanterar fackföreningarnas dominans över de enskilda liberalerna, småborgarna, osv. Annars kan det bli ett arbetarparti till sin sociala sammansättning, men politiskt sett ett kapitalistiskt parti.

Cannon: Det förefaller mig som om det i Minneapolis i alltför hög grad är en organisatorisk kamp, en kamp om kontrollen över organisationen mellan stalinisterna och oss. I Minneapolis måste vi utveckla en programmatisk kamp mot stalinisterna i FLP, på samma sätt som vi tidigare använde omröstningen om Ludlowtillägget.¹⁹

¹⁸ *Lovestoneiter.* Jay Lovestone, sekreterare i det amerikanska kommunistpartiet, hade stått i spetsen för en högerfraktion i partiet. Internationellt gick han på samma linje som Bucharin, som då hade ett block med Stalin. Följaktligen genomförde Lovestone 1928 uteslutningen av de amerikanska trotskisterna; men när Stalin 1929 vände sig mot sin högerallierade, avlägsnades Lovestone summariskt från ledningen och uteslöts. Lovestonegruppen bibehöll en självständig organisatorisk existens till andra världskrigets utbrott, då den upplöstes. Senare gick Lovestone i den amerikanska arbetarbyråkratins tjänst som antikommunistisk expert och blev AFL-CIO-ordföranden George Meanys viktigaste rådgivare i utrikespolitiska frågor.

¹⁹ *Ludlow-tillägget* var ett förslag till tillägg till den amerikanska konstitutionen, vilket krävde folkomröstning som förutsättning för en krigsförklaring. Namnet kommer från Louis Ludlow, medlem av representanthuset från Indiana, som först tog upp resolutionen i kongressen. Hon tog på nytt upp den i representanthuset 1937, och La Follette tog upp en liknande resolution i senaten. Den 10 januari 1938 röstade representanthuset ned Ludlows resolution. Tidigare samma vecka visade en av Gallupinstitutet genomförd opinionsmätning att 72 procent av det amerikanska folket var för förslaget. SWP tog fasta på Ludlows förslag, eftersom de ansåg att det passade ihop med deras program av övergångskrav, och använde parollen ”Låt folket rösta om kriget” i en agitationskampanj för en sådan folkomröstning.

Schachtman: Nu, i och med det nära förestående krigsutbrottet, kan arbetarpartiet bli en fälla. Och jag kan fortfarande inte förstå hur arbetarpartiet kan skilja sig från ett reformistiskt, rent parlamentariskt parti.

Trotskyj: Du ställer frågan för abstrakt, naturligtvis kan det utvecklas till ett reformistiskt parti, och ett som kommer att utesluta oss. Men vi måste vara en del av rörelsen. Vi måste säga till stalinisterna, Lovestoneiterna, m fl: ”Vi är för ett revolutionärt parti. Ni gör allt för att göra det reformistiskt.” Men vi pekar alltid på vårt program. Och vi lägger fram vårt program av övergångskrav. Vad gäller krigsfrågan och Ludlowtillägget, skall vi diskutera det i morgon och då skall jag åter visa på användningen av vårt övergångsprogram i den situationen.

En sammanfattning av övergångskrav, 23 mars 1938

Trotskyj: I de tidigare diskussionerna har en del kamrater haft intrycket att vissa av mina förslag eller krav var opportunistiska, och andra att de var alltför revolutionära, att de inte stämde överens med den objektiva situationen. Denna kombination är mycket avslöjande, och därför skall jag kortfattat försvara den skenbara motsättningen.

Hur är det allmänna läget i USA och hela världen? Den ekonomiska krisen saknar motstycke, de enskilda staternas finansiella kris är lika svår och krigsfaran kommer allt närmare. Det är en social kris utan motstycke. I sju, åtta eller nio år trodde vi att den amerikanska kapitalismen skulle visa sig motståndskraftigare, men fakta har visat att den amerikanska kapitalismen, d v s kapitalismen med anlag för slaganfall, kanske rent av står närmare sammanbrottet än en del andra. Den amerikanska krisen är en social kris, inte en konjunkturell. Denna sociala kris – som nu kallas recession – fick en ytterst akut karaktär. Det är inte slutet på recessionen.

Staternas finansiella svårigheter – naturligtvis är nationen mycket rik och staten kan låna av nationen, men det betyder att vi på basis av den finansiella krisen har en kris för staten. Vi kan säga att vi har en politisk kris för den härskande klassen. Välståndet är borta; ingen tror att det kommer att återvända. Och detta faktum avspeglas i demokraternas och republikanernas politiska kris. De härskande klasserna är desorganiserade och söker efter ett nytt program. Roosevelts program är ett experiment, för att inte säga en äventyrlighet i kapitalistisk mening. Det pekar på en ytterst grundläggande förutsättning för en revolutionär situation. Det gäller hela världen och det gäller USA, och kanske gäller det USA i särskilt hög grad.

Nu till frågan om proletariatet. Det har skett stora förändringar i arbetarklassens situation. I vissa artiklar i *Socialist Appeal* och *New International*²⁰ har jag med stort intresse och nöje kunnat konstatera att den amerikanska arbetarens känsla att han är arbetare växer, att det inte längre är den gamla pionjärandan att han bara är arbetare för en tid, nu är han arbetare ständigt, och t o m arbetslös ständigt. Det är grundvalen för allt annat som händer inom arbetarklassen. Sedan hade vi ockupationsstrejkerna. De tror jag saknade motstycke i den amerikanska arbetarrörelsen. Resultatet av den här rörelsen blev bildandet CIO och dess snabba tillväxt. Vi har också tendensen att bygga arbetarpartiet, LNPL (Labor's Non-Partisan League). Jag vet inte tillräckligt mycket om den tidigare eller nuvarande arbetarrörelsen i Amerika. Men allmänt sett skulle jag kunna säga att rörelsen 1924 var mer imponerande, men de sociala förutsättningarna är oerhört mycket mognare nu. Därför är arbetarpartiets betydelse större nu. Men jag vill inte påstå att alla förutsättningar har utvecklats i samma grad eller till samma nivå. Om vi tar den allmänna situationen i världen – de imperialistiska motsättningarna, den amerikanska kapitalismens läge, krisen och arbetslösheten, den amerikanska statens läge som ett uttryck för den amerikanska ekonomin, för den amerikanska bourgeoisin,

²⁰ *Socialist Appeal* var SWP:s officiella organ från 1938 till 1941, då tidningen bytte namn till *The Militant*.

New International var SWP:s tidskrift fram till 1940, då redaktörerna lämnade SWP och fortsatte utgivningen på egen hand. Den ersattes av *Fourth International*, senare omdöpt till *International Socialist Review*.

den härskande klassens politiska sinnesstämning, förvirringen och sedan arbetarklassens ställning – om vi tar allt detta i beaktande, då kan vi säga att förutsättningen för en revolution är mer mogen.

Om vi går vidare från dessa grundläggande förutsättningar till överbyggnaden, till politiken, märker vi att de inte är så mogna. Den amerikanska kapitalismens inre motsättningar – krisen och arbetslösheten – är oerhört mycket mognare för en revolution än de amerikanska arbetarnas medvetande. Detta är situationens båda poler. Man kan säga att situationen kännetecknas av att alla grundläggande sociala förutsättningar för revolutionen är övermogna, ett faktum jag själv inte kunde förutse för åtta, eller nio år, sedan.

Å andra sidan släpar massornas medvetande efter, just på grund av detta snabba och alltmer tilltagande sönderfall av de materiella förhållandena i USA; det släpar efter i förhållande till de objektiva förutsättningarna. Vi vet att de subjektiva förut – massornas medvetande, det revolutionära partiets utveckling – inte är en grundläggande faktor. Den beror på den objektiva situationen. I sista hand är det subjektiva elementet självt beroende av de objektiva villkoren, men detta beroende är inte en enkel process.

I fjol såg vi ett mycket viktigt fenomen i Frankrike, ett fenomen som är mycket lärorikt för kamraterna i USA. Vi kan säga att den objektiva situationen var nästan lika mogen som i USA. Arbetarrörelsen hade fått ett oerhört uppsving. Fackföreningarna växte från mindre än en miljon medlemmar till fem miljoner på ett par månader. Strejkrörelsen i Frankrike var oerhört mycket mäktigare än i USA. Arbetarna var redo att göra allt, att överskrida gränsen. Å andra sidan såg vi folkfrontens apparat – för första gången kunde vi påvisa den historiska betydelsen av Kominterns förräderi. Då Komintern under några år varit ett redskap för kapitalismens sociala bevarande, hade klyftan mellan de objektiva och subjektiva faktorerna blivit fruktansvärt akut. Folkfronten blev en stor broms, som försökte kanalisera massornas mäktiga revolutionära ström. Och de lyckades i viss grad. Vi kan inte förutse vad som skall hända i morgon, men i Frankrike lyckades de fånga in massrörelsen, och nu kan vi se resultatet: rörelsen till höger – Blum blir ledare, den som bildar nationella regeringar, den heliga alliansen för kriget – men det är ett underordnat fenomen. Det viktigaste är att vi i hela världen liksom i USA har denna klyfta mellan den objektiva och den subjektiva faktorn, men den har aldrig varit så akut som nu.

I USA har vi en rörelse bland massorna som försöker överbrygga denna klyfta; rörelsen från Green till Lewis; rörelsen från Walker till La Guardia.²¹ Det är ett försök att överbrygga den grundläggande motsättningen. Kommunistpartiet spelar samma roll i USA som i Frankrike, men i blygsammare skala. Roosevelt ersätter den franska folkfronten. Under dessa förhållanden åligger det vårt parti att rusta, att hjälpa arbetarna att övervinna denna motsättning.

Vilka är våra uppgifter? De strategiska uppgifterna är att hjälpa massorna, att politiskt och psykologiskt anpassa deras mentalitet till den objektiva situationen, att övervinna de amerikanska arbetarnas fördomsfulla traditioner och att anpassa den (deras mentalitet) till den objektiva situationen med hela systemets sociala kris.

I den här situationen – med hänsyn tagen till vår lilla erfarenhet, och med tanke på bildandet av CIO, ockupationsstrejkerna, osv – har vi all rätt att vara mer optimistiska, modigare och aggressivare i vår strategi och taktik – inte äventyrliga, men att föra fram paroller som inte finns i den amerikanska arbetarklassens vokabulär.

Vilken är övergångsprogrammet innebär? Vi kan kalla det ett handlingsprogram, men för vår strategiska uppfattning är det ett övergångsprogram – det hjälper massorna att övervinna

²¹ James John Walker (1886-1957) var New Yorks konservativa demokratiska borgmästare från 1926 till 1932, då han avgick till följd av en domstols undersökning.

nedärvda idéer, metoder och former och att anpassa sig till den objektiva situationens krav. Övergångsprogrammet måste innehålla de enklaste krav. Vi kan inte förutsäga och föreskriva lokala och fackliga krav som är anpassade till den lokala situationen på en fabrik, och utvecklingen från dessa krav till kravet att en arbetarsovjet skall bildas.

Detta är de båda extremerna, att från utvecklingen av vårt övergångsprogram finna de förenande länkarna och få massorna att ansluta sig till iden om en revolutionär erövring av makten. Det är därför vissa krav verkar mycket opportunistiska – eftersom de är anpassade till arbetarnas verkliga mentalitet. Och det är därför andra krav verkar alltför revolutionära – eftersom de snarare avspeglar den objektiva situationen än arbetarnas verkliga mentalitet. Det är vår plikt att göra denna klyfta mellan de objektiva och de subjektiva faktorerna så liten som möjligt. Därför kan jag inte nog betona övergångsprogramets betydelse.

Ni kan komma med invändningen att vi inte kan förutsäga utvecklingens rytm och tempo och att bourgeoisin kanske kan få ett politiskt andrum – det är inte uteslutet – men då får vi göra en strategisk reträtt. Men i den nuvarande situationen måste vi vara inställda på en strategisk offensiv, inte på en reträtt. Denna strategiska offensiv måste leda till skapandet av en arbetar- och bonderegering via skapandet av arbetarsovjet. Jag föreslår inte att vi skall lansera parollen om sovjeter omedelbart – av många skäl och främst därför att ordet inte har samma betydelse för de amerikanska arbetarna som det hade för de ryska – för att gå vidare från den till proletariatets diktatur. Det är mycket möjligt och mycket troligt att vi kommer att få se motsvarigheten till sovjeter i en ny form i USA, liksom vi såg ockupationsstrejkerna. Troligen kommer vi att ge dem ett annat namn i början. Under en viss period kan sovjeterna ersättas av fabrikskommittéer, för att sedan utvecklas från lokal skala till nationell skala. Vi är inga spåmän, men vår strategiska inriktning under den närmaste perioden är inriktningen mot sovjeter. Hela övergångsprogrammet måste fylla igen klyftan mellan dagens förhållanden och morgondagens sovjeter.

Schachtman: Skulle du kunna utveckla framtidsutsikterna med tanke på kriget, internationellt och i förhållande till USA idag?

Trotskyj: I det här strategiska perspektivet innebär kriget, som Lenin uttryckte det, en oerhörd acceleration av rörelsen. Om USA drogs in i ett krig skulle det först betyda att vi isolerades, men inte i åratal som under det senaste kriget utan bara i några månader. Sedan skulle en enorm våg av sympati för oss på kort tid förvandla vårt parti till ett nationellt revolutionärt centrum. I den meningen är det annalkande kriget en av de grundläggande faktorerna i en förrevolutionär situation, och det kommer på sex månader att förändra de amerikanska arbetarnas mentalitet mer än vad vi lyckats göra på sex år eller mer. Kriget kommer att ge oss utomordentligt gynnsamma villkor, förutsatt att vi har en strategisk inriktning, förutser det, beväpnar våra kadrer och inte är upptagna med småfrågor. Naturligtvis är det en oerhörd tillgång att vi är rotade i fackföreningarna, men det är mycket viktigt att vi inte förlorar vår världsstrategiska linje. Varje lokalt, partiellt, ekonomiskt krav måste vara ett första steg mot ett allmänt krav i vårt övergångsprogram och särskilt i krigsfrågan; som vi påpekade i går, kontroll av krigsindustrin och beväpning av arbetarna och bönderna.

Schachtman: Två andra frågor: Vilket förhållande har vi till jordbrukarna? Och för det andra, vilket förhållande har partiet till medelklassen i städerna?

Trotskyj: Jag tror det gäller att förklara jordbrukarens situation för arbetarna och hur vi kan förbättra hans situation. Vi är för svaga för att ägna våra krafter direkt åt jordbrukarna, men det är nödvändigt att våra arbetare har en klar förståelse av jordbrukarens situation, och även där måste vi ha ett övergångsprogram som är sammankopplat med arbetarnas. Vi måste förklara att vi inte tänker genomföra någon tvångskollektivisering, att vi hoppas kunna övertyga dem, i den mån de vill förbli oberoende skall vi hjälpa dem med krediter, och vi

börjar med parollen att staten, inte trusterna, måste ingripa till jordbrukarnas förmån. Sedan säger vi: När vi har makten, blir det inte tal om våld mot er – ni väljer själv era metoder. Det är en övergång bara i den meningen att det bygger en bro från jordbrukarnas nuvarande situation till kollektiviseringen av jordbruket. Men vi säger: Om ni inte vill gå vidare, så väntar vi.

Detsamma gäller medelklassen i städerna. I den mån det gäller handeln, industrins småkapitalister: Ni kommer att förbli självständiga. Nu är ni beroende av trusterna. Ni kommer att bli beroende av staten; den ger er varor och ni säljer dem. Om ni vill göra om er verkstad till en statlig verkstad, så skall vi ordna den saken. Ni får en viss tid på er att välja, men det kommer att bli en bra tid eftersom staten inte tjänar storkapitalets intressen. Ni kommer att tjäna folket. Åtminstone i Amerika kommer ni att behålla era sociala privilegier en tid.

Naturligtvis kan vi inte säga till teknikerna att de kommer att bli teknokrater – nej, vi kan inte tillåta en ny aristokrati, men de kommer att bli en viktig del av samhället.

Rivera: Det pågår en uppskiktning bland ingenjörerna. De tjänar mindre än murarna. Det innebär att de nu är vanliga arbetare och det är bättre för oss.

Trotskyj: Uppskiktningen inom yrkena är mycket viktig.

Cannon: Vilken effekt skulle kriget kunna få?

Schachtman: Om vi antar att det är ett europeiskt krig, som USA inte dras in i?

Trotskyj: I så fall kommer USA att få ett uppskov med sitt ekonomiska sammanbrott. Uppenbart är att i de krigförande länderna kommer sammanbrottet inte att dröja fyra till sex år utan bara sex till tolv månader, eftersom de kapitalistiska länderna inte är rikare utan fattigare än de var 1914, materiellt; tekniskt är de rikare, de kommer att lägga ut fyra, fem eller tio gånger mer på förstörelsen än de gjorde under (första) världskriget, eftersom kriget kommer att börja där det förra kriget slutade. Den psykologiska faktorn, att den gamla generationen som deltog i det förra kriget fortfarande lever och att minnena från det förra kriget finns kvar: ingen kommer att tro att det betyder lycka, fullständiga rättigheter, militarismens förintelse och att produktionen sker för mänskligheten. Dessa lärdomar har till och med de yngre generationerna dragit. Därför kommer deras tålmod inte att vara länge. Och revolutionen kommer inte att komma efter fyra år utan mycket tidigare, efter några månader. Om vi går in i det här kriget härdade och stålsatta, och om vi lyckas övervinna den första tidens hinder med vårt mod, kommer vi att bli den avgörande kraften i USA, liksom på andra håll.

Cannon: Kan expropriering betraktas som nationalisering, som reformisterna brukade prata om?

Trotskyj: Vi måste betona att om makten är i Roosevelts händer, då är den inte i våra händer. Vi måste alltid betona klasselementet. Vi måste ställa vår formel i motsats till reformisternas: nationalisering? Ja, men i vems händer?

Cannon: Hur länge tror du USA kan hålla sig utanför kriget?

Trotskyj: Jag tror inte att de kommer att ingripa i början, men det beror inte bara på USA – det beror på Japans aktivitet och Storbritanniens inställning. Det är mycket svårt att säga, men vi måste räkna med mycket kortare intervall än under det förra kriget, då det dröjde två och ett halvt år innan de ingrep. Nu kommer det att bli ett totalt sammanbrott inom två och ett halvt år.

Om de vill kunna påverka kriget måste de ingripa på ett mycket tidigare stadium och i en enorm omfattning i Europa och på annat håll. De måste koncentrera tio gånger starkare

styrkor än Wilson²² som inte hade tio miljoner eller fler arbetslösa. Ni kan säga att alla dessa arbetslösa kommer att sugas upp av krigsindustrin, men det innebär att man skapar en fruktansvärd pump som suger upp nationens alla rikedomar.

Schachtman: Tror du att Sovjetunionen kommer att stå på någon stats sida mot en annan, eller kommer imperialisterna att låta Hitler angripa från väster och Japan från öster?

Trotsky: Jag tror inte att de har så förnuftiga planer. Jag tror att kriget kommer att inledas med Sovjetunionen i ett av lägren och under krigets lopp kommer de att krossa Sovjetunionen – av allierade eller fiender spelar ingen roll – såvida det inte blir revolution.

Schachtman: Hur skall man då förklara Storbritanniens ändrade politik?

Trotsky: Det är ett försök – det är lika viktigt för Italien som för Storbritannien, om de kan nå fram till en överenskommelse, och i så fall om överenskommelsen kommer att hålla i mer än tre månader; om Italien kommer att vänta och se som i förra kriget och sedan sluta upp bakom den starkare eller den som verkar starkare. Jag tog upp frågan om tänkbara allianser och kombinationer i händelse av ett krig i en artikel för den borgerliga pressen, men den publicerades inte.²³ Kanske kan vår press publicera den.

Schachtman: Nu vad gäller partiets arbete i kampen mot kriget. Du säger, och det tror jag är riktigt, att om och när kriget bryter ut, då kommer arbetarnas första reaktion i USA att bli en fruktansvärd våg av chauvinism, och vårt parti kommer att olagligförklaras. Hur arbetade det ryska partiet illegalt, i vilken utsträckning försökte man arbeta legalt, o s v?

Trotsky: På den tiden hade partiet en parlamentsfraktion, och det var av största vikt. Den här fraktionen var inte särskilt bra i början av kriget, men efter hand som Lenin och det växande missnöjet pressade dem blev de mer revolutionära. Sedan arresterades de. Det var i början av 1915 – de hade bara sex till åtta månader på sig. Ni har ingen parlamentsfraktion, men jag tror att ert arbete i fackföreningarna kan betraktas som en förberedelse för ert illegala arbete – det är den viktigaste skolan för illegalt arbete. I Minneapolis har våra kamrater nu en relativt fördelaktig ställning och ett block med de ”ärliga reformisterna”. Men låt ett krig närma sig och de ”ärliga reformisterna” blir de största chauvinisterna, och även om våra kamrater är försiktiga kommer de att angripas; de kommer att bryta med oss och bilda ett block med stalinisterna och anklaga våra kamrater för att vara tyska och japanska spioner. I andra fackföreningar har vi inte en så stark ställning som i Minneapolis – de kommer att utsätta våra kamrater för påtryckningar för att försöka få bort dem. Därför måste vi redan nu organisera vårt arbete i fackföreningarna med tanke på både illegalt och legalt arbete. För att vi skall få tid att organisera våra kadrer till att ersätta byråkraterna, måste dessa element vara mer eller mindre illegala, d v s inte kända som representanter för Fjärde Internationalen. Hur som helst, när situationen blir mer eller mindre skärpt eller akut, när våra kamrater utesluts, finns det nytt manskap som kan ersätta dem, och jag tror att det arbetet är den viktigaste förberedelsen för illegalt arbete.

Kamrater frågar mig ofta om vi inte kunde starta en speciell skola – det är en konstlad skapelse; men vårt viktigaste arbete nu är i kommunistpartiet, det gäller att tränga ända in i politbyrå.²⁴ I fackföreningarna måste vi ha kamrater som representerar oss, som öppet

²² Woodrow Wilson (1856-1924) var demokratisk president i USA från 1913 till 1921.

²³ Trotsky syftar på en artikel ”Before a New World War” (Inför ett nytt världskrig), daterad den 9 augusti 1937. Delar av den hade publicerats i *Liberty* den 13 november 1937, men resten publicerades inte på engelska förrän i julinumret 1938 av *The Yale Review*. Artikeln i sin helhet återfinns i *Writings of Leon Trotsky (1936-37)*.

²⁴ Trotsky ville att SWP skulle ingripa (”tränga in”) i kommunistpartiet av följande skäl: kommunistpartiet var SWP:s viktigaste rival på vänsterkanten (socialistpartiet hade redan börjat gå tillbaka); och i kommunistpartiet fanns det tusentals medlemmar som inte var förhållande stalinister och kunde vinnas över från kommunistpartiet

förklarar att de är för Fjärde Internationalen, men dessa kamrater kommer att bli byråkratins första offer, när kriget närmar sig eller när det bryter ut. Den officiella polisen kommer att överlåta arbetet med att utesluta dem och beröva dem deras rättigheter till fackföreningsbyråkraterna. Därför måste vi förbereda unga människor, eller folk som inte är bra talare men bra organisatörer; de kan förbli anonyma. I det avseendet har ni ett gynnsammare läge än vi hade i Ryssland, för det är helt otroligt att regeringen skulle förbjuda fackföreningarna. De kommer att försöka samarbeta med fackföreningsbyråkraterna, och vi kommer att kunna gömma oss och få en del sympatisörer. Och sedan kommer mödrarnas stora sorgenvåg, och den kommer att avspeglas i stämningen i fackföreningarna. Då säger vi, att vi varnade er för hur kriget skulle bli.

I början kan vi inte vara aggressiva – det är nästan en fysisk omöjlighet. Det räcker om våra kamrater inte kapitulerar för den chauvinistiska vågen.

Schachtman: Hur blir det med centralkommittén (den nationella kommittén)?

Trotsky: Den frågan är alldeles för specifik för att kunna avgöras av den allmänna situationen; det beror på kamraternas auktoritet och levnadsförhållanden. En del av centralkommittén måste omedelbart gå under jorden och resten måste förbli mycket försiktiga och försöka upprätta illegala förbindelser omedelbart.

Schachtman: Jag tänkte på en annan sak, när jag frågade: Bör centralkommitténs medlemmar göra ett offentligt uttalande?

Trotsky: Ja, några av dem måste göra det, men de måste rådfråga en advokat för att formulera det så att det inte kan ge anledning till krigsrätt. Ändå måste uttalandet vara klart nog för att vi senare skall kunna säga: Vi varnade er. Och detta måste kompletteras med klarare uttalanden i partiets namn, illegala flygblad, m m. Några kamrater kommer att arresteras och bli symboler för partiets öppna verksamhet.

Schachtman: Och hur går det med tidningen?

Trotsky: Ni måste ha en tidning, även om den får vara namnlös; den blir en samlingspunkt för arbetarna, även om linjen inte är helt utvecklad, även om den bara motsätter sig kriget.

Cannon: Vore det lämpligt att låta *Socialist Appeal* gå på den linjen, eller vore det bättre om vi lät den förbjudas och skaffade oss en annan tidning?

Trotsky: Det är bättre att låta *Appeal* förbjudas. Även om *Appeal* inte förbjuds, tror jag vi skulle kunna åstadkomma en tidning till.

Schachtman: Hur spred bolsjevikerna sin propaganda under kriget?

Trotsky: Illegalt.

Schachtman: Givetvis.

Trotsky: Illegala publikationer; det är därför det är så viktigt (att ha) en press. Ni kan skatta er lyckliga, om ni har en stencilapparat.

Karsner: Är inte kulturella organisationer mycket bra att ha i sådana situationer?

Trotsky: Jo, och först och främst fackföreningarna.

(Stenografens not: Schachtman tog också upp en diskussion om parollen om beväpnade arbetare under fackföreningarnas kontroll. Han konstaterade att vi under rådande styrkeförhållanden skulle vara för svaga för att kunna genomföra vår målsättning. Om parollen

på grund av den stalinistiska ledningens politiska krumbukter. 1939 skrev han två brev till SWP:s medlemmar om detta. Se *Writings of Leon Trotsky (1938-39)*, andra upplagan.

antogs av fackföreningarna skulle de bli en armé mot oss, och byråkraterna skulle fylla den med samma ideologi som regeringen. Trotskij trodde inte att fackföreningsbyråkratin skulle acceptera parollen.)

Frågan om arbetarpartiet, april 1938²⁵

Frågan om arbetarpartiet har aldrig varit en fråga om ”principer” för revolutionära marxister. Vi har alltid tagit vår utgångspunkt i den konkreta politiska situationen och dess utvecklingstendenser. För flera år sedan, innan 1929 års kris och till och med senare, till CIO dök upp, kunde vi ha hoppats att det revolutionära, dvs det bolsjevikiska partiet i USA skulle utvecklas parallellt med arbetarklassens radikaliserings och så småningom lyckats ställa sig i spetsen för den. I den situationen vore det löjligt att syssla med abstrakt propaganda för ett icke-existerande ”arbetarparti”.

Situationen har emellertid förändrats radikalt sedan dess, och det vore ousäktligt om vi blundade för detta faktum. Fackföreningarnas mäktiga utveckling i kapitalismens allt djupare kris kommer oundvikligen att leda in dem på den politiska kampens väg och därmed på vägen mot utkristalliseringen av ett arbetarparti.

Om fackföreningarnas officiella ledare, trots situationens tvingande stämning och det växande trycket från massorna, håller fast vid sin avvaktande inställning till frågan om ett arbetarparti, så är det just därför att det borgerliga samhällets djupa sociala kris nu ger frågan om arbetarpartiet en betydligt större skärpa än den haft någon gång tidigare.

Inte desto mindre kan vi med tillförsikt förutsäga att byråkratins motstånd kommer att brytas. Rörelsen för ett arbetarparti kommer att fortsätta växa. En revolutionär organisation som intar en negativ eller neutralt avvaktande hållning till denna progressiva rörelse dömer sig själv till isolering och sekteristisk degenerering.

Socialist Workers Party, sektion av Fjärde Internationalen, inser klart det faktum att ogynnsamma historiska skäl fått dess egen utveckling att släpa efter i förhållande till radikaliserings och breda skikt av det amerikanska proletariatet; och just därför ställer hela händelseutvecklingen frågan om skapandet av ett arbetarparti på dagordningen.

Socialist Workers Party nöjer sig emellertid inte med en abstrakt paroll om ett arbetar- eller jordbrukar- och arbetarparti som stalinisterna, lovestoneiterna, m fl, och ännu mindre kan det acceptera de principiösa kombinationer i toppen som sker under täckmantel av den här parollen – det för fram ett program av övergångskrav för att befrukta massrörelsen för ett arbetarparti.

Socialist Workers Party bevarar sitt fulla organisatoriska och politiska oberoende och genomför en systematisk och oförsonlig kamp mot fackföreningsbyråkratin, som motsätter sig skapandet av ett arbetarparti eller försöker förvandla det till ett bihang till ett av de borgerliga partierna. Socialist Workers Party förklarar och sprider sitt program av övergångskrav i fackföreningarna, på möten, osv, och avslöjar utifrån massornas levande erfarenhet outtröttligt fackföreningsbyråkratins och dess socialdemokratiska och stalinistiska bundsförvanters reformistiska och pacifistiska illusioner.

När och hur arbetarpartiet bildas och vilka stadier och splittringar det kommer att genomgå, får framtiden utvisa. Socialist Workers Party försvarar arbetarpartiet mot bourgeoisins

²⁵ Trotskij skickade ”Frågan om arbetarpartiet” till SWP med följande anmärkning: ”Detta är ett grovt utkast till uttalande, snarare än ett förslag till utkast. Uttalandet bör göras mer konkret genom hänvisningar till de existerande arbetarpartierna, till exempel i stil med Burnhams artikel i *New International*. Jag skickar över det här korta dokumentet för att förtydliga vad jag sade i diskussionen här om arbetarpartiet. Burnhams artikel, ”Arbetarpartiet: 1938”, publicerades i *New International* i mars 1938.

attacker, men påtar sig inte, och kommer inte att påta sig något ansvar för detta parti. Socialist Workers Party intar en kritisk ställning i förhållande till arbetarpartiet under alla dess utvecklingsstadier, stödjer de progressiva tendenserna mot de reaktionära, och kritiserar samtidigt oförsonligt dessa progressiva tendensers utvecklade karaktär. För Socialist Workers Party bör arbetarpartiet å ena sidan bli ett rekryteringsfält för revolutionära element, å andra sidan en förmedlande länk genom vilken det kan påverka allt bredare arbetargrupper. Till själva sin natur kan arbetarpartiet behålla sin progressiva betydelse bara under en relativt kort övergångsperiod. Den revolutionära situationens fortsatta skärpning kommer oundvikligen att krossa arbetarpartiets skal och göra det möjligt för Socialist Workers Party att samla det amerikanska proletariats revolutionära avantgarde under Fjärde Internationalens fana.

De amerikanska arbetarnas politiska tröghet, 19 maj 1938

Trotskyj: Det är mycket viktigt att vi preciserar vissa synpunkter angående programmet i allmänhet. Hur kan ett program byggas upp konsekvent? Somliga kamrater säger att det här programutkastet i vissa delar inte i tillräckligt hög grad motsvarar de amerikanska arbetarnas mentalitet och sinnesstämning. Här måste vi fråga oss om programmet skall anpassas till arbetarnas mentalitet eller till de nuvarande objektiva ekonomiska och sociala villkoren i landet. Detta är den viktigaste frågan.

Vi vet att varje samhällsklass mentalitet bestäms av objektiva förhållanden, av produktivkrafterna, av det ekonomiska tillståndet i landet, men denna bestämning avspeglas inte direkt. Mentaliteten släpar i allmänhet efter, är försenad i förhållande till den ekonomiska utvecklingen. Denna eftersläpning kan vara kort eller lång. I normala tider, när utvecklingen går långsamt och är utdragen, kan eftersläpningen inte få katastrofala resultat. Den innebär i stort att arbetarna inte är mäktiga de uppgifter som de objektiva förhållandena ställer dem inför; men i kristider kan eftersläpningen bli katastrofal. I Europa fick den exempelvis formen av fascism. Fascismen är arbetarnas straff när de inte lyckas gripa makten.

USA är nu på väg in i en liknande situation med liknande risker för katastrofer. Landets objektiva situation gör det i alla avseenden, och t o m mer än i Europa, moget för den socialistiska revolutionen och socialismen, mognare än något annat land i hela världen. Den amerikanska arbetarklassens politiska tröghet är mycket stor. Det betyder att risken för en fascistisk katastrof är mycket stor. Detta är utgångspunkten för hela vår verksamhet. Programmet måste uttrycka arbetarklassens objektiva uppgifter snarare än arbetarnas tröghet. Det måste avspegla samhället som det är och inte arbetarklassens tröghet. Det är ett redskap för att övervinna och besegra denna tröghet. Därför måste vårt program uttrycka den skärpta sociala krisen i det kapitalistiska samhället, först och främst i USA. Vi kan inte uppskjuta eller modifiera objektiva villkor som inte är beroende av oss. Vi kan inte garantera att massorna kommer att lösa krisen, men vi måste förklara situationen som den är. Det är programmets uppgift.

En annan fråga gäller hur man skall lägga fram detta program för arbetarna. Det är mer en pedagogisk uppgift och en fråga om vilken terminologi man skall använda för att förklara den nuvarande situationen för arbetarna. Politiken måste vara anpassad till produktivkrafterna, dvs, produktivkrafternas höga utvecklingsnivå, samma produktivkrafterns förflamning genom de kapitalistiska egendomsformerna, den växande arbetslösheten som blir värre och värre – samhällets största plågoris. Produktivkrafterna kan inte utvecklas längre. Den vetenskapliga teknologin utvecklas, men de materiella krafterna försvagas. Det innebär att samhället blir fattigare och fattigare, antalet arbetslösa större och större. Massornas nöd förvärras, bourgeoisins och arbetarnas svårigheter blir större och större; bourgeoisin har ingen annan lösning än fascismen, och den allt djupare krisen kommer att tvinga bourgeoisin att avskaffa resterna av demokratin och ersätta dem med fascism. Det amerikanska proletariatet kommer

att straffas för sin bristande sammanhållning, viljestyrka och mod, genom att tvingas gå igenom en fascistisk skola i tjugo eller trettio år. Med en piska av järn kommer bourgeoisin att lära de amerikanska arbetarna deras uppgifter. Amerika är bara en väldig upprepning av den europeiska erfarenheten. Detta måste vi förstå.

Det är allvarligt, kamrater. Det är perspektivet för de amerikanska arbetarna. Efter Hitlers seger skrattade de franska socialdemokraterna när Trotskij skrev en pamflett, *Vart går Frankrike?*²⁶ ”Frankrike är inte Tyskland”. Men innan Hitlers seger skrev han pamfletter, där han varnade de tyska arbetarna, och socialdemokraterna skrattade, ”Tyskland är annorlunda än Italien”. De brydde sig inte om det. Nu kommer Frankrike närmare en fascistregim för varje dag som går. Detsamma gäller definitivt USA. Amerika är fett. Denna fetma från det förflutna möjliggör Rooseveltts experiment, men det är bara tillfälligt. Den allmänna situationen är helt analog; faran är densamma. Det är ett faktum att den amerikanska arbetarklassen har en småborgerlig läggning, saknar revolutionär solidaritet, är van vid en hög levnadsstandard, och den amerikanska arbetarklassens mentalitet motsvarar inte verkligheten av idag utan minnena från igår.

Nu har situationen förändrats radikalt. Vad kan ett revolutionärt parti göra i den situationen? Till att börja med ge en klar och ärlig bild av den objektiva situationen, av de historiska uppgifterna som uppkommer ur denna situation, oberoende av om arbetarna är mogna för det i dag eller inte. Våra uppgifter är inte beroende av arbetarnas mentalitet. Uppgiften är att utveckla arbetarnas mentalitet. Det är vad programmet bör säga och lägga fram för de avancerade arbetarna. Några kommer att säga: bra, programmet är ett vetenskapligt program; det motsvarar den objektiva situationen – men om arbetarna inte accepterar programmet, blir det ofruktbart. Möjligen. Men det innebär bara att arbetarna kommer att krossas, eftersom krisen inte kan lösas på något annat sätt än genom den socialistiska revolutionen. Om den amerikanske arbetaren inte accepterar programmet i tid kommer han att tvingas acceptera fascismens program. Och när vi träder fram inför arbetarklassen med vårt program kan vi inte ge några garantier för att de kommer att acceptera vårt program. Vi kan inte ta ansvar för det ... vi kan bara ta ansvar för oss själva.

Vi måste tala om sanningen för arbetarna, då kommer vi att vinna de bästa elementen. Huruvida dessa bästa element kommer att kunna leda arbetarklassen, leda den till makten, vet jag inte. Jag hoppas att de kan göra det, men jag kan inte lämna några garantier. Men även i värsta fall, om arbetarklassen inte lyckas mobilisera sin intelligens och styrka för den socialistiska revolutionen i tillräckligt hög grad – även i värsta fall, om denna arbetarklass blir fascismens offer, kommer de bästa elementen att säga: ”Det här partiet varnade oss; det var ett bra parti.” Och en stor tradition kommer att leva vidare i arbetarklassen.

Detta är den värsta varianten. Det är därför alla invändningar att vi inte kan lägga fram ett sådant program eftersom det inte motsvarar arbetarnas mentalitet är felaktiga. De uttrycker bara rädsla för situationen. Om jag sluter ögonen kan jag naturligtvis skriva ett vackert, rosenkimrande program som alla accepterar. Men det kommer inte att svara mot situationen; och programmet måste svara mot situationen. Jag tror att detta elementära argument är av yttersta vikt. Den proletära klassens mentalitet är trög, men mentaliteten är inte en substans av samma slag som fabriken, gruvorna och järnvägarna. Den är rörligare och kan förändras snabbt under slagen från den objektiva krisen och de miljontals arbetslösa.

²⁶ *Whither France?* (Pathfinder Press, 1968) var Trotskijs bok om händelserna i Frankrike mellan 1934 och 1936. I artiklarna som ingår i boken beskriver han den sociala krisen i trettiotalets Frankrike, Doumergues bonapartistiska regering 1934 och folkfrontsregeringen 1936. Hon bekämpade folkfronten och uppmanade till bildandet av sovjeter som en del av ett handlingsprogram, som skulle kunna leda till en framgångsrik socialistisk revolution. [svensk översättning: [Om Frankrike \(1934-36\)](#) – Red anm]

För närvarande åtnjuter det amerikanska proletariatet också vissa fördelar på grund av sin politiska tröghet. Det förefaller en aning paradoxalt men är inte desto mindre helt riktig. De europeiska arbetarna har en lång tradition av socialdemokrati och Komintern, och dessa traditioner är en konservativ kraft. Även efter diverse förräderier från partiets sida förblir arbetaren lojal, eftersom han känner tacksamhet mot det parti som väckte honom första gången och gav honom politisk skolning. Detta är ett hinder för en ny inriktning. De amerikanska arbetarna har fördelen att det stora flertalet av dem inte var organiserade politiskt och först nu börjar organiseras i fackföreningar. Detta ger det revolutionära partiet möjlighet att mobilisera dem under krisens slag.

Med vilken hastighet kommer det att ske? Det kan ingen förutsäga. Vi kan bara se riktningen. Ingen förnekar att riktningen är den rätta. Sedan har vi frågan hur programmet skall läggas fram för arbetarna. Det är naturligtvis mycket viktigt. Vi måste kombinera politik med masspsykologi och pedagogik, bygga en bro till deras sinnen. Bara erfarenheten kan visa oss hur vi skall gå fram i olika delar av landet. En viss tid måste vi försöka inrikta arbetarnas uppmärksamhet på en paroll: rörlig löneskala och arbetstid.

De amerikanska arbetarnas empiricism har gett politiska partier stora framgångar med en eller två paroller, enhetsskatt, dubbel-myntfot, de spreds som en präriebrand bland massorna.²⁷ När undermedlet sviker, väntar de på ett nytt. Nu kan vi ge dem ett som är ärligt, en del av hela vårt program, inte demagogiskt, men som helt motsvarar situationen. Officiellt har vi nu tretton, kanske fjorton miljoner arbetslösa, i verkligheten sexton till tjugo miljoner, och ungdomen är helt utlämnad åt misären. Mr Roosevelt envisas med offentliga arbeten. Men vi kräver att de, tillsammans med gruvorna, järnvägarna, m m, suger upp alla. Och att alla skall ha möjlighet till ett anständigt liv, som inte är sämre än nu, och vi kräver att Mr Roosevelt och hans hjärntrust föreslår ett program för offentliga arbeten som gör det möjligt för alla som kan arbeta att arbeta till anständiga löner, det är möjligt med rörlig löneskala och arbetstid. Överallt måste vi diskutera hur vi skall lägga fram idén, på alla håll. Sedan måste vi inleda en koncentrerad agitationskampanj, så att alla vet att detta är SWP:s program.

Jag tror att vi kan fästa arbetarnas uppmärksamhet på den här punkten. Naturligtvis är det bara en enda punkt. Till att börja med är parollen helt tillräcklig för situationen. Men de andra kan läggas till efter hand som utvecklingen fortskrider. Byråkraterna kommer att opponera sig. Om parollen blir populär bland massorna, kommer fascistiska tendenser att växa fram i opposition mot den. Vi säger att vi måste skapa försvarsavdelningar. Jag tror att den här parollen (rörlig löneskala och arbetstid) kommer att accepteras i början. Vad är den? I verkligheten motsvarar den arbetssystemet i ett socialistiskt samhälle. Det totala antalet arbetstimmar dividerat med det totala antalet arbetare. Men om vi lägger fram hela det socialistiska systemet förefaller det genomsnittsamertkanen utopiskt, som något europeiskt. Vi lägger fram det som en lösning på krisen, för att garantera dem deras rätt att äta, dricka och bo i anständiga lägenheter. Det är socialismens program, men i mycket populär och enkel form.

Fråga: Hur skall kampanjen genomföras?

Trotskij: Kampanjen bör genomföras i ungefär den här stilen: Ni börjar agitera i, låt oss säga, Minneapolis. Ni vinner en eller två fackföreningar för programmet. Ni skickar delegater till andra städer till respektive fackföreningar. När ni har kommit ut med idén från partiet till

²⁷ *Dubbelmyntfot* är ett monetärt system som baseras på två metaller, vanligen guld och silver. Dubbelmyntfot infördes formellt i USA 1792, men i verkligheten var systemet baserat på en enda metall. Den populistiska rörelsen på slutet av 1800-talet krävde silvermyntfot, men 1900 infördes guldmyntfot.

Enhetsskatt är ett uttryck som förknippas med Henry George (1839-1897), amerikansk journalist, ekonom och reformistisk politiker. Han föreslog att den nationella staten skulle tillägna sig jordrätten genom en enhetsskatt på jord.

fackföreningarna har ni vunnit halva striden. Ni för den till New York, till Chicago, o s v, till motsvarande fackföreningar. När ni har nått en del framgångar sammankallar ni en särskild kongress. Sedan agiterar ni för att de tvingar fackföreningsbyråkraterna att ta ställning för den eller mot den. Ni får ett underbart tillfälle till propaganda.

Fråga: Kan vi verkligen förverkliga kravet?

Trotskyj: Det är lättare att störta kapitalismen än att förverkliga det här kravet under kapitalismen. Inte ett enda av våra krav kommer att förverkligas under kapitalismen. Det är därför vi kallar dem övergångskrav. De bygger en bro till arbetarnas mentalitet och sedan en materiell bro till den socialistiska revolutionen. Hela frågan gäller hur man skall mobilisera massorna till kampen. Frågan om splittringen mellan arbetande och arbetslösa kommer upp. Vi måste finna metoder att övervinna denna splittring. Tanken på en fast klass av arbetslösa, en klass av parias – en sådan tanke är definitivt en psykologisk förberedelse för fascismen. Såvida denna splittring inte övervinns i fackföreningarna är arbetarklassen dömd.

Fråga: Många av våra kamrater förstår inte att kraven inte kan genomföras.

Trotskyj: Det är en mycket viktig fråga. Det här programmet är inte en mans uppfinning. Det härstammar från bolsjevikernas långa erfarenhet. Jag vill betona att det inte är en mans uppfinning, att det har sitt ursprung i revolutionärernas långa kollektiva erfarenhet. Det är en tillämpning av gamla principer på den här situationen. Det får inte betraktas som fixerat som järn utan måste anpassas till situationen.

Revolutionärer har alltid ansett att reformer och andra landvinningar bara är en biprodukt av den revolutionära kampen. Om vi säger att vi bara skall kräva vad de kan ge, så kommer den härskande klassen att ge oss bara en tiondel eller inget alls av vad vi begär. När vi kräver mer och kan tvinga igenom våra krav, måste kapitalisterna ge oss så mycket som möjligt. Ju starkare och militantare arbetarna är, desto mer krävs och desto mer fås. De är inte sterila paroller; de är påtryckningsmedel mot bourgeoisin, och kommer att ge största möjliga materiella resultat omedelbart. Under det amerikanska kapitalets tidigare, uppåtgående period, segrade de amerikanska arbetarna enbart på basis av empirisk kamp, strejker, o s v. De var mycket militanta. Eftersom kapitalet var på uppgång, hade kapitalismen intresse av att tillfredsställa de amerikanska arbetarna. Nu är situationen en helt annan. Nu ser kapitalisterna inte någon blomstrande framtid. De är inte rädda för strejker på grund av de stora antalet arbetslösa. Det är därför programmet måste omfatta båda delarna av arbetarklassen. Det är just vad den rörliga löneskalan och arbetstiden gör.

Arbetarrörelsen i USA och Europa – en jämförelse, 31 maj 1938

Fråga: Den fråga som är mest omstridd inom vårt parti i samband med antagandet av vårt program av övergångskrav, är den som handlar om arbetarpartiet i USA. En del kamrater vidhåller att det är fel att tala för bildandet av ett arbetarparti. De anser att det inte finns något som tyder på en allmän stämning för ett sådant parti, att om ett sådant parti höll på att bildas, eller bara det fanns en allmän stämning för det, då skulle vi möta det med ett program som skulle ge rörelsen ett revolutionärt innehåll – men med tanke på att dessa objektiva faktorer saknas är den delen av tesen opportunistisk. Kan du belysa den här punkten ytterligare?

Trotskyj: Jag tror att vi måste erinra oss de mest elementära fakta ur arbetarrörelsens utvecklingshistoria i allmänhet och fackföreningarnas i synnerhet. I det här avseendet finner vi olika utvecklingstyper för arbetarklassen i olika länder. Varje land har en specifik utvecklingstyp, men vi måste klassificera dem allmänt.

I Österrike och särskilt i Ryssland började arbetarrörelsen som en politisk rörelse, som en partirörelse. Det var första steget. I sin första etapp hoppades socialdemokratin att samhällets

socialistiska omdaning var nära förestående, men det visade sig att kapitalismen var stark nog att hålla ut en tid till. En lång period av välstånd gick mot sitt slut och socialdemokratin tvingades organisera fackföreningar. I länder som Tyskland, Österrike och särskilt Ryssland, där fackföreningar var okända, startades de, byggdes upp och leddes av ett politiskt parti, socialdemokratin.

En annan utvecklingstyp hittar vi i de romanska länderna, i Frankrike och särskilt i Spanien. Här är partirörelsen och fackföreningsrörelsen nästan oberoende av varandra och går under skilda fanor, i viss utsträckning är de rent av fientliga mot varandra. Partiet är en parlamentarisk apparat. Fackföreningarna står i viss utsträckning under anarkisternas ledning i Frankrike – och ännu mer i Spanien.

Den tredje typen representeras av Storbritannien, USA och mer eller mindre också av de engelska dominierna. England är fackföreningarnas klassiska land. De började bygga fackföreningar på slutet av 1700-talet, före den franska revolutionen, och under den så kallade industriella revolutionen. (I USA under manufaktursystemets framväxt.) I England hade arbetarklassen inget självständigt parti. Fackföreningarna var arbetarklassens organisationer, i verkligheten arbetararistokratins, de högre skiktens organisation. I England fanns det ett aristokratiskt proletariat, åtminstone i de övre skikten, eftersom den brittiska bourgeoisin nästan hade monopolitisk kontroll över världsmarknaden och kunde ge arbetarklassen en liten del av rikedomerna och suga upp en del av nationalinkomsten på så sätt. Fackföreningarna räckte till för att ta den delen från bourgeoisin. Först efter hundra år började fackföreningarna bygga upp ett politiskt parti. Det är helt motsatt förhållandet Tyskland eller Österrike. Där väckte partiet arbetarklassen och byggde upp fackföreningarna. I England tvingades fackföreningarna bygga upp ett politiskt parti, efter att ha funnits och kämpat i hundratals år.

Vad låg bakom denna förändring? Den berodde på den engelska kapitalismens fullständiga tillbakagång som inleddes mycket plötsligt. Det engelska partiet är bara några tiotal år gammalt och fick en framträdande plats särskilt efter världskriget. Vad låg bakom denna förändring? Det är ett välkänt faktum att den berodde på att Englands monopolitiska kontroll över världsmarknaden avskaffades. Processen inleddes på 1880-talet i och med konkurrensen från Tyskland och USA. Bourgeoisin förlorade sin förmåga att ge proletariatets övre skikt en privilegierad ställning. Fackföreningarna förlorade möjligheten att förbättra arbetarnas situation och tvingades in på den politiska handlingens väg, eftersom den politiska handlingen är generaliseringen av den ekonomiska handlingen. Politisk handling gör arbetarnas krav allmänna och riktar dem inte till delar av bourgeoisin utan till bourgeoisin som helhet, organiserad i staten.

I USA kan vi nu säga att den engelska utvecklingens karakteristiska drag framträder i ännu mer koncentrerad form under en kortare period, eftersom USA:s hela historia är kortare. I praktiken började de amerikanska fackföreningarna växa fram efter inbördeskriget, men dessa fackföreningar var mycket outvecklade även i förhållande till fackföreningarna i Storbritannien. I hög grad var det blandade fackföreningar för arbetsköpare och anställda, inte kämpande, militanta fackföreningar. De var oansenliga och lokalt begränsade. De var uppbyggda efter skråsystemet, inte enligt industriprincipen, och vi kan se att det bara är under de senaste två till tre åren som äkta fackföreningar har vuxit fram i USA. Denna nya rörelse är CIO.

Vad beror CIO:s uppkomst på? På den amerikanska kapitalismens förfall. I Storbritannien tvingade inledningen av det kapitalistiska systemets förfall de existerande fackföreningarna att förenas till ett politiskt parti. I USA ledde samma fenomen – förfallets inledning – bara till uppkomsten av industriella fackföreningar, men dessa fackföreningar gjorde sitt intåg på scenen bara för att möta ett nytt kapitel i kapitalismens nedgång, eller – riktigare – vi kan säga

att den första krisen 1929-33 gav impulsen och ledde till bildandet av CIO. Men knappt hade CIO hunnit organisera sig, förrän man möter den andra krisen 1937-38, som fortsätter och fördjupas.

Vad betyder detta faktum? Att det dröjde länge i USA innan fackföreningar organiserades, men nu när äkta fackföreningar finns måste de genomgå samma utveckling som de engelska fackföreningarna. På den nedåtgående kapitalismens grundval tvingas de alltså övergå till politisk handling. Jag tror att detta är det viktigaste i hela problemet.

Problemet lyder: ”Det finns inte något som tyder på en allmän stämning för ett sådant parti.” Ni minns nog att det fanns en del meningsskillnader, när vi diskuterade den här frågan med andra kamrater. Jag kan inte bedöma om det finns någon stämning för ett arbetarparti eller inte, eftersom jag inte har några personliga iakttagelser eller intryck att stödja mig på. Men jag anser att det avgörande är i vilken utsträckning fackföreningsledarna eller de djupa leden är beredda eller benägna att bygga upp ett politiskt parti. Det är mycket svårt att få objektiv information. Vi har ingen apparat för att genomföra en omröstning. Vi kan bara mäta stämningen genom handling, om parollen sätts upp på dagordningen. Men vad vi kan säga är att den objektiva situationen är helt avgörande. Fackföreningarna såsom fackföreningar kan bara fungera defensivt, förlora medlemmar och bli svagare och svagare efter hand som krisen fördjupas och skapar fler och fler arbetslösa. Kassakistan blir tommare och tommare, uppgifterna större och större, medan tillgångarna blir mindre och mindre. Det är ett faktum; vi kan inte ändra på det. Fackföreningsbyråkratin blir mer och mer förvirrad, basen mer och mer missnöjd, och detta missnöje blir desto större, ju större förhoppningar de hade på CIO, i synnerhet med tanke på CIO:s makalösa tillväxt – på två till tre år ställs fyra miljoner oerfarna människor inför objektiva hinder som fackföreningarna inte kan övervinna. I den situationen måste vi ge ett svar. Om fackföreningsledarna inte är redo för politisk handling, måste vi kräva att de utvecklar en ny politisk inriktning. Om de vägrar, ställer vi dem vid skampålen. Det är den objektiva situationen.

Här säger jag vad jag sade om hela programmet av övergångskrav. Problemet är inte massornas stämning utan den objektiva situationen, och vårt jobb är att ställa massornas tröghet ansikte mot ansikte med de uppgifter som bestäms av objektiva fakta och inte av psykologi. Detta gäller definitivt också just den här specifika frågan om arbetarpartiet. Om klasskampen inte skall krossas och förbytas i demoralisering, då måste rörelsen finna en ny kanal och den kanalen är politisk. Det är det grundläggande argumentet för parollen.

Vi åberopar oss på marxismen eller den vetenskapliga socialismen. Vad innebär ”vetenskaplig socialism” egentligen? Det innebär att partiet som representerar denna samhällsvetenskap, liksom i all annan vetenskap, inte utgår från subjektiva önskningar, tendenser eller stämningar, utan från objektiva fakta, från de olika klassernas materiella situation och ömsesidiga förhållande. Endast med den metoden kan vi formulera krav som motsvarar den objektiva situationen, och först därefter kan vi anpassa dessa krav och paroller till massornas givna mentalitet. Men att utgå från denna mentalitet som det grundläggande faktumet skulle inte vara en vetenskaplig utan en konjunkturrell och demagogisk äventyrspolitik.

Man kan undra varför vi inte förutsåg denna utveckling för fem, sex eller sju år sedan. Varför sade vi under den gångna perioden att vi inte var villiga att kämpa för denna paroll om arbetarpartiet? Förklaringen är mycket enkel. Vi marxister, initiativtagarna till den amerikanska rörelsen för Fjärde Internationalen, var absolut säkra på att världskapitalismen hade gått in i en nedgångsperiod. Perioden då arbetarklassen skolas objektivt och sätter sig i rörelse subjektivt, förbereder sig för den sociala revolutionen. Riktningen var densamma i USA, men frågan om riktningen är inte tillräcklig. Den andra frågan är utvecklingens hastighet; och i det avseendet trodde några av oss, och jag var bland dem, att den amerikanska

kapitalismens styrka skulle göra dess förmåga att motstå de destruktiva inre motsättningarna större, och att den amerikanska kapitalismen för en viss tid skulle kunna utnyttja det europeiska kapitalets nedgång till att skaffa sig en period av välstånd före den egna nedgången. Hur länge? Tio till trettio år skulle man kanske säga? I varje fall såg inte jag personligen att denna skärpta kris eller rad av kriser skulle inledas under den närmaste perioden och blir allt djupare. Det var därför jag var mycket försiktig, när jag diskuterade den här frågan med amerikanska kamrater för åtta år sedan. Jag var mycket försiktig i min prognos. Min åsikt var att vi inte kunde förutsäga när de amerikanska fackföreningarna skulle komma in i en period, där de tvingades till politisk handling. Om den här kritiska perioden inleddes efter tio eller femton år, då skulle vi, den revolutionära organisationen, kunna bli en mäktig kraft, direkt påverka fackföreningarna och bli den ledande kraften. Därför hade det varit helt pedantiskt, abstrakt och artificiellt att proklamera arbetarpartiets nödvändighet 1930 och denna abstrakta paroll hade varit ett handikapp för vårt eget parti. Det var i inledningen av den föregående krisen. Sedan, att denna period skulle följas av en ny, ännu djupare kris, med ett fem till tio gånger starkare inflytande eftersom det är en upprepning!

Nu kan vi inte räkna med vår gamla prognos. Vi måste räkna med dagens situation. Den amerikanska kapitalismen är mycket stark, men dess motsättningar är starkare än kapitalismen själv. Nedgången kom med amerikansk hastighet och det skapade en ny situation för de nya fackföreningarna, och i ännu högre grad för CIO än för AFL (American Federation of Labor, övers ann). I den här situationen är det värre för CIO än för AFL, eftersom AFL har större motståndskraft på grund av sin aristokratiska bas. Vi måste ändra vårt program, eftersom den objektiva situationen helt skiljer sig från vår tidigare prognos.

Vad innebär det? Att vi är säkra på att arbetarklassen, fackföreningarna, kommer att ansluta sig till parollen om arbetarpartiet? Nej, vi är inte säkra på att arbetarna ansluter sig till parollen om arbetarpartiet. När vi börjar striden kan vi inte vara säkra på att segra. Vi kan bara säga att vår paroll motsvarar den objektiva situationen, och de bästa elementen kommer att förstå och de trögaste som inte förstår kommer att avslöjas.

I Minneapolis kan vi inte säga till fackföreningarna att de bör ansluta sig till SWP. Till och med i Minneapolis skulle det vara ett skämt. Varför? Därför att kapitalismens nedgång går tio, hundra gånger fortare än vårt partis utveckling. Det är en ny motsägelse. Behovet av ett politiskt parti för arbetarna är givet av de objektiva förhållandena, men vårt parti är för litet, har inte tillräckligt inflytande för att kunna organisera arbetarna i sina led. Därför måste vi säga arbetarna, massorna, att de måste ha ett parti. Men vi kan inte säga direkt till massorna, att de måste gå med i vårt parti. På ett massmöte skulle femhundra hålla med oss om behovet av ett arbetarparti, men bara fem skulle gå med på att ansluta sig till vårt parti, vilket visar att parollen om ett arbetarparti är en agitatorisk paroll. Den andra parollen är för de mer avancerade.

Bör vi använda båda parollerna eller bara en av dem? Båda, säger jag. Den första, ett oberoende arbetarparti, förbereder fältet för vårt parti. Den första parollen förbereder och hjälper arbetarna att gå framåt och röjer väg för vårt parti. Det är parollens innebörd. Vi säger att vi inte nöjer oss med denna abstrakta paroll, även om den inte är så abstrakt nu som för tio år sedan, eftersom den objektiva situationen är annorlunda. Den är inte tillräckligt konkret. Vi måste visa arbetarna vad partiet skall vara: ett oberoende parti, inte för Roosevelt eller La Follette, ett redskap för arbetarna själv. Därför måste det ha egna kandidater i valen. Sedan måste vi lägga fram våra övergångskrav, inte alla på en gång utan vid lämpliga tillfällen, först ett och sedan ett till. Därför kan jag inte se någon som helst anledning att inte acceptera den här parollen. Jag ser bara ett psykologiskt skäl. När våra kamrater kämpade mot lovestoneiterna ville de ha ett eget parti och inte detta abstrakta parti. Nu är det obehagligt. Naturligtvis kommer stalinisterna att säga att vi är fascister, o s v. Men det är ingen principiell

fråga; det är en taktisk fråga. Lovestone kommer att tycka att vi tappar ansiktet inför lovestoneiterna, men det betyder ingenting. Vi rättar oss inte efter Lovestone utan efter arbetarklassens behov. Jag tror att det även med tanke på konkurrensen med lovestoneiterna är en fördel och inte en nackdel. På ett möte mot en lovestoneit skulle jag förklara vår inställning och varför vi ändrat oss. ”Då angrep ni lovestoneiter oss. Bra. Nu har vi ändrat oss i den här frågan, som betydde så mycket för er. Vad har ni nu emot Fjärde Internationalen?” Jag är säker på att vi därmed kommer att bana väg för en splittring hos lovestoneiterna. I den meningen ser jag inte några hinder.

Innan jag slutar – en rättelse i frågans formulering: Förslaget om arbetarpartiet är inte en del av programmet av övergångskrav utan en enskild motion.

Fråga: Talar man för och röstar för ett arbetarparti i en fackförening?

Trotskij: Varför inte? Om frågan kommer upp i en fackförening, går jag upp och säger att händelseutvecklingen klart har visat på behovet av ett arbetarparti. Det har visat sig att ekonomisk handling inte är nog. Vi behöver politisk handling. I en fackförening säger jag att det som räknas är arbetarpartiets innehåll. Därför förbehåller jag mig rätten att säga något om programmet, men jag röstar för det.

Fråga: Arbetarna verkar helt likgiltiga för ett arbetarparti; deras ledare gör inget, och stalinisterna är för Roosevelt.

Trotskij: Men detta är utmärkande för en viss period där det inte finns något program. Där de inte ser den nya vägen. Det är helt nödvändigt att övervinna denna likgiltighet. Det är helt nödvändigt att komma med en ny paroll.

Fråga: En del kamrater har till och med ställs samman siffror som tycks visa att rörelsen för ett arbetarparti i själva verket är på tillbaka gång bland arbetarna.

Trotskij: Det finns en huvudlinje och sedan mindre variationer kring den, som t ex stämningen i CIO. Först var den aggressiv. Nu under krisen verkar CIO tusen gånger farligare än tidigare för kapitalisterna, men ledarna vågar inte bryta med Roosevelt. Massorna väntar. De är förvirrade, arbetslösheten växer. Man kan visa att rörelsen är mindre nu än för ett år sedan. Möjligen förstärks detta av stalinisternas inflytande, men det är bara av sekundär variation, och det är mycket farligt att stödja sig på sekundära variationer, eftersom den överordnade rörelsen snart blir mer avgörande och denna objektiva nödvändighet kommer att finna sitt subjektiva uttryck i arbetarnas huvuden, särskilt om vi hjälper dem. Partiet är ett historiskt instrument för att hjälpa arbetarna.

Fråga: En del av medlemmarna som kom från socialistpartiet klagar över att de då var för ett arbetarparti och i diskussioner med trotskisterna övertygades om att de hade fel. Nu måste de ändra sig igen.

Trotskij: Ja, det är en pedagogisk fråga, men det är en god skola för kamraterna. Nu kan de se den dialektiska utvecklingen bättre än tidigare.

Att fullborda programmet och sätta det i arbete, 7 juni 1938

Trotskij: Programmets betydelse är densamma som partiets betydelse. Partiet är klassens avantgarde. Partiet består av ett urval av de mest medvetna, mest avancerade, mest hängivna elementen, och partiet kan spela en viktig historisk politisk roll som inte direkt hänger samman med dess numeriska styrka. Det kan vara ett litet parti och spela en stor roll. I den första ryska revolutionen 1905 hade den bolsjevikiska fraktionen t ex inte mer än tiotusen medlemmar, mensjevikerna tio till tolv tusen; högt räknat. På den tiden tillhörde de samma parti, så partiet som helhet hade inte mer än tjuugo till tjugotvå tusen arbetare. Partiet stod i

spetsen för sovjeterna över hela landet tack vare sin riktiga politik och sin sammanhållning. Man kan invända att skillnaden mellan ryssarna och amerikanerna, eller vilket annat gammalt kapitalistiskt land som helst, var att det ryska proletariatet var ett helt nytt, jungfruligt proletariat, som saknade fackliga och konservativa reformistiska traditioner. Det var en ung ny jungfrulig arbetarklass som behövde ledning och sökte denna ledning, och trots att partiet som helhet inte hade mer än tjugotusen arbetare ledde det tjugotre miljoner arbetare i kampen.

Nå, vad är nu partiet? Vad består sammanhållningen av? En gemensam syn på händelseutvecklingen, på uppgifterna, och denna gemensamma syn – det är partiets program. Precis som moderna arbetare lika lite som barbarer kan arbeta utan verktyg, så är programmet partiets redskap. Utan programmet måste varje arbetare skaffa sig egna verktyg, finna improviserade verktyg, och det ena motsäger det andra. Bara när vi har avantgardet organiserat på grundval av en gemensam syn kan vi handla.

Man kan säga att vi inte haft ett program förrän nu. Ändå handlade vi. Men det här programmet formulerades i olika artiklar, motioner, o s v. I den meningen förebådar programutkastet inte en ny uppfinning, det är inte en mans verk. Det är en hopsummering av det kollektiva arbetet fram till i dag. Men en sådan sammanfattning är absolut nödvändig för att ge kamraterna en föreställning om situationen, en gemensam syn. Småborgerliga anarkister och intellektuella vågar inte ta ställning för att ge ett parti gemensamma idéer, en gemensam inställning. I stället vill de ha moraliska program. Men för oss är det här programmet resultatet av gemensamma erfarenheter. Det påtvingas inte någon, ty alla som ansluter sig till partiet gör det frivilligt.

I det här sammanhanget tror jag att det är viktigt att betona vad vi menar med frihet i motsättning till nödvändighet. Det är mycket ofta en småborgerlig syn att vi skulle ha en fri individualitet. Det är bara inbillning, ett misstag. Vi är inte fria. Vi har ingen fri vilja i den metafysiska filosofins mening. När jag vill dricka ett glas öl handlar jag som en fri man, men jag skapar inte behovet av öl. Det kommer från min kropp. Jag utför bara handlingen. Men i den mån jag förstår min kropps behov och kan tillfredsställa dem medvetet får jag en känsla av frihet, frihet genom att förstå nödvändigheten. Här är det korrekta förståelsen av min kropps behov den enda frihet som något djur har, och människan är ett djur. Detsamma gäller klassen. Klassens program kan inte falla ned från himlen. Vi kan bara förstå nödvändigheten. I ena fallet var det min kropp, i andra fallet är det samhällets nödvändighet. Programmet uttrycker den nödvändighet som vi lärt oss att förstå, och eftersom nödvändigheten är densamma för klassens alla medlemmar, kan vi nå fram till en gemensam syn på uppgifterna och förståelsen av denna nödvändighet är programmet.

Vi kan gå längre och säga att disciplinen i vårt parti måste vara mycket sträng, eftersom vi är ett revolutionärt parti mot ett fruktansvärt block av fiender som är medvetna om sina intressen, och nu angrips vi inte bara av bourgeoisin utan också av stalinisterna, bourgeoisins bittraste agenter. Absolut disciplin är nödvändigt, men den måste komma av gemensam förståelse. Om den påtvingas utifrån blir den en börda. Om den kommer av gemensam förståelse uttrycker den personlig karaktär, i annat fall blir den en börda. Då är disciplinen ett uttryck för min fria individualitet. Det finns ingen motsättning mellan den personliga viljan och partiet, eftersom jag gick med av egen fri vilja. Programmet bygger också på denna grund, och det här programmet kan vila på en fast politisk och moralisk grund bara om vi förstår det mycket bra.

Programutkastet är inte ett komplett program. Vi kan säga att det finns saker som fattas i det här utkastet och att det finns saker som till sin natur inte hör till programmet. Saker som inte hör till program är kommentarerna. Det här programmet innehåller inte bara paroller utan också kommentarer och polemik mot motståndarna. Men det är inte ett komplett program. Ett

komplett program skulle innehålla en teoretisk beskrivning av det moderna kapitalistiska samhället i dess imperialistiska stadium. Orsakerna till krisen, den växande arbetslösheten, osv. I det här utkastet sammanfattas den analysen bara kortfattat i det första kapitlet, eftersom vi har skrivit om allt det där i artiklar, böcker, m m. Vi skall skriva mer och bättre. Men vad som sägs här är tillräckligt för våra praktiska syften, eftersom vi alla är av samma åsikt.

Programmets inledning är inte komplett. Det första kapitlet är bara en antydning och ingen fullständig beskrivning. Programmets avslutning är inte heller komplett, eftersom vi här inte talar om den sociala revolutionen, om maktövertagandet genom uppror, det kapitalistiska samhällets omvandling till diktaturen och diktaturens omvandling till det socialistiska samhället. Det för bara läsaren till tröskeln. Det är ett handlingsprogram, från dagens verklighet till den socialistiska revolutionens inledning. Och ur praktisk synvinkel är det viktigaste nu hur vi skall kunna leda proletariatets olika skikt i riktning mot den sociala revolutionen. Jag har hört att kamraterna i New York nu börjat organisera cirklar inte bara för att studera och kritisera programutkastet, utan också för att utveckla sätt och metoder att lägga fram programmet för massorna, och jag tror det är den bästa metod vårt parti kan använda sig av.

Programmet är bara en första approximation. Det är för allmänt på det sätt som det läggs fram inför den internationella konferensen inom den närmaste perioden. Det beskriver den allmänna utvecklingstendensen i hela världen. Här har vi ett kort kapitel om de halvkoloniala och koloniala länderna. Där har vi ett kapitel om de fascistiska länderna, ett kapitel om Sovjetunionen, osv. Det är uppenbart att de för världsläget utmärkande dragen i huvudsak är gemensamma eftersom de alla präglas av den imperialistiska ekonomin, men varje land har sina särdrag och den verkliga levande politiken måste börja med dess särdrag, som är specifika för varje land och t o m för varje del av landet. Därför är det varje amerikansk kamrats främsta plikt att närma sig programmet på ett mycket seriöst sätt.

Det finns två faror, när man utvecklar ett program. Den första är att man stannar kvar på en allmän abstrakt nivå och upprepar allmänna paroller utan något verkligt samband med fackföreningarna på platsen: Detta är den sekteristiska abstraktionen. Den andra faran är den motsatta, att man i alltför hög grad anpassar det till de lokala förhållandena, till de specifika särdragen, och förlorar den revolutionära huvudlinjen. Jag tror att den andra faran ligger närmast till hands i USA. Jag tänker i synnerhet på frågan om militarisering, beväpnade strejkvakter, m m. En del kamrater var rädda att det inte var realistiska för arbetarna, osv.

De senaste dagarna har jag läst en fransk bok, skriven av en italiensk arbetare, om fascismens framväxt i Italien. Författaren är opportunistisk. Han var socialist, men det är inte hans slutsatser som är intressanta utan de fakta han lägger fram. Han ger oss en bild av det italienska proletariatet, särskilt under åren 1920-21. Det var en mäktig organisation. De hade 160 socialistiska parlamentsledamöter. Mer än en tredjedel av kommunerna var i deras händer, de viktigaste delarna av Italien behärskades av socialisterna, centrat för arbetarnas makt. Ingen kapitalist kunde anställa eller avskeda utan fackföreningens medgivande och detta gällde lantarbetare såväl som industriarbetare. Det tycktes vara proletariatets diktatur till 49 procent, men den lilla bourgeoisins och de demobiliserade officerarnas reaktion på den här situationen var fruktansvärd. Sedan beskriver författaren hur de organiserade små band under officerares ledning och skickade ut dem i bussar åt alla håll. Till städer med tiotusen invånare som styrdes av socialisterna kom trettio organiserade män, brände ned stadshuset, satte eld på husen, sköt ledarna och påtvingade dem kapitalisternas arbetsvillkor. Därefter fortsatte de någon annanstans och samma historia upprepades i hundratals och åter hundratals städer, den ena efter den andra. Med en fruktansvärd terror och detta systematiska agerande krossade de helt fackföreningarna och blev på så sätt Italiens herrar. De var en liten minoritet.

Arbetarna proklamerade generalstrejk. Fascisterna skickade ut sina bussar och slog ned varenda lokal strejk. Arbetarnas organisationer krossades av en liten organiserad minoritet.

Efter detta kom valen och under terrorn valde arbetarna samma antal ledamöter. De protesterade i parlamentet tills det upplöstes. Där har vi skillnaden mellan formell och verklig makt. Alla parlamentsledamöterna var säkra på att de skulle få makt, ändå krossades denna enorma rörelse full av offervilja. Den slogs i bitar, förintades av något tiotusental välorganiserade fascister, med offervilja och skickliga militära ledare.

I USA kan det bli annorlunda, men de grundläggande uppgifterna är desamma. Jag har läst om Hagues taktik. Det är en repetition av en fascistisk omstörtning. Han representerar småpampar som blir rasande eftersom krisen fördjupas. Han har sitt band som definitivt strider mot författningen. Det är mycket, mycket smittosamt. Efter hand som krisen fördjupas kommer det att spridas över hela landet och Roosevelt som är en mycket god demokrat kommer att säga: "Kanske är det den enda utvägen."

Det var likadant i Italien. De hade en minister som inbjöd socialisterna. Socialisterna vägrade. Han släppte in fascisterna. Han trodde han kunde spela ut dem mot socialisterna, men de krossade ministern också. Nu tror jag att exemplet New Jersey är mycket viktigt. Vi måste utnyttja allt, men särskilt detta. Jag tänker föreslå en särskild artikelserie om hur fascisterna segrade. Vi kan segra på samma sätt, men vi måste ha en liten beväpnad grupp med den stora arbetarmassans stöd. Vi måste ha den bästa disciplinen, organiserade arbetare, försvarskommittéer, annars kommer vi att krossas. Jag tror inte våra amerikanska kamrater förstår hur viktig den här frågan är. En fascistisk våg kan sprida sig på två till tre år och de bästa arbetarledarna kommer att lynchas på de mest fruktansvärda sätt, som negrerna i sydstaterna. Jag tror att terrorn i USA kommer att bli den värsta av alla. Därför måste vi börja mycket blygsamt, d v s med försvarsgrupper, men de måste lanseras omedelbart.

Fråga: Hur bär vi oss åt för att lansera försvarsgrupperna praktiskt?

Trotskij: Det är mycket enkelt. Har ni strejkvakter under en strejk? När strejken är slut säger vi att vi måste försvara vår fackförening genom att permanenta strejkvakterna.

Fråga: Bildar partiet försvarsgruppen själv, med sina egna medlemmar?

Trotskij: Partiets paroller måste föras ut i miljöer, där vi har sympatisörer och arbetare som försvarar oss. Men ett parti kan inte skapa en självständig försvarsorganisation. Uppgifter är att skapa en sådan grupp i fackföreningarna. Dessa grupper måste bestå av kamrater med mycket god disciplin, med skickliga och försiktiga ledare som inte låter sig provoceras lätt, eftersom sådana grupper lätt kan bli föremål för provokationer. Den viktigaste uppgiften det närmaste året skulle vara att undvika konflikter och blodiga sammanstötningar. Med en minoritetsorganisation måste vi reducera dem till ett minimum under strejker och under lugna tider. Att hindra fascistiska möten är en fråga om styrkeförhållanden. Ensamma är vi inte starka, men vi föreslår en enhetsfront.

Hitler förklarar sin framgång i sin bok. Socialdemokratien var mycket stark. Till ett socialdemokratiskt möte skickade han ett gäng med Rudolf Hess. Han säger att mot slutet av mötet kastade hans trettiio pojkar ut alla arbetarna, som inte lyckades göra motstånd. Då visste han att han skulle vinna. Arbetarna var bara organiserade för att betala medlemsavgifter. De var inte förberedda för någon annan uppgift. Nu måste vi göra som Hitler gjorde fast tvärtom. Skicka iväg fyrtio till femtio män för att upplösa mötet. Det har en oerhörd betydelse. Arbetarna blir härdade, kämpande element. De blir härolder. Småbourgeoisin tänker att detta är människor som vet vad de vill. Vilken framgång! Det är oerhört viktigt då en så stor del av befolkningen är blind, omedveten, förtryckt, bara framgången kan väcka dem till liv. Vi kan bara väcka avantgardet, men detta avantgarde måste sedan väcka de andra. Det är därför, jag upprepar det, som det är en så viktig fråga. I Minneapolis där vi har mycket dugliga starka kamrater kan vi börja och visa hela landet.

Jag tror det skulle vara nyttigt att diskutera den här delen av utkastet som inte är tillräckligt utvecklad i vår text lite. Det är den allmänna teoretiska delen. I vår senaste diskussion påpekade jag att den teoretiska delen av programmet – den allmänna analysen av samhället – inte är fullständig i det här utkastet utan ersatt av en del korta antydningar. Å andra sidan innehåller det inte de avsnitt som behandlar revolutionen, proletariats diktatur och uppbygget av samhället efter revolutionen. Bara övergångsperioden täcks. Vi har många gånger upprepat att vår verksamhets vetenskapliga karaktär ligger i det faktum att vi inte anpassar vårt program till politiska konjunkturen eller massornas sinnesstämning som den är i dag, utan till den objektiva situationen som utgörs av samhällets ekonomiska klasstruktur. Mentaliteten kan släpa efter; då är det partiets politiska uppgift att bringa mentaliteten i samklang med objektiva fakta, att få arbetarna att förstå de objektiva uppgifterna. Men vi kan inte anpassa programmet till arbetarnas tröga mentalitet, mentaliteten, stämningen är en sekundär faktor – den primära faktorn är den objektiva situationen. Därför har vi hört denna kritik och dessa uppfattningar att vissa delar av programmet inte stämmer överens med situationen.

Hela tiden frågar jag vad vi skall göra? Få vårt program att passa den objektiva situationen eller arbetarnas mentalitet? Och jag tror att vi bör ställa den här frågan till varje kamrat som säger att det här programmet inte passar den amerikanska situationen. Programmet är ett vetenskapligt program. Det bygger på objektiv analys av den objektiva situationen. Alla arbetare kan inte förstå det. Det vore mycket bra om avantgardet kunde förstå det under den närmaste perioden och sedan vända sig till arbetarna och säga: ”Ni måste rädda er från fascismen.”

Vad menar vi med objektiv situation? Här måste vi undersöka den sociala revolutionens objektiva förutsättningar. Dessa förutsättningar nämns i Marx och Engels verk och kvarstår i allt väsentligt oförändrade idag. För det första sade Marx en gång att inget samhälle lämnar sin plats förrän det helt har uttömt sina möjligheter. Vad betyder det? Att vi inte kan avskaffa ett samhälle genom vår subjektiva vilja, att vi inte kan organisera ett uppror som blanquisterna.²⁸ Vad betyder ”möjligheter”? Att ett ”samhälle inte kan lämna sin plats”? Så länge ett samhälle förmår utveckla produktivkrafterna och göra nationen rikare förblir det starkt och stabilt. Så var det med slavsamhället, med det feodala och med det kapitalistiska samhället.

Nu kommer vi till en mycket intressant punkt, som jag analyserat tidigare i min inledning till Kommunistiska manifestet. Marx och Engels väntade på en revolution medan de levde. Särskilt 1848-1850 väntade de sig en social revolution. Varför? De sade att det kapitalistiska systemet som byggde på privat profit hade blivit en broms för produktivkrafternas utveckling. Hade de rätt? Ja och nej. De hade rätt i den meningen att om arbetarna förmått motsvara det nittonde århundradets behov och gripa makten, då hade produktivkrafterna utvecklats snabbare och nationen blivit rikare. Men eftersom arbetarna inte förmådde det, levde det kapitalistiska systemet vidare med sina kriser, o s v. Huvudriktningen gick likväl uppåt. Det senaste kriget (1914-1918) var ett resultat av det faktum att världsmarknaden blivit för trång för produktivkrafternas utveckling och alla nationer försökte tränga tillbaka de andra och lägga beslag på världsmarknaden för egen räkning. De kunde inte lyckas, och nu ser vi att det kapitalistiska systemet går in i en ny fas.

Många säger att det var ett resultat av kriget, men kriget var ett resultat av det faktum att samhället uttömt sina möjligheter. Kriget var bara ett uttryck för dess oförmåga att utvecklas ytterligare. Vi har sett att den historiska krisen blivit djupare och djupare efter kriget. Den kapitalistiska utvecklingen gick överallt via välstånd och kriser, men summan av kriserna och

²⁸ *Blanquister*, av Louis-August Blanqui (1805-1881), stödjer teorin om väpnat uppror genom små grupper av utvalda och skolade konspiratörer, i motsats till den marxistiska synen på massaktioner. Blanqui själv deltog i alla resningar i Frankrike från 1830 till Pariskommunen och tillbringade trettiofyra av sina sjuttiosex år i fängelse.

välståndet var en uppåtstigande kurva. Från och med kriget ser vi att cyklerna av kriser och välstånd bildar en nedgående kurva. Det innebär att det här samhället helt uttömt sina inre möjligheter och måste ersättas av ett nytt samhälle, om det gamla samhället inte skall sjunka ned i barbari som de grekiska och romerska civilisationerna gjorde, eftersom de uttömt sina möjligheter och det inte fanns någon klass som kunde ersätta dem.

Det är vad frågan gäller nu och särskilt i USA. Den första förutsättningen för ett nytt samhälle är att produktivkrafterna måste vara tillräckligt utvecklade för att kunna ge upphov till ett högre samhälle. Är produktivkrafterna tillräckligt utvecklade? Ja, de var tillräckligt utvecklade på 1800-talet – inte så bra som nu, men tillräckligt. Särskilt i USA skulle det vara mycket lätt för en bra statistiker att visa att de amerikanska produktivkrafterna redan nu kunde fördubblas eller tredubblas om de släpptes loss. Jag tror att våra kamrater borde göra en sådan statistisk översikt.

Den andra förutsättningen – det måste finnas en ny progressiv klass som är tillräckligt talrik och ekonomiskt inflytelserik för att genomdriva sin vilja i samhället. Denna klass är proletariatet. Det måste vara nationens majoritet eller ha möjlighet att leda majoriteten. I England är arbetarklassen i absolut majoritet. I Ryssland var den en minoritet, men den hade möjlighet att leda de fattiga bönderna. I USA utgör den åtminstone halva befolkningen och har möjlighet att leda jordbrukarna.

Den tredje förutsättningen är den subjektiva faktorn. Klassen måste förstå sin ställning i samhället och ha sina egna organisationer. Det är den förutsättningen som nu saknas ur historisk synvinkel. Socialt är det inte bara möjligt utan absolut nödvändigt i den meningen att det gäller, antingen socialism eller barbari. Det är det historiska alternativet.

I diskussionen nämnde vi att Mr Hague inte är någon enfaldig gammal man som inbillar sig att det råder ett medeltida system i hans stad. Han är den amerikanska kapitalistklassens framskjutne spejare.

Jack London skrev en bok, *Järnhälen*²⁹. Den rekommenderar jag nu. Den skrevs 1907. Då såg det ut som en mardröm, men nu är det verklighet. Han beskriver klasskampens utveckling i USA, där kapitalistklassen behåller makten genom ett fruktansvärt förtryck. Det är en bild av fascismen. Den ideologi han beskriver stämmer till och med in på Hitler. Det är mycket intressant.

I Newark börjar borgmästaren imitera Hague och alla inspireras de av Hague och de stora pamparna. Roosevelt kommer helt säkert att märka att han under krisen inte kan åstadkomma något med demokratiska metoder. Han är ingen fascist som stalinisterna påstod 1932. Men hans initiativ kommer att förlamas. Vad kan han göra? Arbetarna är missnöjda. Pamparna är missnöjda. Han kan bara manövrera tills mandatet upphör och sedan lämna in. Ett tredje mandat för Roosevelt är helt uteslutet.

Newarkborgmästarens imitation är oerhört betydelsefull. Om två eller tre år kan ni ha en mäktig fascistisk rörelse av amerikanskt mönster. Vad är Hague? Han har inget att göra med Mussolini eller Hitler, men han är en amerikansk fascist. Varför har han vaknat? Därför att samhället inte längre kan styras med demokratiska metoder.

²⁹ *Järnhälen* är den märkligaste av Jack Londons socialistiska romaner. Den skrevs 1906 och publicerades i början av 1908, och är kusligt profetisk i sina beskrivningar av arbetaruppror och fascism. Romanen har formen av ett oavslutat dokument, skrivet 1932, som upptäckts och publicerats i den socialistiska erans fjärde århundrade. Dokumentet beskriver hur den amerikanska arbetarrörelsen krossades och de medborgerliga rättigheterna avskaffades under perioden 1912-1932 av vad vi idag skulle kalla en fascistisk regim. 1932, då manuskriptet plötsligt slutar, har den fascistiska regimen, känd som Järnhälen, krossat arbetarnas första uppror, men en andra revolt planeras i hemlighet. [vinns på marxistarkiv.se: [Järnhälen](#) – Red. anm]

Vi får naturligtvis inte bli hysteriska. Risken för att arbetarklassen skall köras över av händelseutvecklingen är odiskutabel, men denna fara kan vi bara bekämpa genom att energiskt och systematiskt utveckla vår egen verksamhet under lämpliga revolutionära paroller och inte genom hysteriska försök att lyfta oss själva i håret.

Demokrati är bara pamparnas välde. Vi måste klart inse vad Lundberg visade i sin bok, att 60 familjer styr USA. Men hur? Med demokratiska metoder hittills. De är en liten minoritet som omges av medelklass, småbourgeoisin, arbetare. De måste ha möjlighet att påverka medelklassen i det här samhället. De får inte bli desperata. Detsamma gäller arbetarna. Åtminstone de övre skikten. Om de sätter sig på tvären kan de knäcka de lägre skiktens revolutionära möjligheter, och det är det enda sättet att handskas med demokratin.

Den demokratiska regimen är det mest aristokratiska styrelsesättet. Det är bara möjligt för en rik nation. Varje brittisk demokrat har nio eller tio slavar som arbetar för honom i kolonierna. Det antika grekiska samhället var en slavdemokrati. Detsamma kan i viss mening sägas om den brittiska demokratin, om Holland, Frankrike och Belgien. USA har inga direkta kolonier men de har Latinamerika och hela världen är på sätt och vis en amerikansk koloni, för att inte tala om att de lagt beslag på den rikaste kontinenten och utvecklats utan en feodal tradition. Det är en historiskt privilegierad nation, men de privilegierade kapitalistiska nationerna skiljer sig från de sämst lottade kapitalistiska nationerna bara genom förseningen. Italien, den fattigaste av de stora kapitalistiska nationerna, blev fascistisk först. Tyskland kom som nummer två, eftersom Tyskland inte har några kolonier eller rika vänner och på denna fattiga bas uttömde alla sina möjligheter och arbetarna inte kunde ersätta bourgeoisin. Nu står USA i tur, till och med innan Storbritannien och Frankrike.

Det är vårt partis plikt att fatta tag i varje amerikansk arbetare och ruska om honom tio gånger, så att han förstår hur situationen är i USA. Det är inte en konjunkturell kris utan en social kris. Vårt parti kan spela en mycket stor roll. Det svåra för ett ungt parti i en mycket tjock atmosfär av gamla traditioner och hyckleri är att föra ut en revolutionär paroll. ”Det är groteskt”, ”passar inte i Amerika”, men det är möjligt att detta kommer att ha ändrat sig när ni lanserar vårt programs revolutionära paroller. Några kommer att skratta. Men revolutionärt mod är inte bara att bli skjuten, utan också att stå ut med skrattet från enfaldiga människor som är i majoritet. Men när någon av dem pryglas av Hagues gäng, kommer han att tycka att det är skönt att ha en försvarskommitté och hans ironiska attityd kommer att förändras.

Fråga: Är inte arbetarnas ideologi också en av de objektiva faktorerna?

Trotskij: För oss som är en liten minoritet är allt det här objektivt, även arbetarnas sinnestämning. Men vi måste analysera och klassificera vilka element av den objektiva situationen som kan ändras av vår penna och vilka som inte kan ändras. Därför säger vi att programmet är anpassat till den objektiva situationens grundläggande stabila element och att uppgiften är att anpassa massornas mentalitet till dessa objektiva faktorer. Att anpassa mentaliteten är en pedagogisk uppgift. Vi måste ha tålamod, o s v. Samhällets kris är given som grundvalen för vår verksamhet. Mentaliteten är den politiska arenan för vår verksamhet. Vi måste förändra den. Vi måste ge en vetenskaplig beskrivning av samhället och förklara den tydligt för massorna. Det är skillnaden mellan marxism och reformism.

Reformisterna har bra näsa för publikens önskemål – som Norman Thomas³⁰ – han ger dem vad de vill ha. Men det är inte seriös revolutionär verksamhet. Vi måste ha kurage att vara impopulära, att säga ”ni är idioter”, ”ni är enfaldiga”, ”de förråder er”, och då och då väcka anstöt och passionerat föra fram våra idéer. Det är nödvändigt att ruska om arbetaren då och

³⁰ Norman Thomas (1884-1968) var det amerikanska socialistpartiets ledare och dess presidentkandidat vid sex tillfällen 1928-48.

då, att förklara, och sedan ruska om honom igen – allt detta tillhör propagandans konst. Men den måste vara vetenskaplig, inte anpassad till massornas stämning. Vi är de mest realistiska, eftersom vi tar hänsyn till fakta som Norman Thomas' vältalighet inte kan ändra på. Om vi får omedelbar framgång simmar vi med massornas ström, och den strömmen är revolutionen.

Fråga: Ibland tror jag att våra egna ledare inte känner problemen?

Trotskyj: Det rör sig kanske om två saker. Det är en sak att förstå, en annan att känna det med varje muskel, varje nerv. Vi måste låta oss genomsyras av denna förståelse att vi måste ändra vår politik. Det gäller inte bara massorna, utan också partiet. Det gäller inte bara partiet, utan också ledarna. Vi hade en del diskussioner, en del meningsskillnader. Det är omöjligt att nå fram till ställningstagandet samtidigt. Det blir alltid slitningar. De är oundvikliga och rent av nödvändiga. Det var skälet till det här programmet, att provocera fram den här diskussionen.

Fråga: Hur länge bör vi låta den här diskussionen pågå i ledningen?

Trotskyj: Det är mycket svårt att säga. Det beror på många faktorer. Vi kan inte låta den hålla på för länge. Vi måste nu genomföra den nya inriktningen. Den är ny och gammal. Den bygger på all tidigare verksamhet, men nu inleder den ett nytt kapitel. Trots misstag, slitningar och stridigheter, inleds nu ett nytt kapitel och vi måste mobilisera all vår styrka för det med en mer energisk inställning. Det viktiga, när programmet är definitivt fastslaget, är att känna till parollerna ordentligt och använda dem skickligt, så att alla överallt i landet använder samma paroller samtidigt. Tre tusen kan ge samma intryck som femtontusen eller femtiotusen.

Fråga: Kamrater kan rent abstrakt hålla med om det här programmet, men har vi erfarna kamrater som kan föra ut parollerna till massorna? De håller med abstrakt, men vad kan jag göra med de omedvetna arbetarna i min fackförening?

Trotskyj: Vårt parti är den amerikanska arbetarklassens parti. Ni måste komma ihåg att det inte har förekommit en mäktig proletär rörelse för att inte tala om en mäktig proletär revolution i USA. 1917 hade vi inte haft möjlighet att segra utan 1905. Min generation var mycket ung. På tolv år hade vi ett mycket bra tillfälle att förstå våra nederlag och rätta dem och segra. Men till och med då förlorade vi igen mot de nya byråkraterna. Därför kan vi inte se om vårt parti direkt kommer att leda den amerikanska arbetarklassen till seger. Det är möjligt att de amerikanska arbetarna, som är patriotiska, vars levnadsstandard är hög, kommer att revoltera och strejka. På ena sidan Hague, på andra Lewis. Det kan hålla på länge, år efter år, och under tiden härdas vårt folk och blir säkra på sig själv, och arbetarna kommer att säga: "De är de enda som kan se vägen." Bara krig skapar krigshjältar. Till att börja med har vi utmärkta element, mycket bra män, seriöst skolade, en bra stab, och inte en liten stab. I den här mer allmänna betydelsen är jag odelat optimistisk. Sedan tror jag att de amerikanska arbetarnas mentalitet kommer att förändras mycket hastigt. Vad skall vi göra? Alla är oroliga, söker efter något nytt. Det är en mycket gynnsam situation för revolutionär propaganda.

Vi får inte bara tänka på de aristokratiska elementen utan också på de fattigaste. De bildade amerikanska arbetarna har ett plus och ett minus som t ex engelsk sport. Det är mycket bra men också ett sätt att demoralisera arbetarna. All revolutionär energi gick åt till sporten. Den odlades av britterna, den intelligentaste kapitalistiska nationen. Sporten bör ligga i fackföreningarnas händer såsom en del av den revolutionära fostran. Men ni har en stor del av ungdomen och kvinnorna som inte är tillräckligt rika för sådant. Våra känslspröt måste tränga fram överallt, ned i de djupast belägna skikten.

Fråga: Jag tror att partiet har gjort stora framsteg sedan den förra kongressen.

Trotskyj: En mycket viktig vändning har genomförts. Nu är det nödvändigt att utnyttja detta vapen i gemensam handling. Allmän agitation här och där tränger inte in i de oskolades

hjärnor. Men om ni upprepar samma paroller och anpassar dem till situationen, då kommer upprepningen som kunskapens moder att fungera på samma sätt i politiken. Mycket ofta händer det inte bara den intellektuelle utan också arbetaren att han tror att alla förstår vad han själv har lärt sig. Det är nödvändigt att upprepa envist, att upprepa varje dag och överallt. Det är programutkastets uppgift – att åstadkomma ett homogent intryck.

Det är nödvändigt att driva byråkratin ut ur Sovjeterna, 4 juli 1938

(Not: Följande artikel skrevs 1938 av Leo Trotskij som ett svar på Joseph Carters invändningar mot kravet: ”Det är nödvändigt att driva bort byråkratin och aristokratin från sovjeterna”, som fördes fram i *Övergångsprogrammet*. Trotskij försvarade parollen som en väsentlig del av de sovjetiska arbetarnas program i den revolutionära kampen mot den totalitära stalinistiska diktaturen.)

I fråga om den paroll som står som rubrik för den här artikeln har jag fått mig tillsänt en del kritiska anmärkningar, som är av allmänt intresse och därför förtjänar att besvaras i en artikel och inte i ett personligt brev.

Låt oss först upprepa invändningarna.

Kravet att byråkratin och den nya aristokratin skall drivas bort från sovjeterna bortser, som min korrespondent uttrycker det, från de häftiga sociala konflikter som utspelas inom byråkratin och aristokratin – delar av dem kommer att gå över till proletariatets sida, vilket också konstateras i ett annat avsnitt av tesen (programutkastet).

Kravet (att driva bort byråkratin ...) skapar en felaktig (”oklar”) grund för att beröva tiotals miljoner människor – inklusive de kvalificerade arbetarna – medborgerliga rättigheter.

Kravet står i motsättning till den del av tesen som slår fast att ”demokratisering av sovjeterna är omöjlig utan legalisering av sovjetpartier. Arbetarna och bönderna visar själva genom sin egen fria röst vilka partier de erkänner som sovjetpartier.”

”Hur som helst”, fortsätter brevskrivaren, ”verkar det inte finnas något vägande politiskt skäl att i förväg beröva stora sociala grupper i dagens ryska samhälle deras medborgerliga rättigheter. Detta bör bara ske på basis av politiska våldshandlingar mot den nya sovjetmakten från olika gruppers eller individers sida.”

Slutligen påpekar brevskrivaren också att det är första gången som kravet att ”beröva dem medborgerliga rättigheter” förs fram, att frågan inte har diskuterats, att det vore bättre att skjuta upp den till efter den internationella konferensen för en grundlig diskussion.

Detta var min korrespondents skäl och argument. Tyvärr kan jag inte på något sätt hålla med honom. Hans argument uttrycker en formell, juridisk, rent konstitutionell inställning till en fråga, som måste angripas ur den revolutionära politiska infallsvinkeln. Det är inte alls en fråga om vem de nya sovjeterna skall beröva makten, när de väl har bildats; utarbetandet av en ny sovjetförfattning kan vi lugnt överlämna åt framtiden. Frågan är *hur vi skall bli av med sovjetbyråkratin* som förtrycker och utplundrar arbetarna och bönderna, leder landvinningar från oktober mot undergången och är det största hindret på vägen mot den internationella revolutionen. Det var länge sedan vi kom till slutsatsen att detta bara kan ske genom att byråkratin störtas med våld, dvs genom en ny politisk revolution.

Naturligtvis finns det i byråkratins led uppriktiga och revolutionära element av Reiss³¹ typ. Men de är inte många och i varje fall bestämmer de inte byråkratins politiska fysiologi. Den

³¹ Ignace Reiss var en GPU-agent som bröt med Stalin sommaren 1937 och anslöt sig till Fjärde Internationelen. Han mördades av GPU-agenter nära Lausanne, Schweiz, den 4 september 1937.

är en centraliserad thermidorkast³² ledd av Stalins bonapartistiska klick. Vi kan vara förvissade om att ju mer missnöjda arbetarna blir, desto djupare in i byråkratin kommer differentieringen att tränga. Men för att uppnå detta måste vi förstå teoretiskt, mobilisera politiskt och organisera *massornas hat mot byråkratin såsom den härskande kasten*. Verkliga arbetar- och bondesovjeter kan bara växa fram i en resning mot byråkratin. Sådana sovjeter kommer att slåss mot byråkratins militära och polisiära apparat till det yttersta. Hur skulle vi då kunna släppa in representanter för det läger som själva upproret riktar sig mot i sovjeterna?

Min korrespondent anser – som jag redan sagt – att definitionen av byråkrati och aristokrati är felaktig, ”oklar”, eftersom den leder till att man i förväg dömer ut tiotals miljoner människor. Just här ligger hans viktigaste misstag. Det rör sig inte om någon *konstitutionell ”begränsning”* som tillämpas på basis av fastslagna juridiska förutsättningar, utan om *de kämpande lägrens egna verkliga begränsningar*. Sovjeterna kan bara växa fram under loppet av en avgörande kamp. De kommer att skapas av de arbetarskikt som dras in i rörelsen. Sovjeternas betydelse ligger just i det faktum att deras sammansättning inte bestäms av formella kriterier utan av klasskampens dynamik. Vissa skikt av ”sovjetaristokratin” kommer att vackla mellan de revolutionära arbetarnas läger och byråkratins läger. Om och när dessa skikt kommer in i sovjeterna beror på kampens allmänna utveckling och på den inställning som olika grupper av sovjetaristokratin tar i kampen. De delar av byråkratin och aristokratin som går över till rebellernas sida under revolutionens gång kommer förvisso att finna en plats också i sovjeterna. Men den här gången inte som byråkrater och ”aristokrater” utan som deltagare i upproret mot byråkratin.

Kravet att driva bort byråkratin kan hur som helst inte ställas i motsättning till kravet på legalisering av sovjetpartier. I verkligheten kompletterar de varandra. För närvarande är sovjeterna ett dekorativt bihang till byråkratin. Bara om byråkratin drivs bort, vilket är otänkbart utan en revolutionär resning, kan kampen mellan olika tendenser och partier inom sovjeterna väckas till liv igen. ”Arbetarna och bönderna visar själva genom sin egen fria röst vilka partier som är sovjetpartier” – så säger tesen. Men just därför måste vi först och främst kasta ut byråkratin från sovjeterna.

Dessutom är det inte sant att parollen representerar något nytt i Fjärde Internationalen. Kanske är formuleringen ny, men inte innehållet. En lång tid höll vi fast vid åsikten att sovjetregimen kunde *reformerar*. Vi hoppades att Vänsteroppositionen, genom att organisera trycket från de avancerade elementen, med hjälp av de progressiva elementen inom själva byråkratin skulle kunna reformera sovjetsystemet. Detta stadium kunde vi inte hoppa över. Men den fortsatta händelseutvecklingen vederlade i alla händelser perspektivet på en fredlig omvandling av partiet och sovjeterna. Från *reformens* ståndpunkt gick vi över till *revolutionens* ståndpunkt, dvs att byråkratin måste störtas med våld. Men hur kan byråkratin störtas och samtidigt få en lagstadgad plats i resningens organ? Om vi verkligen tänker igenom de revolutionära uppgifter som den sovjetiske arbetaren och bonden står inför ända till slutet, då måste vi medge att parollen som står som rubrik för den här artikeln är riktig, självklar och angelägen. Därför anser jag att den internationella konferensen bör godta den.

³² ”Thermidor” var en månad, enligt den borgerliga franska revolutionens nya kalender, då de av Robespierres ledda radikala jakobinerna störtades av en reaktionär flygel inom revolutionen, vilken emellertid inte gick så långt att den återupprättade den feodala regimen. Robespierres avrättning den 27 juli 1794 är den händelse som oftast förknippas med denna vändning. Trotskij använde termen som en historisk analogi för att beteckna den konservativa stalinistiska byråkratins maktövertagande inom ramen av de nationaliserade egendomsförhållandena. Hans sista och mognaste behandling av frågan är en artikel från 1935, ”Arbetarstaten, Thermidor och bonapartism”, som återfinns i *Writings of Leon Trotsky (1934-35)*.

Hur ekonomiska skiftningar påverkar massornas stämning, 20 juli 1938

Fråga: Hur kan en period av ”välstånd”, ett uppsving för den amerikanska kapitalismen inom den närmaste tiden, komma att påverka vår verksamhet såsom den baseras på övergångsprogrammet?

Trotsky: Frågan är mycket svår att besvara, eftersom det är en ekvation med många obekanta element och storheter. Den första frågan är om det är troligt med en konjunkturell uppgång inom den närmaste framtiden. Den är mycket svår att besvara, särskilt för en person som inte följer börsen dag för dag. I I New York Times har jag sett att experterna är mycket osäkra. I förra söndagens New York Times visade affärsindexet upp en mycket förvirrad tendens. Förra veckan var det en förlust, två veckor tidigare en uppgång, osv.

Om vi tittar på helhetsbilden, ser vi att en ny kris har börjat, med en nästan vertikal nedgång till januari i år. Därefter blir utvecklingen mera osäker – en sicksacklinje, men den allmänna tendensen är nedåtgående. Men nedgången i år går otvivelaktigen långsammare än den gjorde under de första nio månaderna i fjol.

Om vi betraktar perioden som börjar med kraschen 1929, ser vi att krisen varade nästan 3,5 år innan uppgången, med vissa mindre upp- och nedgångar, började. Uppgången varade 4,5 år – det var Roosevelts ”högkonjunktur”. Den senaste cykeln sträckte sig alltså över 8 år, varav 3,5 års kris och 4,5 års relativ högkonjunktur. 8 år betraktas ju också som den normala längden för en kapitalistisk cykel.

Nu började den nya krisen i augusti 1937, och på nio månader har den nått fram till den punkt som den föregående krisen nådde efter 2,5 år. Det är mycket svårt att nu försöka förutsäga när en ny uppgång kan komma. Om vi betraktar den nya krisens djup, så måste jag upprepa att krisen har slutfört 2,5 års arbete, men ändå inte nått ned till den föregående krisens lägsta punkt. Om vi betraktar den nya krisen ur tidsperspektivet – nio år, eller sju, åtta år, så är det för tidigt för en ny uppgång. Därför upprepar jag att det är svårt att göra en prognos. Är det nödvändigt att den nya krisen skall nå samma punkt – samma bottenläge – som den föregående krisen? Det är troligt, men det är inte absolut säkert. Det utmärkande för den nya cykeln är att ”högkonjunkturen” inte nådde upp till den föregående högkonjunkturs högst punkt, men utifrån det kan vi inte helt abstrakt dra någon slutsats om den lägsta punkten. Roosevelts högkonjunktur utmärktes av det faktum att den huvudsakligen berörde den lätta industrin och inte byggnadsindustrin eller annan tung industri. Detta gjorde att rörelsen utvecklades på ett mycket begränsat sätt. Just därför blev sammanbrottet så katastrofalt, eftersom den nya cykeln inte hade en stabil grund i den tunga industrin, särskilt byggnadsindustrin som utmärks av nya investeringar med långsiktigt perspektiv, osv.

Teoretiskt kan vi nu anta att den nya uppgången kommer att omfatta mer än byggnadsindustrin – den tunga industrin i allmänhet – eftersom maskinparken trots konsumtionen under den förra perioden inte förnyades tillräckligt och efterfrågan kommer att bli större än under den förra konjunkturen. Det är möjligt att detta kan leda till en större, stabilare uppgång än den föregående. Det står absolut inte i motsättning till vår allmänna analys av den sjuka nedåtgående kapitalismen som leder till större och större nöd. Denna teoretiska möjlighet stöds i viss mån av de militära investeringarna i offentliga nödhjälpsarbeten. I vid historisk synvinkel innebär det att nationen blir fattigare för att man skall möjliggöra bättre konjunkturer i dag och i morgon. Vi kan likna en sådan konjunktur vid en oerhörd kostnad för hela organismen. Den kan möjligen betraktas som en ny förkrigskonjunktur, men när kommer den att börja? Kommer den nedåtgående rörelsen att fortsätta? Det är möjligt – troligt. I så fall kommer vi inte att få 13 eller 14 miljoner, utan 15 miljoner arbetslösa under den närmaste perioden. Då kommer allt vi sagt om övergångsprogrammet att förstärkas i alla avseenden,

men vi accepterar hypotesen om en ny uppåtgående rörelse inom de närmaste månaderna, ett halvår eller ett år. En sådan rörelse kan vara oundviklig.

Den första frågan, om en sådan uppgång kan främja vårt partis allmänna utsikter, tror jag vi kan besvara med ett kategoriskt ja, att det skulle gynna oss. Det finns ingen anledning att tro att den amerikanska kapitalismen av sig själv skulle kunna bli en frisk och sund kapitalism inom den närmaste framtiden, att den skulle kunna absorbera de 13 miljonerna arbetslösa. Men frågan gäller, om vi formulerar den mycket enkelt och aritmetiskt – om industrin under de närmaste två åren kan suga upp 4 miljoner arbetare av de 13 miljonerna arbetslösa, då finns det 9 miljoner kvar. Skulle det främja den revolutionära rörelsen? Jag tror att vi kan besvara frågan med ett kategoriskt ja.

Vi har en situation i ett land – en mycket revolutionär situation i ett mycket konservativt land – med en subjektiv eftersläpning vad gäller arbetarklassens mentalitet. I en sådan situation är ekonomiska återhämtningar – plötsliga ekonomiska återhämtningar, upp- och nedgångar – av underordnad betydelse ur historisk synvinkel, men de kan ha djupgående direkta effekter på miljontals arbetares liv. I dag har de mycket stor betydelse. Sådana plötsliga svängningar har mycket stor revolutionär betydelse. De skakar av dem deras konservatism; de tvingar dem att försöka förstå vad som händer, vilket perspektiv de har framför sig. Och varje sådan plötslig svängning leder in något skikt av arbetarna på den revolutionära vägen.

Mer konkret sett befinner sig de amerikanska arbetarna i en återvändsgränd nu. Den stora rörelsen, CIO, har inget direkt perspektiv eftersom den inte leds av ett revolutionärt parti och CIO har mycket stora svårigheter. Å andra sidan är de revolutionära elementen för svaga för att snabbt kunna vrida in rörelsen på den politiska vägen. Föreställ er att 4 miljoner arbetare kommer in i industrin under den närmaste tiden. Det kommer inte att dämpa de sociala motsättningarna – tvärtom. De kommer att skärpas. Om industrin kunde suga upp 13 eller 11 miljoner arbetslösa, då skulle det innebära att klasskampen dämpades under en lång period, men den kan bara suga upp en del och majoriteten kommer att förbli arbetslös. Varje arbetslös ser att de anställda har arbete. Han försöker få arbete och när han inte får det ansluter han sig till de arbetslösas rörelse. Då tror jag att vår paroll om rörlig skala kan bli mycket populär; dvs att vi kräver arbete åt alla under anständiga förhållanden i populär form: ”Vi måste få arbete åt alla, under anständiga förhållanden och till anständiga löner”. Början av ett uppsving – ekonomiskt uppsving – skulle vara mycket gynnsam, särskilt för den parollen. Jag tror också att den andra, mycket viktiga försvarsparollen, arbetarmilis, etc, skulle finna en mycket fördelaktig jordmån, en bas, eftersom ett sådant begränsat och osäkert uppsving gör kapitalisterna mycket angelägna om omedelbara profiter och ger dem en mycket fientlig inställning till fackföreningarna som stör deras utsikter till nya profitökningar. Under sådana förutsättningar tror jag att Hague skulle imiteras i stor skala.

Frågan om arbetarpartiet inför fackföreningarna. En ny högkonjunktur skulle naturligtvis ge CIO nya utvecklingsmöjligheter. I den mening kan vi förutsätta att en förbättring av konjunkturen skulle skjuta upp frågan om arbetarpartiet. Den skulle inte förlora hela sin propagandistiska betydelse, men den skulle förlora sin akuta karaktär. Vi kan då förbereda de progressiva elementen, få dem att acceptera idén och vara beredda när nästa kris närmar sig, vilket inte kommer att dröja länge.

Jag tror att den här frågan om Haguismen är oerhört viktig, och att en ny högkonjunktur, en ny uppgång, skulle öka våra möjligheter. En ny uppgång skulle innebära att den avgörande krisen, de avgörande konflikterna sköts upp några år, trots de häftiga konflikterna under själva uppgången. Och det är av största vikt för oss att vinna tid, eftersom vi är svaga och de amerikanska arbetarna inte är förberedda. Men även en ny uppgång skulle ge oss mycket kort tid – bristen på överensstämmelse mellan de amerikanska arbetarnas mentalitet och deras

metoder i den sociala krisen, denna bristande överensstämmelse är fruktansvärd. Men jag har en känsla av att vi måste visa några konkreta exempel på framgångar och inte inskränka oss till att ge fina teoretiska råd. Om ni ser på situationen i New Jersey, så är det ett fruktansvärt slag inte bara för socialdemokratin utan också för arbetarklassen. Hague har bara börjat. Vi har också bara börjat, men Hague är tusen gånger starkare...

Bilaga

Aprilteserna, VI Lenin 4 april 1927

Följande är ett utdrag ur protokollet från en allrysk konferens som hölls i mars-april 1917. Under Stalin-epoken vägrade man publicera protokollet, som i stället publicerades för första gången av Trotskij (i boken "Stalins förfalskarskola" 1931). Lenins rapport, som upptar största delen i nedanstående protokollutdrag finns numera med i Lenins Samlade verk, även i svensk översättning (*Valda verk i 10 band*, bd 6, sid 301ff). Protokollutdraget nedan är dock i sin helhet översatt från engelska upplagan av *The Stalin School of Falsification* (dvs även Lenins tal) – skillnaderna mellan översättningen nedan och den i *Valda verk* är dock marginella. *MF anm. (juli 2006)*

På dagordningen: Enhetsfrågan och kamrat Lenins rapport.

Ordförande: Kamrat Zinovjev.

Sekreterare: I I Boki och F I Drabkina.

Lenin: Min rapport och enhetsfrågan kan kombineras. Jag ber om ursäkt för att jag kom för sent.

Avilov: Socialdemokraternas allmänna möte är planerat till klockan ett. Därför måste vi sätta en tidsgräns för bolsjevikfraktionens sammanträde.

(Rop: "Till klockan tre.")

Delegat: Delegaterna från landsbygden har stannat kvar just för att vara med på detta sammanträde, som antingen kommer att ena eller splittra.

Zinovjev: Föreslår att kontakt tas med det gemensamma mötets organisatörer.

Vojtinskij: Föreslår att rapporten hänskjuts till det gemensamma mötet.

Kamrat Teodorovitj får i uppdrag att ta kontakt med det gemensamma mötets organisatörer.

Kamrat Lenins rapport

Jag har skisserat några teser, som jag kort tänkte kommentera här. På grund av tidsbrist har jag inte kunnat förbereda en grundlig och systematisk rapport.

Den grundläggande frågan handlar om vår inställning till kriget. Vad man främst märker, när man läser tidningarna i Ryssland och studerar förhållandena här, är försvarsvännernas triumf, segern för socialismens förrädare, bourgeoisins framgångsrika bedrägeri mot massorna. Man slås av det faktum att det råder samma situation inom den socialistiska rörelsen här i Ryssland som i andra länder: Försvarsvänlighet, "försvar av fosterlandet". Skillnaden är den att det inte någonstans finns det mått av frihet som vi har, och på oss faller därför ansvaret inför hela det internationella proletariatet. Den nya regeringen är precis som den föregående imperialistisk, trots löftet om republik. Den är heltigenom imperialistisk.

Tes 1. Vad gäller vår inställning till kriget, vilket för Rysslands del, även under den nya regeringen med Lvov och co, obestriddligen förblir ett imperialistiskt rövarkrig på grund av denna regerings kapitalistiska karaktär, är det otänkbart att göra den minsta eftergift åt den "revolutionära försvarsvänligheten".

Det medvetna proletariet kan endast på följande villkor godta ett revolutionärt krig som verkligen rättfärdigar revolutionär försvarsvänlighet:

a) makten övergår till proletariet och dess allierade, den fattigaste delen av bönderna, b) man avstår, i handling och inte bara i ord, från alla annekteringar, c) en i praktiken fullständig brytning med alla kapitalismens intressen.

Med tanke på den otvivelaktiga uppriktighet som utmärker den revolutionära försvarsvänlighetens förespråkare bland vanligt folk som bara accepterar kriget av nödvändighet och inte för erövringarnas skull, med tanke på att de duperats av bourgeoisien, måste vi förklara deras misstag för dem *oerhört* detaljerat, ihärdigt och tålmodigt, förklara det oupplösliga bandet mellan kapitalismen och det imperialistiska kriget, och visa att det är omöjligt att avsluta kriget med en verkligt demokratisk, icke-förtryckande fred utan att kapitalismen störtas.

Denna syn måste vi sprida allmänt bland arméerna i fält.

Förbrödring.

Vad gäller vår inställning till kriget även under den nya regeringen, som förblir en imperialistisk regering, får vi absolut inte göra minsta eftergift för försvarsvännerna. Massorna betraktar detta ur praktisk och inte teoretisk synvinkel. De säger: "Vi vill försvara fosterlandet, men inte erövra utländskt territorium." När kan vi betrakta ett krig som vårt eget? När man helt avstår från annekteringar.

Massorna betraktar inte den här frågan teoretiskt utan praktiskt. Vårt misstag ligger i vårt teoretiska sätt att närma oss frågan. Det klassmedvetna proletariet kan ge sitt samtycke till ett revolutionärt krig som verkligen motiverar revolutionär försvarsvilja. För representanterna för massan av soldater måste frågan ställas på ett praktiskt sätt, ty det finns inte något annat. Vi är inte alls pacifister. Men den avgörande frågan är: Vilken klass för kriget? Kapitalistklassen, som är förbunden med bankerna, kan inte föra något annat krig än ett imperialistiskt. Arbetarklassen kan. Steklov och Tjcheidze har glömt allt. När man läser de arbetardeputerades sovjets resolution, förbluffas man över att folk som kallar sig socialister kan anta en sådan resolution.

Det säregna i Ryssland är den oerhört snabba övergången från brutalt våld till det mest utstuderade bedrägeri. Den grundläggande förutsättningen är att man måste *avstå från annekteringar inte bara i ord utan även i handling*. Retj ylar om Sotsial-Demokrats uttalande att Kurlands införlivande med Ryssland är en annektering. Men annektering är att inkorporera vilket land som helst som utmärks av nationella särdrag, att inkorporera en nation mot dess vilja, oberoende av om den har ett eget språk, så länge den känner sig som en särskild nation. Detta är en fördom som storryssarna har odlat i århundraden.

Kriget kan bara fås att upphöra genom en total brytning med den internationella kapitalismen. Kriget orsakades inte av enskilda individer, utan av det internationella finanskapitalet. Att bryta med den internationella kapitalismen är inte en lätt sak, men att få slut på kriget är inte heller någon lätt sak. Det är barnsligt och naivt att tro att den ena sidan kan stoppa kriget efter behag... Zimmerwald, Kienthal... På oss mer än på någon annan ligger plikten att försvara den internationella socialismens heder. Svårigheten att angripa....

Med tanke på att de försvarsvänliga stämningarna otvivelaktigen är förhärskande inom breda skikt av massorna som bara accepterar kriget *av nödvändighet* och inte för eventuella erövringars skull, måste vi särskilt noggrant, oupphörligt och med stort tålamod förklara för dem att det är omöjligt att få slut på kriget genom en icke-förtryckande fred, om inte kapitalismen störtas. Det är nödvändigt att i bredast möjliga omfattning sprida denna tanke.

Soldaterna vill ha ett konkret svar på frågan – hur skall man få slut på kriget? Men att lova folket att vi kan få slut på kriget enbart genom några få individers goda avsikter – det är politiskt kvacksalveri. Vi måste varna massorna. Revolutionen är en svår sak. Misstag är oundvikliga. Vårt misstag är att vi inte har avslöjat den revolutionära försvarsvänligheten grundligt nog. Revolutionär försvarsvänlighet är förräderi mot socialismen. Det räcker inte att vi begränsar oss till... Misstaget måste erkännas. Vad skall vi göra? Vi måste förklara. Hur skall vi ge... till dem som inte förstår vad socialismen är... Vi är inte charlataner. Vi kan bara stödja oss på massornas medvetande. Även om vi måste förbli en minoritet – då får det bli så. Det kan vara bra att ge upp positionen som ledare för en tid, vi får inte vara rädda för att stanna kvar i minoritet. När massorna säger att de inte vill ha några erövringar, då tror jag dem. När Gutjkov och Lvov påstår att de inte vill ha några erövringar, då är de bedragare! När en arbetare säger att han vill försvara landet är det den förtrycktes instinkt som talar i honom.

Tes 2. Det säregna med det nuvarande ögonblicket i Ryssland är *övergången* från revolutionens första stadium, som på grund av proletariats otillräckliga organisering gav makten till bourgeoisien, till dess *andra* stadium, som måste ge makten till proletariatet och de fattigaste bondeskikten.

Denna övergång kännetecknas å ena sidan av legalitet (Ryssland är nu det friaste av världens krigförande länder) och å den andra av att massorna inte förtrycks, och slutligen av att massorna litar på och inte har en klassmässig inställning till kapitalisternas regering, fredens och socialismens värsta fiende. Denna säregenhet i det nuvarande ögonblicket kräver av oss förmågan att anpassa oss till de speciella förutsättningarna för partiarbetet bland den oerhört stora massan av proletärer som just vaknat till politiskt liv.

Varför tog ni inte makten? Steklov säger att det berodde på det ena eller det andra, alltid en eller annan anledning. Det är struntprat. Anledningen är att proletariatet inte är tillräckligt medvetet och inte tillräckligt organiserat. Det måste vi erkänna. Den materiella styrkan ligger i proletariatets händer, men bourgeoisien var medveten och beredd. Det är den hemska sanningen. Men vi måste öppet medge, och öppet säga till folket, att vi inte grep makten därför att vi var oorganiserade och inte medvetna.

Miljoner blir utfattiga, miljoner dödas. De mest utvecklade länderna går under, och resultatet blir att de ställs inför frågan...

Övergången från det första stadiet till det andra, maktens övergång till proletariatet och bönderna, kännetecknas å ena sidan av maximal legalitet (Ryssland är nu det friaste, det mest utvecklade landet i världen), och å den andra av massornas förtroendefulla och inte medvetna inställning till regeringen. Även våra bolsjeviker visar förtroende för regeringen. Detta kan bara förklaras av ruset som brukar följa på revolutionen. Det är socialismens död. Ni, kamrater, litar på regeringen. Om det är er inställning, då skiljer sig våra vägar. Jag föredrar att stanna kvar i minoritet. En Liebknecht är värd mer än hundratio försvarsvänner av Steklovs och Tjcheidzes typ. Om ni sympatiserar med Liebknecht och sträcker ut ens ett finger åt försvarsvännerna – det är ett förräderi mot den internationella socialismen. Vi måste tala till folket utan att använda latinska ord. Vi måste tala enkelt, förståeligt. De har rätt att... vi måste anpassa oss... Vi måste klara av övergången... men vi måste göra det. Vår linje kommer att visa sig riktig. Om vi drar oss undan dessa människor, då kommer alla förtryckta att komma till oss, eftersom kriget för dem till oss. Det finns ingen annan utväg för dem.

Tes 3. Inget som helst stöd till den provisoriska regeringen. Vi måste förklara den totala falskheten i alla dess löften, särskilt dess påstådda vilja att avstå från annekteringar. I stället måste vi avslöja det otillständiga och illusionsskapande "kravet" att denna regering, kapitalisternas regering, skall upphöra att vara imperialistisk.

Pravda kräver av *regeringen* att den avstår från annekteringar. Kräva av kapitalisternas regering att den avstår från annekteringar – struntprat! Rena parodin på...

Ur vetenskaplig synvinkel är det en sådan dimridå av bedrägerier, som hela det internationella proletarietet, hela... Det är hög tid att erkänna misstaget. Slut med hälsningar och resolutioner! Det är dags att ta itu med arbetet. Vi måste arbeta systematiskt, nyktert...

Tes 4. Erkänna det faktum att vårt parti i de flesta arbetar- och soldatdeputerades sovjet utgör en minoritet, och än så länge en liten minoritet, gentemot blocket av alla småborgerliga opportunistiska element, från de populistiska socialisterna och socialistrevolutionärerna till organisationskommittén – Steklov med flera (Tjcheidze, Tseretelli, och så vidare) – som har givit efter för bourgeoisins inflytande, och utsträckt detta inflytande till proletarietet.

Vi måste förklara för massorna att de arbetardeputerades sovjet är den revolutionära regeringens *enda möjliga form*, och att, eftersom denna regering viker sig för bourgeoisins inflytande, vår uppgift därför är att tålmodigt, systematiskt och oupphörligt *förklara* för massorna att deras taktik är felaktig, en förklaring som måste anpassas speciellt till massornas praktiska behov.

Så länge vi förblir i minoritet fortsätter vi vårt arbete med att förklara och kritisera misstag. Vi talar hela tiden för nödvändigheten att överföra hela statsmakten till de arbetardeputerades sovjet, så att massorna av egen erfarenhet kan lära sig att göra rent hus med sina misstag.

Vi bolsjeviker har för vana att lägga oss till med maximal revolutionism. Men det räcker inte. Man måste analysera... Den verkliga regeringen är de arbetardeputerades sovjet. Att tänka annorlunda är att förfalla till anarkism. Vi medger att vårt parti är i minoritet i sovjeten. Vi måste förklara för massorna att de arbetardeputerades sovjet är den enda möjliga regeringen, en regering som aldrig tidigare funnits, förutom på Kommunens tid. Om nu majoriteten i de arbetardeputerades sovjet står för en försvarsvänlig syn? Det kan inte hjälpas. För oss återstår bara att tålmodigt, träget och systematiskt förklara att deras taktik är felaktig.

Så länge vi är i minoritet fortsätter vi vårt arbete med att kritisera, för att befria massorna från illusioner. Vi begär inte att massorna skall tro oss bara för att vi säger det, vi är inte charlataner. Vi vill att massorna av egen *erfarenhet* skall befria sig från sina misstag.

Manifestet från de arbetardeputerades sovjet – det finns inte ett enda ord i det som genomsyras av klassmedvetande. Det innehåller bara fraser. Just frasen – detta smicker av det revolutionära folket – kan ödelägga allt revolutionärt. All marxism lär oss att inte duka under för den revolutionära frasen, i synnerhet i ett ögonblick när den är särskilt vanlig.

Tes 5. Inte en parlamentarisk republik – en återgång från de arbetardeputerades sovjet till en sådan skulle vara ett steg tillbaka – utan en republik av arbetar-, lantarbetar- och bondesovjet, uppifrån och ned.

Avskaffande av polisen, armén¹ och tjänstemannaväldet.

Inga tjänstemäns löner får överstiga en duglig arbetares genomsnittslön, alla tjänstemän skall väljas och kunna avsättas när som helst.

Den lärdomen drog vi av den franska Kommunen, en lärdom som Kautsky glömt, men som arbetarna påminde om 1905 och 1917. Erfarenheterna från dessa år lär oss att... vi inte får tillåta att polisen återupprättas, vi får inte tillåta att den gamla armén byggs upp igen. Vi måste ändra vårt program, det är föråldrat. De arbetar- och soldatdeputerades sovjet är ett steg mot socialismen. Ingen polis, ingen armé, ingen byråkratism. Den konstituerande församlingen måste sammankallas – men av vem? Resolutioner skrivs för att arkiveras eller kasseras.

¹ Det vill säga folkets allmänna beväpning måste ersätta den stående armén (Lenins anmärkning).

Jag skulle bli glad om jag fick se den konstituerande församlingen samlad imorgon, men det vore naivt att tro att Gutjkov kommer att sammankalla den konstituerande församlingen. Allt detta pladder om att tvinga den provisoriska regeringen att sammankalla den konstituerande församlingen är värdelöst, rent bedrägeri. Det har skett revolutioner förr, men polisen har blivit kvar. Det har skett revolutioner förr, men tjänstemän och allt annat har blivit kvar. Där har vi orsaken till revolutionernas undergång. De arbetardeputerades sovjet är den enda regering som kan sammankalla denna församling. Vi har alla välkomnat sovjeterna, men vi har inte förstått deras innebörd. Från den här formen av regering går vi tillbaka till Internationalen, som går i bourgeoisiens släptåg.

En borgerlig republik kan inte lösa frågan [om kriget], eftersom denna bara kan avgöras i internationell skala. Vi lovar inte någon frigörelse, men vi säger att den bara kan ske under denna form (de arbetar- och soldatdeputerades sovjet). Ingen annan regering än arbetar- och lantarbetardeputerades sovjet. Om vi talar om kommunen kommer ingen att förstå oss. Men om vi säger: Ersätt polisen med arbetar- och lantarbetardeputerades sovjet, lär er att styra, det finns inget som kan hindra er – (det kommer de att förstå). Konsten att styra kan man inte lära sig ur böcker. Ni måste experimentera, göra misstag och lära er att styra.

Tes 6. I agrarprogrammet måste tyngdpunkten flyttas över till de lantarbetardeputerades sovjet. Konfiskering av alla storgods. Nationalisering av alla jordegendomar i landet. Ledningen av egendomarna måste ligga i händerna på de lokala lantarbetar- och bonde-deputerades sovjet. Sovjet med deputerade från de fattigaste bönderna måste skapas. Modelljordbruk måste skapas av storgods (från 100 till 300 *desiatiner*² beroende på lokala och andra förhållanden och i enlighet med lokala institutioners beräkningar), under kontroll av de lantarbetardeputerades sovjet och på det allmännas bekostnad.

Vad är bondeklassen? Vi vet inte. Det finns ingen statistik, men vi vet att den är en kraft.

Om de tar över jorden kan ni lita på att de inte kommer att lämna över den till er, och de kommer inte heller att be om er tillåtelse. Programmets tyngdpunkt har förskjutits.

Tyngdpunkten ligger på de lantarbetardeputerades sovjet. Om revolutionen inte avgörs av den ryske bonden, så kommer den att avgöras av den tyske arbetaren.

Muzjiken från Tambov...

Ingen ersättning för en *dessiatin*, en rubel för den andra, två rubler för den tredje. Vi skall ta över jorden, och godsägaren kommer aldrig att kunna komma tillbaka.

Jordbruk på kommunal basis.

Det måste skapas separata sovjet med deputerade från de fattigaste bönderna. Vi har muzjiken, mellanbonden och lantarbetaren. Även om den senare får jord kan han ändå inte bygga upp ett jordbruk. Det är nödvändigt att skapa modelljordbruk av storgods, driva dem på kommunal basis och låta se lantarbetardeputerades sovjet styra dem.

Det finns storgods...

Tes 7. Omedelbar sammanslagning av landets alla banker till en allmän nationell bank, som måste kontrolleras av de arbetardeputerades sovjet.

”En bank är en form av samhällelig bokföring” (Marx). Kriget lär ut ekonomi. Alla vet att bankerna plundrar nationens tillgångar. Bankerna är nervsystemet, brännpunkten för nationens ekonomiska liv. Vi kan inte ta över banker själv, men vi kan förespråka en sammanslagning av dem under de arbetardeputerades sovjets kontroll.

² Ett ytmått motsvarande 2,2 tunnland.

Tes 8. Vår omedelbara uppgift är inte att ”införa” socialismen, utan att omedelbart ställa den samhällseliga produktionen och distributionen av varor under de arbetardeputerades sovjeters kontroll.

Livet och revolutionen ställer den konstituerande församlingen i skymundan. Det viktiga är inte vem som skriver ner lagarna på papper. Det viktiga är vem som verkställer dem. En proletär diktatur finns, men ingen vet vad man skall göra med den (Marx... bara det som har mognat till verklighet). Kapitalismen har blivit statskapitalism.

Tes 9. Partiuppgifterna:

1. Omedelbar partikongress.
2. Ändring av partiprogrammet, främst:
 - a) om imperialismen,
 - b) om inställningen till staten, och vårt krav på en ”kommunstat”,³
 - c) bättra på vårt föråldrade minimiprogram.
3. Byta partinamn.⁴

Vi måste ta initiativ till att skapa en revolutionär international, en international mot socialchauvinisterna och ”centern”.⁵

Sammanfattning.

Arbetardeputerades sovjet har skapats, den har ett enormt inflytande. Alla sympatiserar instinktivt med den. Denna instinkt innehåller mer revolutionärt tänkande än alla revolutionära fraser. Om de arbetardeputerades sovjeterna visar sig förmögna att ta styret i egna händer – då är frihetens sak tryggad. Även om man skriver helt idealiska lagar – vem skall sätta dem i verket? Samma tjänstemän, men de är förbundna med bourgeoisien

Till massorna kan vi inte säga ”förverkliga socialismen”, utan att vi måste säga ”välj” socialismen. Kapitalismen har utvecklats, krigskapitalismen skiljer sig från förkrigskapitalismen.

På grundval av taktiska slutsatser måste vi ta itu med praktiska åtgärder. En partikongress måste sammankallas omedelbart, programmet måste revideras. Mycket i det är föråldrat. Minimiprogrammet måste ändras.

Personligen och för egen del föreslår jag att vi ändrar partiets namn, att vi kallar det kommunistpartiet. Folket kommer att förstå namnet ”kommunist”. Majoriteten av de officiella socialdemokraterna har förrått socialismen. Liebknecht är den ende socialdemokraten. Är ni rädda att göra er av med era gamla minnen? Men för att byta kläder måste vi ta av oss den smutsiga skjortan och sätta på oss en ren.

Varför förkasta all erfarenhet från den internationella kampen?

De flesta socialdemokrater över hela världen har förrått socialismen och ställt sig på regeringarnas sida (Scheidemann, Plechanov, Guesde). Vad skall man göra för att få med sig

³ Det vill säga en stat efter Pariskommunens förebild (Lenins anmärkning).

⁴ I stället för ”socialdemokrater”, vars officiella ledare har förrått socialismen över hela världen genom att gå över till bourgeoisien (”försvarsvännerna” och de vacklande kautskyanerna), måste vi kalla oss *kommunistiska partiet*. (Lenins anmärkning).

⁵ ”Centern” kallas den tendens inom den internationella socialdemokratin som vacklar mellan socialchauvinisterna (”försvarsvännerna”) och internationalisterna, det vill säga: Kautsky & co i Tyskland, Longuet & co i Frankrike, Tjcheidze & co i Ryssland, Turati & co i Italien, MacDonald & co i England, och så vidare. (Lenins anmärkning).

Scheidemann? Detta sätt att se på saken innebär socialismens död. Att skicka ett telegram till Scheidemann [och föreslå] att kriget skall avbrytas... är bedrägeri.

Namnet socialdemokrat är felaktigt. Häng inte fast vid ett gammalt namn som är genomruttet. Visa er vilja att bygga ett nytt parti... och alla förtryckta skall komma till er.

I Zimmerwald och Kienthal dominerade centern, *Rabotjaja Gazeta*. Vi skall visa er vad all erfarenhet har visat.

Vi förklarar att vi har bildat en vänster och brutit med centern. Antingen talar ni om Internationalen, och då måste ni fortsätta... eller så...

Zimmerwalds vänstertendens finns i alla länder i världen. Massorna måste inse att socialismen har splittrats över hela världen. Försvarsvännerna har avsvurit sig socialismen. Liebknecht ensam... framtiden är hans.

Jag hör att det finns en tendens till enande i Ryssland. Enhet med försvarsvännerna – det är förräderi mot socialismen. Jag anser att det är bättre att stå ensam som Liebknecht – en mot hundratio.

Bagdatiev: Föreslår att det inte inleds någon diskussion, utan att vi avgör frågan om det pågående mötet. Om vi beslutar oss för att inte gå dit kan mötet fortsätta.

Skrypnik: Kamrat Lenins rapport måste ge svar på frågan om vi skall gå dit eller ej.

Vojtinskij: Kamrat Lenins rapport berörde en mängd frågor som inte tagits upp på bolsjevik-konferensen. Diskussionen pågår både bland bolsjeviker och mensjeviker. Det vore därför intressant att diskutera dessa teser innan det gemensamma mötet, som inte är bindande för någon.

Diskussionen är viktig för delegaterna från landsbygden.

Förslaget antas.

Partigruppen går över till mötessalen i Tauridpalatset.

Om taktiken – Kominterns III:e kongress 12 juli 1921

5. Delstrider och delfordringar

De kommunistiska partierna kan endast utveckla sig genom kamp. Inte ens de minsta kommunistiska partier får inskränka sig till uteslutande propaganda och agitation. De måste i alla proletariats massorganisationer bilda förtrupperna, och genom att formulera praktiska kampförslag, genom påtryckning till kamp för alla proletariats livsnödvändigheter visa de efterblivna, tvekande massorna hur man skall strida och på så sätt för massorna avslöja alla icke-kommunistiska partiers förrådiska karaktär. Endast genom att kommunisterna förstår att ställa sig i spetsen för proletariats kamp, endast därigenom att de befordrar denna kamp, kan de i verkligheten vinna stora massor av proletariatet för kampen om diktaturen.

De kommunistiska partiernas hela agitation och propaganda, hela deras arbete måste vara uppfyllt av medvetandet om att en varaktig förbättring av proletariatets läge är omöjlig på kapitalismens grundval, att endast genom att krossa bourgeoisin och förstöra den kapitalistiska staten ges en möjlighet till en förbättring av arbetarklassens läge och till återuppbyggnaden av den av kapitalismen sönderslagna nationella ekonomin.

Men detta medvetande får ej ta sig uttryck i en förnekelse av kampen för proletariatets aktuella, omedelbara livsnödvändigheter tills det blir i stånd att genom sin diktatur försvara dem. Socialdemokratin, som nu, då kapitalismen ej är i stånd att ens säkra arbetarna den mätte slavens existens, uppställer det gamla socialdemokratiska programmet om fredliga reformer,

reformer som skall genomföras med fredliga medel inom ramen för det bankrutta kapitalistiska samhället och på dess grundval, bedrager medvetet den arbetande massan. Kapitalismen är under förfallsperioden icke endast oförmögen att säkra arbetaren några som helst mänskliga levnadsvillkor, utan socialdemokraterna, reformisterna i alla länder, visar dagligen att de inte är villiga att föra någon som helst kamp, inte ens om de obetydligaste av de krav, som de uppställt i sina program.

Ett liknande bedrägeri mot folkmassorna är kravet på socialisering

Ett liknande bedrägeri mot folkmassorna är kravet på socialisering eller nationalisering av de viktigaste industrigrenarna, fordringar som framställs av centristerna. De vilseför inte bara massorna genom att söka intala dem att man kan ta från kapitalet de viktigaste industrigrenarna utan att bourgeoisin besegrats, nej, de söker även avleda arbetarna från den verkliga, levande kampen för deras närmaste behov genom att ge dem hopp om allmän äganderätt till den ena industrigrenen efter den andra, varefter det ”planmässiga” samhällsuppbyggandet kan börja. De kommer på så sätt tillbaka till det socialdemokratiska minimiprogrammet, dvs till en reform av kapitalismen, vilket nu förvandlats till ett öppet kontrarevolutionärt bedrägeri.

Om i nationaliseringsprogrammet för exempelvis kolindustrin, den gamla lassalleanska tanken att rikta proletariatets hela energi på en enda fordran för att göra denna till hävstång för en revolutionär aktion, vilken i sin vidare utveckling skulle föra till kamp om makten, spelar någon vidare roll har vi här att göra med ett sterilt fantasteri. Arbetarklassen lider numera i alla kapitalistiska länder under så många och så förfärliga gissel, att det är omöjligt att koncentrera kampen mot alla dessa tryckande bördor och hemska slag kring ett visst doktrinärt ämne. Tvärtom gäller det att ta varje massans behov till utgångspunkt för de revolutionära striderna, som först förenade utgör den sociala revolutionens mäktiga ström. De kommunistiska partierna uppställer inte för dessa strider något minimiprogram, som på kapitalismens grund skall stärka och förbättra dess vacklande byggnad. I stället förblir förstörandet av denna byggnad deras ledande mål, deras aktuella uppgift. Men för att kunna fylla denna uppgift måste de kommunistiska partierna uppställa fordringar, vars uppfyllande utgör ett omedelbart, och nödvändigt behov för arbetarklassen, och de måste kämpa i massornas strider för dessa fordringar, oberoende av, om de är förenliga med kapitalistklassens profithushållning eller ej.

De kommunistiska partierna skall inte beakta den kapitalistiska industrins existens- och konkurrensförmåga, inte heller den kapitalistiska finanshushållningens bärkraft, utan den gränslösa nöd, som proletariatet ej kan och ej får uthärda. Om dessa fordringar motsvarar de breda proletärmassornas livligaste behov, om dessa massor uppfylls av känslan av att de utan dessa fordringars förverkligande ej kan existera, då blir även striderna för dessa fordringar utgångspunkten för striden om makten. I stället för reformisternas och centristernas minimiprogram uppsätter den Kommunistiska Internationals kampen för proletariatets konkreta behov, för ett system av krav, som i sin helhet söndermålar bourgeoisins makt, organiserar proletariatet, och bildar etapper i kampen för den proletära diktaturen, ett system där varje krav ger uttryck för massornas djupaste behov, även om dessa massor ännu inte medvetet står på den proletära diktaturens grund.

Allteftersom kampen för dessa fordringar omfattar och mobiliserar allt större massor, allteftersom denna kamp ställer massornas vitala behov emot den kapitalistiska statens, blir arbetarklassen medveten om sanningen att kapitalismen måste dö om arbetarklassen vill leva. Detta medvetande blir viljan att kämpa för diktaturen. Det är de kommunistiska partiernas uppgift att stegra denna kamp som utvecklas under dessa konkreta fordringar, att fördjupa och samla dem. Varje partiell aktion, som företas av de arbetande massorna för att uppnå en delfordran, varje allvarlig strejk, mobiliserar samtidigt hela bourgeoisin, vilken såsom klass

sluter upp vid de hotade arbetsköparnas sida för att omöjliggöra varje – om än bara partiell – seger för proletariatet (teknisk nödhjälps, borgerliga strejkbrytare i engelska järnvägsstrejken, fascister). Bourgeoisin mobiliserar även hela statsapparaten till kamp mot arbetarna (inkallandet till militärtjänst av arbetarna i Polen, undantagstillståndet under gruvarbetarstrejken i England). Arbetarna, som kämpar för delfordringar, tvingas automatiskt till kamp mot hela bourgeoisin och dess statsapparat.

I samma omfattning som kampen för delfordringar utvecklar sig till arbetarklassens allmänna kamp mot kapitalismen måste även de kommunistiska partierna vidga sina fordringar ända till en lösning för motståndarens direkta nedslående.

Vid uppställningen av delfordringar måste de kommunistiska partierna se till att dessa krav som bottnar i den breda massans djupaste behov inte bara för in massorna i kampen, utan även att de till hela sitt väsen har förmågan att organisera massorna.

Alla konkreta krav som framspringer ur arbetarmassornas ekonomiska nöd, måste ledas in i den stora kampfåran: arbetarnas kontroll över produktionen, inte som en plan för den nationella ekonomins byråkratiska organisation under kapitalismens regim, utan som kamp mot kapitalismen genom fabrikssovjeterna och de revolutionära fackföreningarna. Endast genom uppbyggandet av sådana organisationer, endast genom dessas förbindelse efter industrigrenar och industricentra, kan arbetarmassornas kamp bli organisatoriskt enhetlig, kan motstånd göras mot massornas splittring genom socialdemokratien och fackföreningsledningarna. Fabrikssovjeterna kommer endast att fylla dessa uppgifter om de uppstår i kampen för ekonomiska mål, som är gemensamma för den bredaste delen av massorna och endast om de åstadkommer förbindelse mellan proletariatets alla revolutionära delar: mellan det kommunistiska partiet, de revolutionära arbetarna och de i revolutionär utveckling stadda fackföreningarna.

Varje invändning mot fastställandet av sådana delfordringar, varje anklagelse för reformism på grund av dessa delstrider, är uttryck för samma oförmåga att fatta de levande villkoren för revolutionärt handlande som kom till uttryck hos vissa kommunistiska grupper i motståndet mot deltagandet i fackföreningarna, mot utnyttjandet av parlamentarismen. Det gäller inte bara att tala till proletariatet om slutmålen, utan att stegra den praktiska kampen, som ensam är i stånd att föra proletariatet till kampen för slutmålen. Hur ogrundade och främmande för det revolutionära livets behov invändningarna mot delfordringarna är, bevisas bäst därav, att till och med de små organisationer, som bildats av de s k vänsterkommunisterna såsom tillflyktsorter för den rena läran, tvingas att uppställa delfordringar om de över huvud taget vill försöka att dra in bredare arbetarmassor i kampen än de, som samlar sig omkring dem, eller om de vill delta i de bredare folkmassornas kamp för att kunna utöva inflytande på dem

Den nuvarande epokens revolutionära väsen består just däri att arbetarmassans mest anspråkslösa levnadsvillkor är så oförenliga med den kapitalistiska statens existens, att kampen för de anspråkslösaste fordringarna växer ut till kampen för kommunismen.

Kapitalisterna använder den alltmer växande armén av arbetslösa som tryck på det organiserade arbetet för att pressa ned arbetslönerna, och socialdemokraterna, de oavhängiga och fackföreningarnas officiella ledare håller sig fegt på avstånd från de arbetslösa och betraktar dem endast som objekt för statens och fackföreningarnas välgörenhet och värderar dem politiskt som lump-proletariat. Kommunisterna däremot måste ha klart för sig att under de nuvarande förhållandena utgör de arbetslösa här en revolutionär faktor av ofantlig betydelse. Kommunisterna måste söka ta ledningen för denna armé. Genom de arbetslösas tryck på fackföreningarna måste kommunisterna påskynda de senares förnyelse och i första hand påskynda deras befrielse från förrådiska ledare. Det kommunistiska partiet kommer genom att det förenar de arbetslösa med proletariatets förtrupp i kampen för den socialistiska

revolutionen att avhålla de arbetslösa mest revolutionära och otåliga element från en del förtvivlade handlingar och göra hela massan i stånd att under gynnsamma förhållanden verksamt understödja en arbetargrupps angrepp och att utveckla detta utöver ramen för den givna konflikten, att göra denna konflikt till utgångspunkt för en avgörande offensiv; med ett ord att förvandla hela denna massa från en industrins reservarmé till en aktiv armé för revolutionen.

Då de kommunistiska partierna med den största energi tar sig an försvaret av dessa arbetarlagar, då de nedstiger till arbetarklassens djup, representerar de inte ett arbetarskikts intresse gentemot de andra. Nej, de representerar arbetarklassens gemensamma intressen, som de kontrarevolutionära ledarna förrådde för arbetararistokratins ögonblicksintressen; ju större lagren är av arbetslösa, deltidsarbetande etc, dess mer förvandlar sig deras intressen till arbetarklassens gemensamma intressen, och dess mera måste arbetararistokratins övergående intressen underordnas detta gemensamhetsintresse. Det synsätt som stöder sig på arbetararistokratins intressen för att vända dem som vapen mot de arbetslösa eller lämna dessa helt i sticket, splittrar arbetarklassen och är i verkligheten kontrarevolutionärt. Det kommunistiska partiet såsom representant för arbetarklassens större delen av de mest nedtryckta och förslavade arbetarna till kamp, trots aristokratins motstånd.

Ur ”Teser om taktiken, fackföreningsinternationalen och de kommunistiska partiernas struktur och organisationsarbete, antagna på Kommunistiska Internationalens tredje världskongress 1921”, *Röda Häftet 3/4*, Halmstad 1970.

Ett handlingsprogram för Frankrike, juni 1934¹

”Ett handlingsprogram för Frankrike” publicerades första gången i juni 1934 i ”La Verité” (Sanningen), Franska Kommunistiska Förbundets tidning. Förbundet var en sektion av International Communiste League, det som sen skulle bli Fjärde Internationalen. Programmet, vars huvudidéer kom från Trotskij, var ett svar på den förrevolutionära situation som utvecklades i Frankrike efter den 6:e februari 1934, då fascistiska och reaktionära grupper iscensatte en väpnad demonstration mot den sittande regeringen utanför den byggnad där deputerandekammaren var inrymd. Den 12:e februari svarade de franska arbetarna med en endags generalstrejk och demonstrationer över hela landet. Den politiska situationen i Frankrike polariserades snabbt, regeringen svängde åt höger och regeringens förste man (Daladier) ersattes med en man (Doumerge) som lovade att garantera en ”stark” regering. Idén om en enhetsfront mot fascismen, som under en tid varit Kommunistiska förbundets viktigaste punkt i agitationen, började nu vinna gensvar i arbetarklassens masspartier och Fackföreningar.

”Ett handlingsprogram för Frankrike” utarbetades för att ge den föreslagna enhetsfronten klara målsättningar och ett politiskt innehåll.

Det kan också läsas som en tidig version av ”Övergångsprogrammet”, även om det senare naturligtvis har ett internationellt perspektiv och inte är knutet till ett enda land.

1. Fascism och krig hotar!

I samband med den kapitalistiska världens allmänna förfall håller Frankrike under stor-kapitalets ledning på att gå under. Överallt i de styrande kretsarna i samhället och i regimen alla institutioner mångdubblas skandalerna. De rikas korrupperande inflytande tilltar.

För arbetarna betyder det här ökad arbetslöshet, för småbrukarna ekonomisk ruin. För alla utsugna ökar eländet.

Den döende kapitalismen är bankrutt. Den härskande klassen har bara en sak i sinnet för att rädda sig från denna historiska bankrutt: ännu mer elände för de arbetande massorna. Att hålla tillbaka alla reformer hur obetydliga de än är, att undertrycka det demokratiska styret.

Över hela världen blir fascismens järnhäl den sista utvägen för den desperata kapitalismen.

Imperialismen tilldelades ett dräpande slag av den ryska revolutionen i oktober 1917. Men lyckades ändå upprätthålla sitt herravälde över samhället tack vare de nederlag som arbetarpartierna led under efterkrigstiden.

På detta följde så Socialdemokratins allmänna förräderi och den Kommunistiska Internationalens urartning. Nederlagen för den tyska revolutionen 1923, för den kinesiska

¹ ”Ett handlingsprogram för Frankrike”, La Verite, juni 1934, Fourth International, oktober 1942. La Verité (Sanningen) var det franska Kommunistiska Förbundets tidning. KF var fransk sektion av ICL. De viktigaste idéerna i det här dokumentet kommer från Trotskij, även om de publicerades i Förbundets namn. Delar dikterades för sekreterare under de hektiska veckor när han letade efter bostad. I dess helhet redigerades det av honom. Programmet var ett svar på den förrevolutionära situation som utvecklades efter den 6 februari 1934 när fascistiska och reaktionära grupper företog en väpnad demonstration mot Daladier-regeringen vid deputerandekammaren. De franska arbetarna svarade den 12 februari med en en-dags generalstrejk och demonstrationer över hela landet. Motsättningarna i Frankrike ökade snabbt och regeringen gled åt höger. Doumergue ersatte Daladier som premiärminister och lovade att bilda en ”stark” regering. Idén om enhetsfront mot fascismen, som under en tid varit tyngdpunkten i Kommunistiska Förbundets agitation, började nu allmänt att omfattas av de stora arbetarpartierna och fackförbunden. Avsikten med ”Handlingsprogrammet” var att plocka fram det politiska innehållet i och föremålet för den föreslagna enhetsfronten. Det kan också läsas som en tidig version av det Övergångsprogram som antogs vid Fjärde Internationalens grundningskonferens 1938 (se sid 23 i denna bok). Även om det senare har en internationell inriktning och inte inskränker sig till ett enstaka land.

revolutionen 1927 och för de tyska och österrikiska arbetarna² 1933 och 1934 utgör de avgörande vändpunkterna när det gäller kapitalismens förmåga att stabilisera sig själv.

Men dessa osäkra framgångar som kapitalisterna uppnått, när samtidigt inte den tidigare härskande klassen i Sovjet kunnat återta makten, har bara lett till en skärpning av den allmänna krisen. Mer våldsamt och planlöst än någonsin har monopolens tryck på världsmarknaden kolliderat med de nationella gränserna och principen om privat ägande.

Samtidigt som borgarklassen drar fördel av proletariatets motgångar på dess marsch mot socialismen använder den sig av sitt sista kort, fascismen. Med hjälp av det försöker den desperat röja undan den organiserade arbetarklassen.

Sådant är det internationella läge som driver den franska borgarklassen i riktning mot fascismen.

Men enbart fascismen är inte den sönderfallande kapitalismens sista ord. Varje imperialistmakt som har nedkämpat sin inre fiende måste expandera utåt. Här ligger grunden till ett nytt världskrig. Femtio miljoner människor strök med under de avskyvärda lidandena under det förra världskriget och dess efterverkningar. Hundratals miljoner arbetare kommer att massakreras i det kommande kriget. Frankrike, som inte ökar befolkningsmässigt, kommer att klara sig sämre än något annat land.

Arbetarna måste med all sin styrka gå emot dessa borgarklassens kriminella planer.

2. Den franska borgarklassens planer

För att försöka klara sig ur det kaos som den orsakat i landet måste den franska borgarklassen först lösa det monetära problemet. En del av borgarklassen vill göra detta med hjälp av inflation dvs genom att trycka upp mer papperspengar och därmed indirekt sänka lönerna och öka levnadskostnaderna. Samtidigt som man därmed tvingar småborgarna i konkurs. Den andra delen vill göra det deflationistiskt. Vilket innebär att åtstramningarna ska drabba arbetarna (sänkta löner), arbetslösheten ska öka och småbönder och småborgare ska slås ut.

Bägge alternativen medför ökade umbäranden för de utsugna. Att välja mellan de här två kapitalistiska metoderna vore som att välja mellan två olika instrument med vilka utsugna ska skära strupen av arbetarna.

Hårdhänt deflation är det första steget i de franska kapitalisternas plan. Arbetarna berövas sitt arbetslöshetsunderstöd. Socialförsäkringarna hotas. Lönerna sänks. Statligt anställda har redan drabbats. Småbrukarna står på tur.

Det här kommer dock inte att hindra borgarna från att endera dagen ta till den andra metoden - inflation om den skulle visa sig användbar. Hitlertyskland är ett exempel på det. De utsugna måste med all kraft gå emot denna borgarnas plan.

I motsats till det deflationsprogram som inskränker på deras levebröd måste arbetarna ställa sitt eget program. Ett program som går ut på en grundläggande omvandling av de sociala förhållandena genom en fullständig ”deflation” av alla privilegier och profiter som går till typer som Oustric³ och Stravisky och deras gelikar som suger ut landet. Det är den enda utvägen.

² De österrikiska arbetarna kämpade hjältemodigt med vapen i händerna mot Dolfussregeringen i februari 1934, men besegrades.

³ Albert Oustric var en fransk bankir vars spekulationer raderade ut en mängd banker och ledde till regeringen Tardieus fall 1930. Serge Alexandre Stravisky var en annan finansman vars skumma affärer omfattade stora Tutor till polisen och till borgerliga politiker. Hans ”själv mord” i januari 1934 var så obekvämt för hans vänner i Chautemps regering att det bidrog till dess fall.

3. Avskaffa "affärshemligheterna"

För att hitta en lösning som är fördelaktig för de arbetande massorna måste vi utan minsta dröjsmål göra upp ett skoningslöst bokslut över kapitalismens bankrutt och upprätta en förteckning över alla sociala klassers och samtliga gruppers intäkter och utgifter.

För proletariatet och för utsugna av alla slag är det här inget problem. Arbetarnas löner finns införda i kapitalets bokföring. Då det gäller utgifter så bokför småföretagarna dem veckovis. Bönders, hantverkares, småföretagares och lägre tjänstemäns inkomster och utgifter känner alla till. De rovgiriga bankerna kan genom inteckningar exakt bedöma ökningstakten i utslagningen av bönderna!

Men kapitalisterna, de stora utsugarna döljer vaksamt sina hemligheter. Trusterna, monopolen och de stora företagen som äger nio tiondelar av produktionen och därigenom styr hela samhällets produktion, redovisar aldrig sina stölder.

Den utsugarmaffian gömmer sig bakom "affärshemlighetens" okränkbarhet.

Affärshemligheten är bara ett sätt att styra de utsugnas liv. Samtidigt döljer den de rikas, alla Straviskys och de Wendels bankaffärer, deras industriföretag och kommersiella göranden. De går under beteckningen "allmän välfärd" och "nationalbudget".

Ned med affärshemligheten: De som kräver uppoffringar måste själva börja med att visa upp sina räkenskapsböcker. På det viset kommer deras skurkaktighet att avslöjas!

4. Arbetarnas och böndernas kontroll över bankerna, Industrin och handeln

Den borgerliga demokratin har genom valurnan beviljat de arbetande massorna något som ska föreställa kontroll över de som styr dem. Så länge som detta inte gjorde någon skada, så länge tillät borgarna den sortens demokrati. Men de tillät aldrig ens skuggan av kontroll över sin ekonomiska administration, över själva grundvalen för sitt förtryck. Det förtryck som slutar i anarki, bankrutt och utarmning av massorna.

Den parasiterande aktieägaren har rätt att veta hur det företag som ökar hans förmögenhet går. Arbetaren, den förtryckta producenten, har bara att lyda och hålla mun. Han är bara en del av maskineriet.

Men arbetarna vill lära känna alla delar av maskinen. Bara de kan bedöma hur den fungerar. Låt oss i stället för det kapitalistiska styret sätta upp det arbetande folkets obevekliga kontroll.

Fabrikskommittéer bondekommittéer, kommittéer för de lägre tjänstemännen, kort sagt de anställdas kommittéer skulle lätt, med hjälp av samarbetsvilliga tekniker, ingenjörer och bokföringspersonal som lojalt stöder det arbetande folket, kunna avskaffa utsugarnas "affärshemlighet".

5. För arbetarna

Under detta upprop kämpar det Kommunistiska Förbundet för följande åtgärder och krav i arbetarnas intresse.

1. *Fyrtio-timmars arbetsvecka, löneökningar.* Arbetarnas kontroll kommer att göra klart för alla att produktivkrafternas nivå tillåter en förkortning av arbetsdagen. Löneökningar på bekostnad av pamparna i Comités des Forges, i Comités des Houilleres, på bekostnad av Finalys, Schneiders och Staviskys och till fördel för det arbetande folkets materiella och kulturella framåtskridande.

2. *Verklig social säkerhet* och först av allt arbetslöshetsförsäkring. En månads semester varje år. Ålderspension stor nog att tillåta ett liv efter det man fyllt femtio.

3. *Lika lön för lika arbete*. Bort med det förtryck som här drabbar kvinnor, ungdomar, invandrare och folk från kolonierna.
4. Samma lön och samma rättigheter för de arbetande kvinnorna som för männen. Moderskapspenning med rättighet till extra ledighet.
5. *Samma lön för ungdomar som för vuxna*. Utvidgade möjligheter till studier och praktik bekostat av det allmänna. Speciella hygieniska åtgärder.
6. Bort med all speciallagstiftning som drabbar invandrare och arbetare från kolonierna.

6. Nationalisera banker, nyckelindustrier, försäkringsbolag och transportväsende

För närvarande kontrollerar bankerna hela landets ekonomi. Om arbetarna tar över bankerna och med hjälp av dem börjar styra industrin, transportväsendet och handel skulle den allmänna levnadsstandarden kunna höjas med detsamma.

Nationalisering av bankerna, storföretagen, transportväsendet och försäkringsbolagen är en förutsättning för en ekonomi inriktad på de arbetande massornas och hela folkets välfärd.

Denna nationalisering måste ske utan någon ersättning till kapitalisterna som år ut och år in berikat sig genom att tappa blod ur arbetarna. De har ändå bara elände och ekonomisk anarki att bjuda på.

Nationaliseringen av de stora produktionsmedlen innebär absolut inte att man slår ut småbrukarna, handeln eller hantverket.

Tvärtom så är det de stora privilegierade monopolen som stryper de mindre företagen.

De små företagen måste lämnas orörda. De kan få hjälp av arbetarna när dessa har nationaliserat de stora företagen. En planerad ekonomi grundad på de oerhörda rikedomar som bankerna, trusterna och företagen samlat på sig skulle göra det möjligt att införa en plan för produktion och distribution som erbjuder småproducenterna direkta statliga order och råvaror och krediter på fördelaktiga villkor. I och med det skulle bönderna också kunna få jordbruksredskap och konstgödsel till fördelaktigt pris.

Nationaliseringar som genomförs av arbetarna betyder att de stora privata monopolen krossas, att de små företagen stöds, och en omfördelning av det som produceras, till förmån för det stora flertalet av producenterna.

7. Monopol på utrikeshandeln

All utrikeshandel måste handhas av staten. Därigenom kommer den inte längre att kontrolleras av privata monopol som reglerar import och export utan några som helst hänsyn till konsumenternas intressen. Ovärderliga fördelar för de stora massorna kommer att uppstå i och med detta ingrepp i ledet mellan den nationella produktionen och världsmarknaden. Det är bara den stat som styrs av arbetarna som kommer att kontrollera utrikeshandeln med strävan att främja kollektivets intressen.

8. Förbundet mellan arbetare och bönder

Bönderna utgör nästan hälften av Frankrikes befolkning. Arbetarstaten måste grundas såväl på de utsugna bönderna som på städernas och landsbygdens arbetare. Vårt program svarar mot behoven såväl hos de stora massorna på landet som hos arbetarklassen.

Vi slår fast vårt slutliga mål som en högre form av utveckling, är *kollektiviseringen* av jordbruket lika väl som av industrin. Men arbetarklassen kan inte tvinga på bönderna detta mål. Den kan bara underlätta utvecklingen i riktning mot detta mål. Arbetarklassen kan bara

komma med förslag i denna riktning. Förslag som sedan måste kompletteras, ändras och utvidgas genom de gemensamma erfarenheterna hos de två klasser som lider under samma förtryck från de kapitalistiska utsugarna. Vi måste först av allt garantera bönderna verkliga möjligheter att själva bestämma över sin verksamhet. Att bestämma hur de ska använda sina krafter och sin egendom. Att bestämma vilka jordbruksmetoder de föredrar och att själva avgöra vid vilken tidpunkt de vill gå över från privat bruk till kollektivjordbruk.

Landsbygdsbefolkningen är långt ifrån enhetlig. Den härskande klassen och dess underdånigt krypande professorer döljer noggrant det faktum att en liten minoritet har monopoliserat en stor del av jordegendomarna och koncentrerat de bästa produktionsmedlen till sina händer (maskiner, traktorer, boskap mm). För att inte tala om kreditmöjligheterna.

Vi föreslår att vi ska kämpa för att omedelbart driva igenom följande åtgärder:

1. *Samma rättigheter för jordbruksarbetare som för städernas arbetare.* Allmän lagstiftning rörande anställningskontrakt, arbetsdagen, ledighet, sociala försäkringar (inklusive arbetslöshetsförsäkring). Arbetslagstiftningen måste i dess helhet tillämpas på jordbruksarbetarna.
2. *Expropriering av de stora egendomarna, godsens och modelljordbruken* till förmån för kollektivt och kooperativt bruk och till förmån för småbrukarna.
3. *Avskaffande av arrendenas slaveri.* Genomgång och revidering av alla gällande arrenden utförd av lantarbetarkommittéer valda i distrikten.
4. *Riv upp alla inteckningar.* Skuldmoratorium. Lägg ned alla processer och rättegångar. Stopp för utmätningar.

9. Social service för kollektivet

De stora statliga institutionerna (posten, tullen, undervisningsväsendet etc) som utsuger flera miljoner arbetare fungerar som stöd åt kapitalet. Skandalerna nyligen visar den korruption som är förhärskande bland de höge ämbetsmännen.

De lägre statstjänstemännen utnyttjas av de korruperade och köpta funktionärer som använder sina poster till att underlätta för de härskande klasserna att ytterligare undertrycka arbetarna.

Vi måste göra rent hus. Genom att alla utsugna och utnyttjade samarbetar kan de lägre statstjänstemännens fackföreningar och kommittéer genomdriva de förändringar som är nödvändiga för att upprätta en verklig social service som drivs av och för de arbetande massorna.

10. Upplös poliskåren, politiska rättigheter åt soldaterna!

Regeringen tar ut miljarder franc av de fattiga, av de utsugna, av folk i alla olika ekonomiska omständigheter för att utveckla och förse sin polis, sina rörliga styrkor och sin armé. Med ett ord, den gör det inte bara för att utveckla *inbördeskriget* utan också för att förbereda det *imperialistiska kriget*. De hundratals unga arbetare som mobiliserats till de väpnade styrkorna till lands och till sjöss är berövade alla rättigheter.

Vi kräver att reaktionära och fascistiska officerare och underofficerare avskedas. Eftersom de är ett redskap för en statskupp. Å andra sidan ska arbetarna i vapen behålla alla politiska rättigheter och 7 representeras av soldatkommittéer valda i speciella församlingar. Därigenom kommer de att fortsätta vara nära förbundna med det stora flertalet arbetande och kan förena sina styrkor med det folk som är organiserat och beväpnat för att stå emot reaktion och fascism.

Hela poliskåren, verkställare av kapitalets vilja, borgarstatens väktare och de korrumpierade politikernas beskyddare, måste upplösas. Polisens uppgifter ska handhas av en arbetarmilis. Avskaffa klassdomstolarna, val av alla domare, utvidga jurysystemet till att gälla alla brott och förseelser, folket kommer självt att skipa rättvisa.

11. Rätt till nationellt självbestämmande, inklusive separation

Rånarnas sk Versailles-fördrag är en källa till avskyvärda grymheter inte bara för det övriga Europas arbetare utan också för de i det ”segrande” landet, Frankrike. Försvaret av de internationella relationer som härrör ur detta fördrag *leder i dag till krig*. Detta gäller särskilt på det sätt vilket borgarna annekterade Alsace-Lorraine⁴ utan att ens ge folk en chans att välja genom folkomröstning, som man nu kräver för Saarlandets del.⁵

Den franska borgarklassen förtrycker inte bara indirekt ett stort område i Europa, utan ödelägger och tillintetgör väldiga koloniala områden. För alla folk som förtrycks av det franska storkapitalet – av de Wendels och Michelins, av Parisbankerna och andra – för folket i Alsace-Lorraine såväl som folken i Indokina, Marocko och Madagaskar *kräver vi rätten till fullständigt självbestämmande och detta gäller även fullständig separation om de så önskar*.

De arbetande massorna i det här landet har inget intresse av att hjälpa de franska bankerna att upprätthålla sitt herravälde över andra folk. Tvärtom, genom att vinna allierade och sympatisörer för sin egen kamp underlättar de arbetande kampen för frigörelse.

12. Mot kriget, för ett Socialistiskt Europa Förenta Stater!

För att kunna omvandla samhället och lyfta det upp ur kaos måste vi först rädda det från det krig som borgarna är beredda att slänga ut det i.

Som motvikt mot den tyska fascismen har Frankrike upprättat ett block bestående av länder som svurit trohet mot det kriminella Versaillesfördraget. Frankrike använder sig av Nationernas Förbund, det rovgiriga borgerskapets förening, för att lägga en slöja av pacifism över sitt agerande. Samtidigt som det lägger rustningskapplöpningens tunga kostnader på det arbetande folket. Och den ”defensiva” lögnen om ”säkerhet” tillåter de chauvinistiska galenskaperna att uträtta sin uppgift, nämligen att störta landet ännu närmare branterna för morgondagens massakrer.

Arbetare, bönder, småhandlare, hantverkare och statstjänstemän kan hindra denna kommande utveckling bara genom att etablera alla former av självständig, egen kontroll, genom att avslöja den hemliga diplomatin och genom att gå emot varje anslag till krigsförberedelser. Och detta bara genom att tillkämpa sig regeringsmakten från imperialisterna.

Bara de revolutionära franska arbetarnas seger kan undanröja möjligheten till ett kommande imperialistiskt krig och få de förtryckta folken i Europa och i kolonierna att resa sig. Pakter och fördrag skulle då förvandlas till damm. Den enda lösningen är densamma som sågs 1917: *Ett Socialistiskt Europas Förenta Stater*.

Mot den politik som förs av de imperialistiska blocken, mot de pacifistiska lögnerna hos Nationernas förbund, mot den hemliga krigsdiplomatin och de vansinniga rustningarna! Över

⁴ *Alsace-Lorraine* är gränsområdet mellan Frankrike, Tyskland, Belgien och Schweiz. Tyskland lade beslag på det i fransk-preussiska kriget 1871 efter att ha besegrat Frankrike. När så Tyskland förlorade det första världskriget tilldelades Frankrike det i Versaillesfördraget. Inte vid något tillfälle fick befolkningen säga sin mening.

⁵ *Saarlandet* som ligger i Tysklands västra del har några av Europas rikaste kolfyndigheter. Det var en del av Frankrike under 1700-talet och delades därefter upp mellan Preussen och Bayern i 1815 års Parisfördrag. Genom Versailles-fördraget berövades Tyskland området vars administration ställdes under Nationernas Förbund. Dess kolgruvor ställdes under fransk kontroll. I mars 1935 röstade en överväldigande majoritet av befolkningen i området i en allmän folkomröstning för en återförening med Tyskland. Trots att nazisterna då hade makten.

hela den åldrande Europeiska kontinenten som är splittrad, militariserad och blodbesudlad och hotas av fullständig tillintetgöring genom ett nytt krig reser vi frihetens fanor. De fanor som tillhör Arbetarnas och böndernas Europas Förenta Stater, Sovjet-staternas vänskapliga federation!

13. Till försvaret av Sovjetunionen

Det första steget i den här riktningen är för varje arbetare det *ovillkorliga* försvaret av Sovjetunionen. Där lade oktoberrevolutionen 1917 de första betydande grunderna för erfarenheter av den proletära diktaturen baserad på avskaffandet av de stora kapitalisternas egendom.

Kampen mot Sovjetunionen utgör fortfarande en grundläggande målsättning för den världsimperialistiska reaktionen.

De arbetande i Frankrike kommer att ställa upp till försvaret av Sovjetunionen genom att avslöja borgarklassens ”pacifistiska” planer för vad de är. Pakter och fördrag kan inte effektivt försvara det Sovjetiska proletariatet. Men revolutionär kamp för att störta borgarklassen i andra länder kan göra det.

De franska och ryska socialistiska republikernas förbund kommer att vidga den internationella arbetarsolidariteten. Kompromisser med Barthou, Tardieu, Herriot⁶ och deras imperialistiska anhang kommer inte att göra det.

Bara omfattande åtgärder kan rädda massorna från elände och leda dem till socialism. Från och med idag måste alla arbetande med all kraft kämpa för att dessa åtgärder ska genomföras.

Dessutom ska det sägas att dessa åtgärder inte kan genomföras genom individuella aktioner eller av den ena eller andra gruppen. Det kan bara ske med hjälp av den statsmakt som styr hela landets ekonomi, politik och kultur. Vem är det som ska styra? Det är det hela frågan handlar om!

14. Ned med borgarnas ”Auktoritära stat”! – För arbetar- och bondemakt!

Borgarna förbereder sig på att genomföra sin plan att omvandla statsmakten. Att en gång för alla undanröja arbetarnas motstånd. Man minskar de valda demokratiska institutionernas (parlamentets och kommunernas) rättigheter och man går till och med så långt att man helt försöker avskaffa dem. Trycket från arbetarna känns trots allt för starkt fastän man försvagat och förvanskat deras rättigheter.

Borgarna försöker koncentrera den verkställande makten till händerna på ett fåtal. Med hjälp av en brutal, okontrollerad och kostsam administrativ militär- och polisapparat ska dessa påtvinga folk sina beslut.

Borgarnas planer på en ”auktoritativ stat” riktad mot de förtryckta måste obarmhärtigt angripas av de arbetande massorna.

Bara de arbetande massorna kan med en revolutionär kraftansträngning energiskt och med järnvilja skapa den nödvändiga kraften för att rädda samhället från det kapitalistiska

⁶ Jean Louis Barthou (1862-1934) var utrikesminister i Doumergues regering. Han och kung Alexander den förste av Jugoslavien mördades i Marseilles i oktober 1934 efter det att Barthou, en ledande fransk förespråkare för ”kollektiv säkerhet”, förhandlat fram Sovjets inträde i Nationernas Förbund. Andre Tardieu (1876-1945) var den reaktionäre politiker som hade förordnats av den franska regeringen att förbereda de tilläggsförslag till den franska författningen som skulle stärka staten. Det vill säga begränsa de demokratiska rättigheterna. Eduard Herriot (1872-1957) var den av det borgerliga Radikalpartiets ledare som mest förknippas med Socialistpartiet. Det var den tidens folkfront. Trotskij skrev en pamflett om honom, ”Eduard Herriot, den gyllene medelvägens politiker”. (*Writings* 35-36 am utg)

fåmansvälde som undergräver det och leder till undergång. Det kan de göra bara genom att saken i egna händer.

Den kapitalistiska staten är bara till för att ge de stora utsugarna deras profit. Därför blir uppgiften den att ersätta den *kapitalistiska staten* med en arbetarnas och böndernas *proletära stat*. Uppgiften består i att i det här landet lägga grunden för det arbetande folkets styre. Vi måste klargöra att det inte är fråga om någon ”modifiering” i andra hand. Utan att dominansen från den lilla minoriteten förtryckare som borgarklassen utgör måste ersättas av den överväldigande majoritetens, av det arbetande folkets, makt och ledning.

För den sakens skull är arbetarnas och böndernas förbund nödvändigt. Reaktionen försöker skrämja bönderna med bilden av en proletär diktatur där bönderna är underordnade arbetarna. Medan det i verkligheten är så att den proletära staten inte kan komma till stånd så länge som arbetarna är isolerade från bönderna.

Den sovjetryska oktoberrevolutionens exempel hjälper oss. I Frankrike kan vi emellertid lyckas bättre än våra ryska bröder och undvika en del av deras misstag. Frankrikes ekonomi befinner sig på en högre nivå och vi tänker agera i överensstämmelse med de faktiska förutsättningarna i vårt land. Det är på den grundvalen, med ett klart och tydligt program och med en god förståelse mellan arbetarna och de utsugna bönderna, som proletariatets diktatur kan genomföras.

Bönderna är spridda vitt omkring. Det är en av anledningarna till deras politiska impotens trots deras antal och betydelse för produktionen. Bönderna kan bara komma till makten genom att göra gemensam sak med arbetarna.

15. Kampen för arbetar- och bondekommunen

Förbundet mellan bönderna och arbetarna kommer bara att komma till stånd om arbetarklassen visar sin styrka, sitt beslutsamma initiativ och sin förmåga att driva igenom sitt program. Framför allt måste vi därför skapa förutsättningar för enhet i handling.

Ett *förbund mellan arbetarpartierna och fackförbunden* måste organiseras. Alla det arbetande folkets styrkor utan undantag måste ingå däri.

En nationell kommitté måste organiseras inom detta förbund. Likaså regionala och lokala kommittéer. På fabriksgolvet måste arbetarna välja sina kommittéer.

Genom det förtroende de åtnjuter bland massorna kommer dessa arbetarförbundets kommittéer att stimulera landsbygdens arbetare att organisera sig i *bondekommittéer*.

I kampen mot fascism, reaktion och krig tar arbetarna emot stöd från småborgerliga grupper (pacifister, Förbundet för mänskliga rättigheter, allmänna fronten etc). Men ett sådant stöd kan bara ha sekundär betydelse. Den viktigaste uppgiften är att *trygga arbetarnas egen aktionsenhet på fabrikerna och i industriområdenas arbetarkvarter och bostadsområde*.

Förbundet mellan de betydande arbetarorganisationerna (Kommunistpartiet, Socialistpartiet, CGT, CGTU,⁷ Kommunistiska förbundet) kommer inte att ha någon revolutionär betydelse om det inte inriktas på att skapa:

1. Massornas egna kampkommittéer (fröet till sovjet),

⁷ CGT, den allmänna arbetarfederationen, var den dominerande fackliga organisationen i Frankrike. Den leddes av ett reformistiskt ledarskap. En splittring 1921 ledde till uppkomsten av en radikalare, men betydligt mindre rivaliserande organisation, CGTU, den enhetliga allmänna arbetarfederationen. Den senare bestod fram till 1936 då de bägge återförenades.

2. En arbetarmilis, alltid enad i handling även om den organiseras av olika partier och organisationer.

För att ytterligare stärka såväl arbetarnas som böndernas kamp för arbetarkommittéerna etablera ett nära samarbete med bondekommittéerna. Eftersom de är inrättade som folkliga försvarsorgan måste dessa arbetarförbundets kommittéer och bondekommittéerna under kampens gång bli till organ som direkt väljs av massorna. Arbetarnas och böndernas maktorgan. På denna grundval kommer den proletära makten att skapas i motsatsställning till kapitalets makt. Arbetar- och bondekommunen kommer att segra.

16. För en enda församling

Vi är alltså Arbetar- och bondestatens orubbliga partisaner och vi kommer att ta makten från utsugarna. Att vinna majoriteten av arbetarklassens allierade till detta program är vårt mål.

Under tiden, så länge som majoriteten av arbetarklassen hyser tilltro till den borgerliga demokratin, är vi beredda att förvara den med alla våra resurser gentemot den bonapartistiska⁸ och fascistiska borgarklassens alla attacker.

Vi kräver emellertid att de av våra klassbröder som bekänner sig till den ”demokratiska” socialismen att de blir sina idéer trogna. Men att de inte hämtat inspiration från den Tredje Republikens idéer och metoder utan från 1793 års församling.⁹

Ned med senaten som väljs genom begränsad rösträtt och gör de allmänna valens makt till enbart en illusion!

Ned med republikens presidentämbete. Det tjänstgör bara till att skyla undan militarismens och reaktionens koncentrerade styrkor!

De lagstiftande och verkställande befogenheterna måste förenas i en enda församling. Delegater väljs för en tid av två år genom allmänna val med rösträtt för alla över 18 år och utan någon diskriminering av kön eller nationalitet. Deputerade väljs på basis av lokala församlingar. De ska vara ständigt avsättbara av sina valkretsar och få en lön som ligger på nivå med en yrkesarbeters.

Det här är den enda åtgärd som kommer att leda massorna framåt istället för att hålla dem tillbaka. En mer frikostig demokrati kommer att underlätta kampen för arbetarmakt.

Om den ”demokratiska” socialismens parti (SFIO)¹⁰ under den obevekliga kampen mot fienden skulle vinna majoritetens förtroende är vi nu och kommer vi alltid att vara beredda att försvara en SFIO-regering gentemot borgarna. Detta fastän det mellan oss finns oförenliga skiljaktigheter då det gäller doktrin och metod.

Vi vill nå vårt mål genom verklig arbetardemokrati, genom propaganda och kamratlig kritik och genom en frivillig omgruppering inom arbetarklassen under den sanna kommunismens fana. Inte genom väpnade konflikter mellan de olika arbetarorganisationerna.

⁸ *Bonapartism* var ett centralt begrepp i Trotskijs skrifter under 1930-talet. En mer exakt förklaring till begreppet finns i hans artikel ”Bonapartism och Fascism”, (i skrifter 1934-35). En speciell analys av den sovjetiska bonapartismen finns i artikeln ”Arbetarstaten, termidoren och bonapartism” (*Writings... 1934-35*).

⁹ *Den tredje franska republiken* som varade från Louis Napoleons fall 1870 till Frankrikes nederlag mot Tyskland 1940 sågs av revolutionärerna som själva koncentratet av borgerlig korruption och hyckleri. Här ställs den mot 1793, en tid då den franska borgarklassen fortfarande var revolutionär.

¹⁰ *SFIO* står för den Franska sektionen av Arbetar- (socialist)internationalen, det officiella namnet på Socialistpartiet. Kommunistpartiets officiella namn var den Franska Sektionen av den Kommunistiska Internationalen (SFIC) men i den här texten används initialerna KP.

Arbetare som bekänner sig till den demokratiska socialismen måste dessutom förstå att det inte räcker med att försvara demokratin. Demokratin måste återvinnas. Att den politiska tyngdpunkten har förskjutits, från parlamentet till kabinettet, från kabinettet till finanskapitalets oligarki och till generalerna och polisen är redan ett fullbordat faktum. Varken den nuvarande riksdagen eller ett nyval kan ändra detta faktum. Vi kan försvara de sorgliga resterna av demokratin och vi kan framför allt utvidga det demokratiska spelrummet för massornas aktivitet. Men bara genom att utrota de väpnade fascistiska styrkor som den 6 februari 1934 började flytta på tyngdpunkten i staten.

17. Borgarklassen ger aldrig upp frivilligt!

Borgarklassen kommer aldrig godvilligt att gå med på de åtgärder som kan rädda samhället från Kaos. Den vill föreviga alla sina privilegier. För att göra detta har den börjat ta fascistiska gäng till sin hjälp.

Vår slogan är inte att finanskapitalets fascistiska gäng ska avväpnas av finanskapitalets egen polis. Vi vägrar att sprida kriminella illusioner om att den kapitalistiska regeringen själv skulle vidta en sådan åtgärd som att avväpna de kapitalistiska banden.

Beväpna arbetarklassen, beväpna fattigbönderna!

För en folkets anti-fascistiska milis!

Utsugarna, som blott utgör en liten minoritet, kommer att rygga tillbaka inför utsikterna av ett inbördeskrig. De fascistiska och reaktionära gängen kommer att förlora sin djärvhet bara om arbetarna är beväpnade och står i spetsen för massorna.

Bara om arbetarna fortsätter på den här vägen kommer större delen av soldaterna och matroserna att vinnas för arbetarnas sak och ställa sig på samma sida som de arbetande massorna mot de reaktionära och fascistiska officerarna som strävar efter att använda dem mot deras egen klass. Soldaterna och matroserna är ju också barn av det arbetande folket och har därmed skyldigheter mot sin egen klass. Något som vi aldrig får underlåta att påpeka i vår propaganda.

Uppgiften är enorm. Men den är den enda utvägen! Kommunistiska förbundet visar vägen! Samhället existerar bara tack vare vårt arbete. Bara för att den styrande borgarklassen vägrar att ge upp en enda av sina avskyvärda privilegier, håller nu samhället på att ruttna bort.

Den 12 februari¹¹ visade ni er makt och beslutsamhet att inte underkasta er deras bruk av våld. Men samma dag förrådde era ledare er. De förde inte fram något konkret slagord och visade inget allvarligt menat kampperspektiv. För att nå er verkliga styrka, för att försvara era rättigheter till ett värdigt liv och för att inte längre arbeta för att berika en minoritet av skurkaktiga utsugare – förbered er revolution. Arbeta tillsammans med Kommunistiska förbundet!

¹¹ Den 12 februari 1934 var det generalstrejk som en protest mot den fascistiska demonstrationen den 6 februari.

Kommunistiska Manifestet: 90 år, Leo Trotskij

Det är svårt att tro att det Kommunistiska Partiets Manifest om ett decennium är hundra år gammalt! Denna pamflett, som är mer genial än något annat verk i världslitteraturen, förvånar oss ännu idag genom sin friskhet. Dess viktigaste delar tycks ha skrivits igår. Förvisso kunde de unga författarna (Marx var 29, Engels 27) se längre in i framtiden än någon före dem, och kanske någon efter dem har gjort.

Redan i sitt gemensamma förord till 1872 års utgåva förklarade Marx och Engels att de, trots det faktum att vissa sekundära stycken i Manifestet föråldrats, inte längre ansåg sig ha rätt att ändra originaltexten eftersom Manifestet under den mellanliggande 25-årsperioden redan blivit ett historiskt dokument. 65 år har förflutit sedan dess. Isolerade stycken i Manifestet har sjunkit ännu djupare ner i det förflutna. Vi skall i detta förord försöka att kortfattat ange vilka tankar i Manifestet som bibehållit sin fulla kraft idag och vilka som kräver viktiga ändringar eller utvidgningar.

1. Den materialistiska historieuppfattningen, som upptäckts av Marx strax tidigare och som med fulländad skicklighet appliceras i Manifestet har totalt motstått händelsernas gång och den fientliga kritikens slag. Den utgör idag ett av de värdefullaste instrumenten i det mänskliga tänkandet. Alla andra tolkningar av den historiska processen har förlorat all vetenskaplig mening. Vi kan med säkerhet hävda att det i vår tid är omöjligt, inte bara att vara revolutionär militant utan även en beläst observatör i politiken utan att acceptera den materialistiska historieuppfattningen.

2. Manifestets första kapitel inleds med följande ord: "Historien om alla hittillsvarande samhällen är historien om klasskamp." Detta postulat, som är den viktigaste slutsatsen i den materialistiska historieuppfattningen blev genast ett stridsäpple i klasskampen.

Särskilt giftiga attacker riktades av reaktionära hycklare, liberala doktrinärer och idealistiska demokrater emot denna teori som ersatte "den allmänna välfärden", "den nationella enighet" och "de eviga moraliska sanningarna" med kampen för materiella intressen som historiens drivkraft. De fick senare anslutning från arbetarrörelsens egna led, de s k revisionisterna, dvs de som förespråkade en nytolkning ("revision") av marxismen i klassarbetets och klassförsoningens anda. Slutligen har i vår egen tid samma väg beträtts i praktiken av de föraktfulla epigonerna i den Kommunistiska Internationalen ("Stalinisterna"): De sk "Folkfronternas" politik härrör helt och hållet från en förnekelse av klasskampens lagar. Samtidigt är det just imperialismens epok som ger alla de sociala motsättningarna deras högsta uttryck och som visar det Kommunistiska Manifestets överlägsna *teoretiska sanning*.

3. Kapitalismens anatomi, som ett specifikt stadium i samhällets ekonomiska utveckling, gavs av Marx en fullständig analys i Kapitalet (1867). Men redan i Kommunistiska manifestet är de huvudsakliga linjerna i den framtida analysen klart tecknade: arbetskraftens lön som ekvivalent till dess reproduktionskostnad; kapitalisternas tillägnelse av mervärdet; konkurrens som den grundläggande lagen för sociala relationer; de mellanliggande klassernas – dvs småbourgeoisin och bönderna – ruiner; koncentrationen av rikedomerna i händerna på ett allt mindre antal kapitalägare å ena sidan, och den numeriska tillväxten av proletariatet å den andra; förberedelsen av de materiella och politiska villkoren för den socialistiska regimen.

4. Påståendet i Manifestet att kapitalismen tenderar att sänka arbetarnas levnadsstandard och till och med förvandla dem till fattighjon har utsatts för en tung spärreld. Präster, professorer, ministrar, journalister, socialdemokratiska teoretiker och fackföreningsledare har attackerat den s k "utarmningsteorin". De upptäckte ideligen tecken på ett växande välstånd hos arbetarna och blandade då samman arbetararistokratin med proletariatet, eller också såg de en förbiskymtande tendens som permanent. Samtidigt har till och med utvecklingen inom den

mäktigaste kapitalismen i världen, dvs USA:s kapitalism, förvandlat miljoner arbetare till fattighjon som uppehåller livet genom understöd från federal, kommunal eller privat välgörenhet.

5. Gentemot Manifestet, som beskrev kommersiella och industriella kriser som en serie alltmer utsträckta katastrofer, försäkrade revisionisterna att trusternas nationella och internationella utveckling skulle skapa kontroll över marknaden och gradvis leda till att kriserna avskaffades. Sekelskiftet kännetecknades förvisso av en så våldsam utveckling av kapitalismen att kriserna endast tycktes vara "tillfälliga" hinder. Men denna epok är borta för evigt. Det visade sig till slut att Marx hade rätt också i denna fråga.

6. "Den moderna statsmakten är blott ett utskott, som förvaltar hela borgarklassens gemensamma affärer." Denna koncisa formel som ledarna för socialdemokratin såg som en journalistisk paradox innehåller i själva verket den enda vetenskapliga teorin om staten. Den demokrati som skapats av bourgeoisin är inte, som både (Eduard) Bernstein och Kautsky trodde, en tom säck som utan vidare kan fyllas med någon sorts klassinnehåll. Den borgerliga demokratin kan endast tjäna bourgeoisin. En regering av "Folkfronter", antingen den leds av Blum eller (Camille) Chautemps, (Largo) Caballero eller (Juan) Negrin¹ är bara "ett utskott som förvaltar hela borgarklassens gemensamma affärer". När detta "utskott" sköter affärerna dåligt, avskedas det av bourgeoisin.

7. "All klasskamp är en politisk kamp." "Proletariatets organisation som klass är följaktligen dess organisation som politiskt parti." Ekonomister å ena sidan och anarko-syndikalister å den andra har för länge sedan avskärmat sig ifrån – och fortsätter att avskärma sig ifrån – en förståelse av dessa historiska lagar. Den "rena" ekonomismen har nu fått ett dödande slag² i sitt huvudnäste – USA. Anarko-syndikalismen har lidit ett oreparabelt nederlag i sitt sista bålverk – Spanien. Också här visade sig Manifestet ha rätt.

8. Proletariatet kan inte erövra makten inom den legala ram som upprättats av bourgeoisin. "Kommunisterna förklarar öppet att deras mål endast kan nås genom ett våldsamt kullkastande av de existerande sociala förhållandena." Reformismen sökte att urskulda detta postulat i Manifestet med rörelsens omogenhet vid denna tid och demokratins otillräckliga utveckling. De italienska, tyska och andra demokratiers öde (vilka ersatts av nazism och fascism) visar att denna "omogenhet" är det utmärkande draget i reformisternas egna tankar.

9. För den socialistiska förvandlingen av samhället måste arbetarklassen i sina händer koncentrera tillräckligt mycket makt för att krossa varje politiskt hinder på vägen till det nya systemet. "Proletariatet organiserat som en härskande klass" – detta är diktaturen. Samtidigt är det den enda sanna proletära demokratin. Dess omfattning är djup och beror på konkreta historiska förhållanden. Ju fler stater som slår in på den socialistiska revolutionens väg, desto friare och rörligare former kan diktaturen anta, och desto bredare och djupare blir arbetarnas demokrati.

10. Kapitalismens internationella utveckling har förutbestämt den proletära revolutionens internationella karaktär. "Förenat handlande, åtminstone av de ledande civiliserade länderna, är ett av de främsta villkoren för proletariatets frigörelse." Kapitalismens senare utveckling har så tätt sammanknutit alla delar av vår planet, både de "civiliserade" och "ociviliserade" att

¹ Chautemps var en ledare för Radikalsocialisterna i Frankrike som under olika perioder var premiärminister under Tredje Republikens nedgångsepok, och statsminister i Blums kabinett (1936-37). Negrin, en spansk läkare och politiker, blev ledare för socialisterna 1931, innehade posten som finansminister i Caballeros kabinett (1936) och efterträdde honom som premiärminister under slutet av inbördeskriget. Trotskij hänvisar till dessa två personer för att karakterisera en Folkfront som antingen leds av en socialist eller av en borgerlig liberal.

² Trotskij refererar här till ett tillfälligt bakslag för fackföreningsrörelsen beroende på 1937 års ekonomiska tillbakagång och ledarskapets misslyckande med att bilda ett arbetarparti.

den socialistiska revolutionen totalt och definitivt antagit världskaraktär. Den sovjetiska byråkratin försökte att likvidera Manifestet på denna fundamentala punkt. Sovjetstatens bonapartistiska degeneration är en överväldigande illustration till falskheten i teorin om socialism i ett land.

11. ”När, under utvecklingens gång, klasskillnaderna har försvunnit och all produktion har koncentrerats i händerna på en vidsträckt association av hela nationen, kommer den allmänna makten att förlora sin politiska karaktär”. Med andra ord: staten vittrar bort. Samhället består, befriat från sin tvångströja. Detta är ingenting annat än socialism. Det motsatta teoremet: statsväldets enorma tillväxt i Sovjetunionen är ett värtaligt vittnesbörd om att samhället utvecklas bort från socialismen.

12. ”Arbetarna har inget fädernesland.” Dessa ord i Manifestet har mer än en gång av filistrarna uppfattats som ett agitatoriskt knep. Men självklart försåg dessa ord proletariatet med det enda tänkbara direktivet i fråga om det kapitalistiska ”fäderneslandet”. Andra Internationalens brott mot denna lag skapade inte bara fyra års ödeläggelse i Europa utan också världskulturens nuvarande stagnation. Med tanke på det kommande nya krig, för vilket Tredje Internationalen har berett vägen, förblir Manifestet också nu den pålitligaste rådgivaren i frågan om det kapitalistiska ”fäderneslandet”.

Vi ser sålunda att de två unga författarnas relativt korta verk fortfarande ger oss oersättliga råd i de viktigaste och mest brännande frågorna i kampen för frigörelse. Vilken annan bok kan ens avlägset jämföras med det Kommunistiska Manifestet? Men detta innebär inte att Manifestet, efter nittio år av produktivkrafternas exempellösa utveckling och av en omfattande social kamp, inte skulle behöva korrigeras eller ges tillägg. Det revolutionära tänkandet har ingenting gemensamt med idoldyrkan. Program och prognoser kontrolleras och korrigeras i erfarenhetens ljus, vilket är det mänskliga förnuftets överlägsna kriterium. Också Manifestet behöver rättelser och tillägg. Men som den historiska erfarenheten visar, kan dessa rättelser och tillägg endast bli framgångsrika om vi närmar oss problemet i enlighet med den metod som är själva grunden för Manifestet. Vi skall försöka visa detta i några mycket viktiga fall.

1. Marx lärde oss att inget socialt system lämnar den historiska arenan förrän det har uttömt alla sina skapande möjligheter. Manifestet förebrår kapitalismen för att fördröja produktivkrafternas utveckling. Under denna period, liksom de följande decennierna, var emellertid denna fördröjning endast relativ till sin natur. Om det hade varit möjligt att under 1800-talets andra hälft organisera ekonomin på socialistiska grunder, skulle dess tillväxttakt ha varit oändligt mycket större. Men detta teoretiskt ovedersägliga postulat upphäver emellertid inte det faktum att produktivkrafterna fram till världskriget fortsatte att expandera i världsskala. Endast under de senaste tjugo åren har, trots vetenskapens och teknologins modernaste upptäckter, en epok av fullständig stagnation och till och med förfall för världsekonomin inletts. Mänskligheten börjar att förbruka sitt ackumulerade kapital, samtidigt som nästa krig hotar att förstöra själva grunderna för civilisationen för år framåt. Manifestets författare trodde att kapitalismen skulle skrotas ned långt före den tid, då det skulle förvandlas från en relativt reaktionär regim till en absolut reaktionär regim. Denna förvandling fick slutgiltig form först i vår egen generation och förvandlade vår epok till en epok av krig, revolution och fascism.

2. Marx'-Engels' misstag i fråga om historiska data härrörde å ena sidan från en underskattning av de framtida möjligheter som fanns latenta i kapitalismen och å andra sidan överskattning av proletariatets revolutionära mognad. Revolutionen 1848 förvandlades inte till en socialistisk revolution som Manifestet hade förutsagt, utan, den inledde i Tyskland möjligheten till ett vidsträckt framtida kapitalistiskt uppsving. Pariskommunen visade att proletariatet utan att ha ett härdat revolutionärt parti i ledningen, inte kan gripa makten från

bourgeoisin. Samtidigt ledde den förlängda perioden av kapitalistiskt välstånd, inte till det revolutionära avantgardets utbildning, utan snarare till en borgerlig degeneration av arbetararistokratin, vilket i sin tur blev en stor broms på den proletära revolutionen. Det ligger i sakens natur att författarna till Manifestet inte kunde förutse denna 'dialektik'.

3. För Manifestet var kapitalismen lika med den fria konkurrensens himmelrike. Samtidigt som det refererar till den växande kapitalkoncentrationen, drog Manifestet inte den nödvändiga slutsatsen om monopol, vilket har blivit den dominerande kapitalistiska formen i vår epok och den viktigaste förutsättningen för den socialistiska ekonomin. Först senare, i 'Kapitalet', beskrev Marx tendensen Mot en förvandling av den fria konkurrensen till monopol. Det var Lenin som gav en vetenskaplig karakteristik av monopolkapitalism i sin 'Imperialismen'.

4. Genom att främst basera sig på 'den industriella revolutionens' exempel i England, beskrev Manifestets författare alltför ensidigt de mellanliggande klassernas likvidering som en total proletarisering av hantverkare, småhandlare och bönder. I själva verket har konkurrensens elementära krafter långt ifrån avslutat detta på en gång progressiva och barbariska verk. Kapitalismen har ruinerat småbourgeoisin långt snabbare än den har proletarisert den. Vidare har den borgerliga staten länge inriktat sin medvetna politik på att genom konstgjorda medel bibehålla de småborgerliga skikten. I den motsatta polen skapar teknologins tillväxt och storindustrins rationalisering en kronisk arbetslöshet och förhindrar på så sätt småbourgeoisins proletarisering. Samtidigt har kapitalismens utveckling på ett extremt sätt ökat tillväxten av en här av tekniker, administratörer, handelsanställda, kort sagt, den s k 'nya medelklassen'. I konsekvens med detta utgör de mellanliggande klasserna som Manifestet så kategoriskt påstår skall försvinna, även i ett så högindustrialiserat land som Tyskland omkring hälften av befolkningen. Men ett konstgjort bevarande av ett föråldrat småborgerligt skikt mildrar på intet vis de sociala motsättningarna, utan ger dem tvärtom en särskilt elakartad karaktär och detta utgör tillsammans med den konstanta armén av arbetslösa, det mest illvilliga uttrycket för kapitalismens *förfall*.

5. Eftersom det beräknats för en revolutionär epok, innehåller Manifestet (i slutet av kapitel 2) tio krav, som motsvarar perioden av direkt förvandling från kapitalism till socialism. I sitt förord från 1872, förklarade Marx och Engels att dessa krav delvis var föråldrade, och i vilket fall, endast av mindre vikt. Reformisterna grep tag i denna värdering för att tolka det så att revolutionära övergångskrav för alltid hade avstått sin plats till förmån för det socialdemokratiska 'minimiprogrammet', som, vilket är allmänt känt, inte överskrider den borgerliga demokratins gränser. Självklart visade Manifestets författare just den viktigaste rättelsen i sitt övergångsprogram, nämligen att 'arbetarklassen helt enkelt inte kan ta hand om det färdiga statsmaskineriet och styra det för sina egna syften'. Med andra ord: rättelsen riktades mot den borgerliga demokratins fetischism. Marx ställde senare den kapitalistiska staten mot en stat av Kommunens typ. Denna 'typ' fick senare en klarare utformning i sovjeterna. Det kan idag inte finnas något revolutionärt program utan *sovjet* och utan *arbetarkontroll*. I övrigt gäller att Manifestets tio krav, som tycktes föråldrade i den fredliga parlamentariska aktivitetens period, nu idag totalt har återfått sin verkliga betydelse. Det socialdemokratiska 'minimiprogrammet' har å andra sidan blivit hopplöst föråldrat.

6. Genom att basera sina förväntningar på att 'tyska borgerliga revolutionen... endast kommer att bli ett förspel till den strax efter kommande proletära revolutionen' hänvisar Manifestet till de mer avancerade förhållanden i den europeiska civilisationen än de som rått i England under 1600-talet och i Frankrike under 1700-talet, och till proletariatets större utveckling. Misstaget i denna prognos låg inte bara i data. Revolutionen 1848 avslöjade inom några få månader att under mer avancerade förhållanden är ingen av de borgerliga klasserna förmögen att bringa revolutionen till sin fullbordan. Stor- och mellanbourgeoisin är alltför nära förbundna med

jordägarna och fjättrade av fruktan för massorna, småbourgeoisin är alltför splittrad, och i sina ledande övre skikt alltför beroende av storbourgeoisin. Som visats av hela den följande utvecklingen i Europa och Asien, kan den borgerliga revolutionen, sedd isolerad, inte längre fullbordas. En total rensning av det feodala avfallet i samhället kan endast ske under förutsättning att proletariatet befrias från de borgerliga partiernas inflytande och tar ledningen över bönderna och upprättar sin revolutionära diktatur. På detta sätt blir den borgerliga revolutionen sammanflätad med den socialistiska revolutionens första stadium, för att senare upplösas i denna. Den nationella revolutionen blir på så sätt en länk i världsrevolutionen. Förvandlingen av den ekonomiska grunden och av de sociala förhållandena antar en permanent (oavbruten) karaktär.

För revolutionära partier i efterblivna länder i Asien, Latinamerika och Afrika är en klar förståelse av det organiska sambandet mellan den demokratiska revolutionen och proletariatets diktatur – och därigenom den internationella socialistiska revolutionen – en fråga om liv och död.

7. Trots sin beskrivning av hur kapitalismen drar in efterblivna och barbariska länder i sin häxkittel, innehåller Manifestet ingen hänsyftning på de koloniala och halvkoloniala ländernas kamp för oberoende. Eftersom Marx och Engels ansåg att den sociala revolutionen, 'åtminstone i de civiliserade länderna', var en fråga om några år, löstes den koloniala frågan automatiskt för dem, inte som en följd av en oberoende rörelsen för de förtryckta nationaliteterna utan som en följd av proletariatets seger i kapitalistiska metropoler. Frågan om den revolutionära strategin i koloniala och halvkoloniala länder berörs därför inte alls i Manifestet. Likväl kräver dessa frågor en självständig lösning. Det är exempelvis helt självklart att medan det 'nationella fäderneslandet' har blivit en fördärvlig historisk broms i de avancerade kapitalistiska länderna, är det fortfarande en relativt progressiv faktor i efterblivna länder som tvingas kämpa för en självständig existens.

'Kommunisterna', förklarar Manifestet, 'stöder överallt varje revolutionär rörelse emot den existerande sociala och politiska ordningen'. De färgade rasernas rörelse mot de imperialistiska förtryckarna är en av de viktigaste och mäktigaste rörelserna emot den existerande ordningen och kräver därför ett totalt, ovillkorligt och obegränsat stöd från den vita rasens proletariat. Äran att ha utvecklat en revolutionär strategi för de förtryckta nationaliteterna tillhör framför allt Lenin.

8. Den mest föråldrade delen i Manifestet – inte i fråga om metod, utan i fråga om innehåll – är kritiken av den 'socialistiska' litteraturen under den första hälften av 1800-talet (kapitel 3) och definitionen av kommunisternas inställning till de olika oppositionspartierna (kapitel 4). De rörelser och partier som räknas upp i Manifestet sopades så drastiskt bort, antingen av revolutionen 1848 eller den följande kontrarevolutionen att man måste slå upp deras namn i ett historiskt lexikon. Men även i denna del är Manifestet kanske närmare oss än för den förra generationen. Under Andra Internationalens blomstringstid, då marxismen tycktes utöva en oväldig makt, kunde den förmarxistiska socialismens idéer anses ha begravts i det förflutna. Det är annorlunda idag. Socialdemokratins och Tredje Internationalens förfall hotar vid varje steg att dra med sig enorma ideologiska återfall. Det senila tänkandet tycks ha blivit infantilt. I sitt sökande efter en frälsningsformel upptäcker profeterna i förfallets epok doktriner som för länge sedan begravts av den vetenskapliga socialismen.

Vi har redan anmärkt att, enligt Marx, ingen social ordning lämnar scenen utan att först ha uttömt sina latenta möjligheter. Men inte ens en föråldrad social ordning ger utan motstånd upp sin plats för en ny ordning. En förändring i de sociala regimerna förutsätter den hårdaste form av klasskamp, dvs revolution. Om proletariatet av ett eller annat skäl visar sig oförmöget att med ett djärvt slag störta den senila borgerliga ordningen, kan finanskapitalet i sin kamp

för att behålla sitt instabila välde inte göra annat än fösa in de småborgare som den ruinerat och demoraliserat i fascismens stormtrupper. Socialdemokratins borgerliga degeneration och småbourgeoisins fascistiska degeneration är lika tätt sammanbundna som orsak och verkan.

För närvarande utför Tredje Internationalen ännu lättsinnigare än Andra Internationalen arbetet att lura och demoralisera arbetarna. Genom att massakrera det spanska proletariats avantgarde, rensar Moskvas lössläppta legohjon inte bara vägen för fascismen utan verkställer också en stor del av dess arbete. Den internationella revolutionens utsträckta kris, som alltmer blir en kris för hela den mänskliga kulturen, reduceras i sina grunddrag till det revolutionära ledarskapets kris...